

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2006-2-160 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 08-34/456-161
Karar Tarihi : 20.5.2008

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN, Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE

B. RAPORTÖRLER : E. Ebru ÖZTÜRK, Adnan AKGÜN, Evrim Özgül KAZAK

C. ŞİKAYET EDEN : - Tüm Akü İthalatçıları ve Üreticileri Derneği adına Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa AKALP
Perpa İş Merkezi A Blok Kat:12 No:1809
Halil Rifat Paşa Mah. Okmeydanı- Şişli/İstanbul

D. HAKKINDA SORUŞTURMA

YAPILANLAR : - Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş.
1587/1 Sk. No: 8 Kat: 2 D: 201-202 Rod-Kar 2 İş Mrk.
Çınarlı/ İzmir
Temsilcisi: Av. Prof. Dr. Mehmet HELVACI
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Ekşi İş Merkezi No: 8 Daire:10
Kat:2 34662 Altunizade/İstanbul

- Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti.
Haraççı Beldesi Mareşal Fevzi Çakmak Cad. No:10
Gaziosmanpaşa/İstanbul
Temsilcisi: Av. Volkan RİŞVANOĞLU
Bağdat Cad. Vedat Han No: 53 K: 3/81 Kızıltoprak-
Kadıköy/İstanbul

- Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş.
Akçay Cad. No: 8 Gaziemir 35410 İzmir

- Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti.
Kemberburgaz Yolu No: 40 34396 Ayazağa/İstanbul
Temsilcisi: Av. Volkan RİŞVANOĞLU
Bağdat Cad. Vedat Han No: 53 K: 3/81 Kızıltoprak-
Kadıköy/İstanbul

- İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Manisa Organize San. Böl. 2. Kısım 45030 Manisa
Temsilcisi: Av. Prof. Dr. Mehmet HELVACI
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Ekşi İş Merkezi No:8
Daire:10 Kat:2 34662 Altunizade/İstanbul

- Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş.

Organize Sanayi Bölgesi Türkmenistan Cad. No: 27 06935
Sincan/Ankara
Temsilcileri: Av. Fadime SAĞOL – Av. Ömer SAĞOL
Organize Sanayi Bölgesi Prof. Dr. Orhan Işık Cad. No:8 Kat:3
Sincan/Ankara

- Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş.
Eski İzmit Yolu Üzeri Tepeören Köyü 34959 Tuzla/İstanbul
Temsilcisi: Av. Prof. Dr. Mehmet HELVACI
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Ekşi İş Merkezi No:8
Daire:10 Kat:2 34662 Altunizade/İstanbul

- Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş.
Eski İzmit Yolu Üzeri Tepeören Köyü 34959 Tuzla/İstanbul
Temsilcisi: Av. Prof. Dr. Mehmet HELVACI
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Ekşi İş Merkezi No:8
Daire:10 Kat:2 34662 Altunizade/İstanbul

- Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş.
Organize Sanayi Bölgesi Türkmenistan Cad. No: 27 06935
Sincan/Ankara
Temsilcileri: Av. Fadime SAĞOL – Av. Ömer SAĞOL
Organize Sanayi Bölgesi Prof. Dr. Orhan Işık Cad. No:8 Kat:3
Sincan/Ankara

E. DOSYA KONUSU: Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş., Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş., Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş.’nin, 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Tüm Akü İthalatçıları ve Üreticileri Derneği (TÜMAKÜDER) adına Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Akalp tarafından gönderilen dilekçede özetle;

- Akümülatör ve Geri Kazanım Sanayicileri Derneği (AKÜDER) ve yetkilendirdiği Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. (Aküçev)’nin asıl işi atık akü olan firmaların faaliyetlerini tamamen önlediği ve atık aküleri kendi bayileri vasıtasıyla toplayıp, dernek üyesi akü üreticilerinin geri dönüşüm tesislerine hammadde sağladığı,

- Atık akü fiyatlarını tüketiciden toplayıcıya, depolama tesisine ve geri dönüşüme kadar belirledikleri ve geri dönüşüm tesislerinin büyük kısmının kendi üyesi olması nedeniyle bu tesislerin Aküçev dışındaki kaynaklardan atık akü alımını engelledikleri,

- Otomotiv aküleri üretiminde ilk üç firmanın toplam üretim içinde yaklaşık %80 paya sahip olduğu, orta ve küçük ölçekli üretim yapan yaklaşık 100 firmanın geriye kalan %20’yi paylaştığı; üretim sektöründe en yüksek pazar payına sahip olan iki firmanın (Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş. ve Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş.) aynı zamanda atık aküden kurşun elde eden birer geri dönüşüm firması (sırasıyla Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş. ve Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş.) bulunduğu, bu firmaların dördünün de AKÜDER kurucu üyesi olduğu,

- TÜMAKÜDER’in atık akülerin fiyatının belirlenmesini alıcı ve satıcının karşılıklı anlaşmasına bıraktığı ve her firmanın lisanslı olmak koşulu ile atık aküyü dilediği

firmaya satabildiği; AKÜDER'in ise üyesi olan büyük firmaların bölge satış bayilerini geçici depolama merkezi olarak kullandığı ve satış teşkilatını tersine çalıştırarak atık aküleri bölge bayilerinde topladığı,

- AKÜDER'in bu şekilde sektörde hurdacı olarak faaliyet gösteren firmaları yok saydığı, lisanslı/izinli bile olsalar bu firmaların tümünün faaliyetlerini durdurduğu, atık akülerin kendi sistemi dışında toplanmasını engellediği, toplam sekiz adet olan lisanslı geri dönüşüm firmasından altısının AKÜDER üyesi olduğu, bu nedenle TÜMAKÜDER adına atık akü toplayan ve biriktiren geçici depolama merkezi durumundaki firmaların, Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü (APAK) Yönetmeliği'nde öngörülmediği şekilde faaliyet göstermelerine rağmen, topladıkları atık aküleri hiçbir yere satamadıkları,

- Sonuç olarak geniş bir satış ağına sahip olması nedeniyle AKÜDER ve Aküçev'in piyasadaki fiyat hareketini istediği gibi manipüle ederek, geçici depolama merkezi olarak faaliyet gösteren firmaları, küçük ve orta ölçekli akü üreticilerini ve TÜMAKÜDER'i zor durumda bıraktığı, TÜMAKÜDER'in T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'na karşı yükümlülüğünü yerine getiremez duruma geldiği

ifade edilerek gereğinin yapılması talep edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ:

1. TÜMAKÜDER adına Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Akalp'in şikayet dilekçesi 15.11.2006 tarih ve 7615 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

2. Rekabet Kurulu'nun 20.12.2006 tarih ve 06-92/1164-M sayılı kararı ile AKÜDER, AKÜDER üyesi tüm teşebbüs ve teşebbüs birlikleri ile Aküçev hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

3. Önaraştırma sonunda hazırlanan 22.1.2007 tarih ve 2006-2-160/ÖA-06-EÖ sayılı Önaraştırma Raporu Rekabet Kurulu'nun 1.2.2007 tarihli toplantısında görüşülerek, 07-11/67- M sayı ile Aküçev, Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti. (Akas Akü), Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş. (Aslan Kurşun), Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti. (Esan Akü), İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş. (İnci Akü), Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş. (Kudret Metal), Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş. (Mutlu Akü), Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş. (Türker İzabe) ve Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. (Yiğit Akü) hakkında, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla, aynı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

4. Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca soruşturma kararı ve teşebbüsler ile ilgili olarak ileri sürülen iddiaların türü ve niteliği hakkında yeterli bilgi, 6.2.2007 tarih ve 440, 441, 442, 444, 445, 446, 447, 448, 449 sayılı yazılar ile hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslere tebliğ edilerek, 30 gün içinde ilk yazılı savunmaları talep edilmiştir.

5. İnci Akü, Aslan Kurşun, Yiğit Akü (ve Kudret Metal), Esan Akü ve Akas Akü'nün ilk yazılı savunmaları Kurum kayıtlarına sırasıyla 8.3.2007 tarih ve 1741 sayı; 5.3.2007 tarih ve 1627 sayı; 8.3.2007 tarih ve 1770 sayı; 8.3.2007 tarih ve 1753 sayı; 8.3.2007 tarih ve 1752 sayı ile intikal etmiştir. Aküçev, Mutlu Akü ve Türker İzabe'nin ortak ilk yazılı savunmaları ise 5.3.2007 tarih ve 1641 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

6. TÜMAKÜDER Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Akalp'in Kurum kayıtlarına 21.2.2007 tarih ve 1305 sayı ile intikal eden dilekçesi ile 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesi gereğince geçici tedbir kararı alınması talep edilmiştir.

7. Rekabet Kurulu'nun 1.3.2007 tarih ve 07-18/166-56 sayılı kararı ile 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki "ciddi ve telafi olunamayacak zararların ortaya çıkması ihtimali" koşulunun gerçekleşmediği ve AKÜDER ve Aküçev hakkında geçici tedbir kararı alınmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.

8. Soruşturma heyetinin talebi üzerine, Rekabet Kurulu'nun 4.7.2007 tarih ve 07-56/670-M sayılı kararı ile soruşturma süresinin altı ay uzatılmasına karar verilmiştir.

9. Soruşturma Heyeti'nce düzenlenen 27.12.2007 tarih ve SR/07-18 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1. maddesi uyarınca Kurul Üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ olunmuş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerden 30 gün içinde ikinci yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.

10. Esan Akü'nün ikinci yazılı savunması 4.2.2008 tarih ve 801 sayı ile; Akas Akü'nün ikinci yazılı savunması 4.2.2008 tarih ve 800 sayı ile; Aküçev, Mutlu Akü, Türker İzabe ve İnci Akü'nün ortak ikinci yazılı savunması 1.2.2008 tarih ve 766 sayı ile; Yiğit Akü ve Kudret Metal'in ikinci yazılı savunması 4.2.2008 tarih ve 825 sayı ile; Aslan Kurşun'un ikinci yazılı savunması 1.2.2008 tarih ve 767 sayı ile kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

11. Soruşturma Heyeti'nin hazırladığı 18.2.2008 tarih, 630 sayılı "Ek Yazılı Görüş", Kanun'un 45/2. maddesi uyarınca tüm Kurul Üyeleri ve ilgili tarafa gönderilmiştir.

12. Esan Akü'nün ek görüşe karşı cevap yazısı 21.3.2008 tarih ve 1772 sayı ile; Akas Akü'nün ek görüşe karşı cevap yazısı 21.3.2008 tarih ve 1773 sayı ile; Aslan Kurşun'un ek görüşe karşı cevap yazısı 14.3.2008 tarih ve 1606 sayı ile; Yiğit Akü ve Kudret Metal'in ek görüşe karşı cevap yazısı 19.3.2008 tarih ve 1741 sayı ile; Aküçev, Mutlu Akü, Türker İzabe ve İnci Akü'nün ek görüşe karşı cevap yazısı 18.3.2008 tarih ve 1687 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

13. Tarafların talebi üzerine, Rekabet Kurulu'nun 27.3.2008 tarih ve 08-26/299-M tarihli kararı ile 13.5.2008 günü saat 10.00'da sözlü savunma toplantısı yapılmasına ve toplantıya şikayetçi ile soruşturma kapsamında bulunan tüm teşebbüslerin davet edilmesine karar verilmiştir. Sözlü savunma toplantısı davetiyeleri, Kanun'un 46/2. maddesi uyarınca ilgililere gönderilmiştir.

14. 13.5.2008 tarihinde yapılan sözlü savunma toplantısına şikayetçi TÜMAKÜDER katılmamış; hakkında soruşturma yürütülen taraflar savunmalarını yapmışlardır.

15. Rekabet Kurulu 20.5.2008 tarihinde 08-34/456-161 sayı ile nihai kararını vermiş ve karar Kanun'un 49. maddesi uyarınca 22.5.2008 tarihinde tefhim edilmiştir.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ

Raportörler tarafından;

1. Akas Akü, Aslan Kurşun, Esan Akü, İnci Akü, Kudret Metal, Mutlu Akü, Türker İzabe ve Yiğit Akü tarafından kurulan Aküçev'in;

- 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlayan ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan işbirliği anlaşması niteliğinde bir ortak girişim olduğu ve söz konusu anlaşma sonucunda ilgili pazarda rekabetin önemli ölçüde ortadan kalktığı,

- Ortak girişimdeki aykırılıkların ortadan kaldırılmasının ve rekabetin tesisinin sağlanması için taraflara 2 ay süre verilmesi ve bu süre içinde de rekabeti ortadan kaldıran faaliyetlerden kaçınılması gerektiği,

2. Aküçev, Akas Akü, Esan Akü, İnci Akü, Kudret Metal, Mutlu Akü, Türker İzabe ve Yiğit Akü'nün Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasının (a), (b) ve (d) bendlerini açık bir biçimde ihlal etmeleri nedeniyle anılan teşebbüslere aynı Kanun'un 16. maddesinin 2. fıkrası uyarınca para cezası uygulanması gerektiği,

3. Aslan Kurşun hakkında Kanun'un 16. maddesinin 4. fıkrası uyarınca asgari para cezası uygulanması gerektiği

görüşleri belirtilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Taraflar

I.1.1. Şikayet Eden Taraf: TÜMAKÜDER

TÜMAKÜDER'in amacı Dernek tüzüğünde "atık akülerin çevreyle uyumlu yönetiminin sağlanması ve ekolojik dengenin bozulmasını önlemek için atık akü toplanmasına, geri kazanılmasına, bertarafına dair yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak" olarak belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere 10.5.2005 tarihinde T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yetkilendirilen TÜMAKÜDER'e üye olan teşebbüsler ağırlıklı olarak akümülatör (akü) ithalatı yapan teşebbüslerdir. Derneğin üyeleri ve yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

TÜMAKÜDER Üyeleri:

- 1- Akdeniz Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Akdeniz Kimya)
- 2- Alfa Madencilik ve Metal Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 3- Alga Mühendislik Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
- 4- Aloto Otomotiv Malz. Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 5- Artronic Elektronik San. Müm. Tic. Ltd. Şti.
- 6- Aspilsan Askeri Pil Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- 7- Baykara Motorlu Araçlar Lastik ve Parça Tic. A.Ş.
- 8- Borusan Makina Servis ve Ticaret A.Ş.
- 9- Borusan Otomotiv İthalat ve Dağıtım A.Ş.
- 10- Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- 11- Delta Marin Denizcilik Elektronik Akses. İml. ve Tic. Ltd. Şti.
- 12- Drager Medikal Ticaret ve Servis Ltd. Şti.
- 13- Eds Elektronik Destek Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 14- Eka Elektronik Kontrol Aletleri San ve Tic. A.Ş.
- 15- Elkotek Elektrik ve Elektronik Ltd. Şti.
- 16- Endel Elektronik Müh. Müş. Paz. İml. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 17- Enerji 2000 Elektrikli ve Elektronik Cihazlar Ticaret A.Ş.
- 18- Enisolar Enerji Sistemleri
- 19- Entel Enerji ve Telekom Sist. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 20- Epc Enerji ve Güç Dönüşüm Sist. San. ve Tic. A.Ş.
- 21- Ericsson Telekomünikasyon A.Ş.
- 22- Gesa Elektronik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 23- Gökhan Akü Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 24- Gümüş Madencilik ve Metal Sanayi A.Ş.
- 25- H. Baykal Akü San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 26- İncekaralar Laboratuvar Cihazları Pazarlama A.Ş.
- 27- İform Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- 28- JVS Elektronik San ve Tic. Ltd. Şti.
- 29- Martaş Otomotiv Yedek Parça Tic. ve San. A.Ş.

- 30- Masterguard Güç Kaynakları Ltd. Şti.
- 31- Megasan Elektronik Tic. ve San. Ltd. Şti.
- 32- Mel Dış Ticaret- Cem Sağel
- 33- Mert İthalat İhracat Ticaret Ltd. Şti.
- 34- Mge Ups Systems Bilgisayar Sistemleri Ticaret A.Ş.
- 35- Mustafa Saatçi Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 36- Nilfisk-advance Profesyonel Temizlik Ekipmanları Tic. A.Ş.
- 37- Norm Elektronik Güv. Sist. İml. Paz. Müşv. Ltd. Şti.
- 38- Norm Enerji Sist. Tur. İnş. Paz. Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 39- Otolink Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- 40- Özyalın Akümülatör Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 41- Pasifik Elektronik İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 42- Pb Metal Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 43- Pilsan Plastik ve Oyuncak Sanayi A.Ş.
- 44- Reis Makine Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- 45- Remivac Makine-Çelik İth. Müm. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 46- Sader İç ve Dış Ticaret Ltd Şti.
- 47- Servus Bilgisayar A.Ş.
- 48- Siemens Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- 49- Tek İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.
- 50- Telekom Mühendislik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 51- Tesan İletişim A.Ş.
- 52- Tunçmatik Elektrik Malzemeleri San ve Tic. A.Ş.
- 53- Tümel Elektronik San. Tic. Ltd. Şti.
- 54- Velomoto İthalat İhracat Nakliye Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- 55- Vericon Elektro. Kont. ve Veri İşl. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tablo 1- TÜMAKÜDER Yönetim Kurulu

Başkan	Mustafa Akalp
Başkan Yrd.	İ. Nadir Zeren
Muhasip	Nedim Gomel
Üye	Mümtaz Turhan
Üye	Alihan Sakçılar

I.1.2. Hakkında Soruşturma Yapılan Taraflar

I.1.2.1. Aküçev

APAK Yönetmeliğinin çıkarılmasının ardından akü üreticileri ve geri kazanım sanayicileri tarafından AKÜDER kurulmuştur. Dernek tüzüğü'nün 'Amaç ve Faaliyetleri' başlıklı 2. maddesinde AKÜDER'in amacı "*Çevre ve Orman Bakanlığı'nın APAK Yönetmeliği dahilinde üye kuruluşların yükümlülüklerinin yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak; bu amaca uygun olarak ve kar amacı gütmeyen kullanılmış akümülatörlerin toplanması, lisanslı depolama sahalarında depolanması, lisanslı araçlar ile lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmesi faaliyetlerini ilgili Bakanlıklar, yerel yönetimler ve diğer ilgili resmi ve özel kuruluşlar ile birlikte düzenlemek ve toplumun kullanılmış akümülatörler konusunda bilinçlendirilmesini sağlamak*" olarak belirlenmiştir. AKÜDER, bu amacı gerçekleştirmek üzere T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 11.01.2005 tarihinde yetkilendirilmiştir. AKÜDER'in üyeleri ve yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

AKÜDER Üyeleri:

- 1- Esan Akü
- 2- Mutlu Akü

- 3- Türker İzabe
- 4- Akas Akü
- 5- Aslan Kurşun
- 6- İnci Akü
- 7- Yiğit Akü
- 8- Kudret Metal
- 9- Bülbül Akü Malz. San. ve Tic. A.Ş. (Bülbül Akü)
- 10- Mahmutoğlu Elek. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 11- Esetaş Elek. Saat Endüstriyel A.Ş.
- 12- Çiçekçi Akü ve Malz. San. Tic. Ltd. Şti. (Çiçekçi Akü)
- 13- Kocabay Akü San. ve Tic. Koll. Şti. (Kocabay Akü)
- 14- Ak Metal San. ve Tic. A.Ş. (Ak Metal)
- 15- Çıldırılar Metal San. ve Tic. Ltd. Şti. (Çıldırılar Metal)
- 16- Soytürk Akü Malz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 17- Yalçın Akü Elektrik San. Tic. Ltd. Şti.
- 18- Akım Akü Sanayi (Akım Akü)
- 19- Süzer Akü Oto. Tar. Ürün. San. ve Tic. (Süzer Akü)
- 20- Baykal Akü San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 21- Serdar Akü San. ve Tic. Ltd. Şti. (Serdar Akü)
- 22- Teksan İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.
- 23- Start Akü Tic. ve San. Ltd. Şti. (Start Akü)
- 24- Uğur Akü Mak San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 25- Profilo Telra Elek. San. Tic. A.Ş.
- 26- Karaşan Oto. Elek. Akü İmal Ltd. Şti.
- 27- Kaynak Akü San.
- 28- Güner Akü San. ve Paz. Koll. Şti.
- 29- Delta Güç Sistemleri A.Ş.
- 30- Efe Akü Ltd. Şti. (Efe Akü)
- 31- Erdil Otomotiv Ltd. Şti.
- 32- Aküsan Akü San. ve Tic. A.Ş.
- 33- Erol Elektronik İth. İhr. San. Tic. Ltd. Şti.
- 34- Arıkanlar Akü A.Ş.
- 35- İndeks A.Ş.
- 36- Zafer Akü San. Ltd. Şti.
- 37- IPC Enerji ve Elek. San. Tic. A.Ş. (IPC)
- 38- Dama Dağıtım Pazarlama ve Tic. A.Ş.
- 39- Mercedes Benz A.Ş.
- 40- Honda Türkiye A.Ş.
- 41- Doğuş Otomotiv Servis ve Tic. A.Ş.
- 42- Yeni Apeks Akü ve Elektrik Ltd. Şti.
- 43- Mais Motorlu Araçlar İmal ve Satış A.Ş.
- 44- Bi-moto Yedek Parça San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 45- Uğur Motorlu Araçlar ve Tur. San. ve Tic. A.Ş.
- 46- Volvo Otomobil Tic. Ltd. Şti.
- 47- Champion Otoyed. Gıda. Teks. San. ve Tic. Ltd. Şti.
- 48- Hyundai Assan Otomotiv San. Tic. A.Ş.
- 49- Labris Madencilik San. Ltd. Şti.
- 50- Atlılar Bis. Mot. ve Yed. Par. San. Tic. Paz. A.Ş.
- 51- Chevrolet Otomotiv Tic. Ltd. Şti.
- 52- General Motors Türkiye Ltd. Şti.

- 53- Atlas Copco Makinaları A.Ş.
54- Crc Elektronik San. Tic. Ltd Şti.
55- Graftek A.Ş.
56- Faz Elek. Mot. Mak. San. Tic. A.Ş.
57- Ramzey Motorsiklet San. Dış Tic. Ltd. Şti.
58- Nortel Networks Netaş Telekomünikasyon A.Ş.
59- Göker İş Mak. San ve Tic. A.Ş.
60- Novalit Elektronik İletişim San. Dan. ve Tic. A.Ş.
61- Vodafone Telekomünikasyon A.Ş.
62- Nur Bek Elektrik İnşaat Gıd. San. ve Tic. Ltd. Şti.
63- Çelik Bisiklet Tic. ve San. A.Ş.
64- İncitaş Motorlu Araçlar San. ve Tic. A.Ş. (İncitaş)
65- Nokia Komünikasyon A.Ş.

Tablo 2- AKÜDER Yönetim Kurulu

Başkan	Abdurrahman Acar
Üye	Teoman Sunkar
Üye	A. Cüneyt Ersoy
Üye	Bariş Coşan
Üye	Göksel Paker

AKÜDER'in kurucu üyeleri olan Akas Akü, Aslan Kurşun, Esan Akü, İnci Akü, Kudret Metal, Mutlu Akü, Türker İzabe ve Yiğit Akü, 23.12.2004 tarihinde atık aküleri toplamak üzere bir şirket kurma kararı almışlar ve 25.1.2005 tarihinde Aküçev kurulmuştur. 25.08.2005 tarihinde AKÜDER ile Aküçev arasında işbirliği protokolü imzalanmış; hazırlanan "Atık Akümülatör Yönetim Planı" 10.10.2005 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'na sunulmuştur. Anılan plan Bakanlık tarafından onaylanmıştır. 2006 yılı cirosu (.....) YTL olan Aküçev'in ortaklık yapısı ve yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

Tablo 3- Aküçev Ortaklık Yapısı

HİSSEDAR	PAYI (%)
Mutlu Akü	23
İnci Akü	13
Aslan Kurşun	12,3
Yiğit Akü	12
Kudret Metal	8
Türker İzabe	8
Esan Akü	5
Akas Akü	5
Bülbül Akü	2,8
Ak Metal	2,8
Çıldırılar Metal	2,8
Akım Akü	2,6
Start Akü	0,6
Serdar Akü	0,5
Kocabay Akü	0,4
Çiçekçi Akü	0,4
Yalçın Akü	0,3
Uğur Akü	0,2
To-Ro-Na Akü	0,1
Kaynak Akü	0,1
Süzer Akü	0,1
Toplam	100

Tablo 4- Aküçev Yönetim Kurulu

Başkan	Aziz Cüneyt Ersoy
Başkan Vekili	Mahmut Yiğit
Üye	Göksel Paker
Üye	Hayrettin Barış Coşan
Üye	Hamit Yiğit
Üye	Teoman Sunkar
Üye	Abdurrahman Acar
Üye	Bülent Şen
Üye	Kudret Çiçekçi

I.1.2.2. Mutlu Akü

Mutlu Akü hem akü üreticisi, hem geri dönüşüm tesisi olarak faaliyet göstermektedir. 2006 yılı cirosu (.....) YTL olan şirketin yıllık kapasitesi üretimde (.....) adet/yıl, geri dönüşümde (.....) ton/yıl'dır. Akü pazarındaki en büyük üretici olan Mutlu Akü'nün yönetim kurulu üyeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 5- Mutlu Akü Yönetim Kurulu

Başkan	Atilla Türker
Başkan Vekili	Ali Nuri Türker
Üye	Cemil İhsan Türker
Üye	Fusun Türker
Üye	Ayşe Bilgin
Üye	Leyla Yasemin Türker
Üye	Simla Türker Bayazıt

I.1.2.3. Türker İzabe

Türker İzabe, Mutlu Akü ile ekonomik birlik içindedir ve Mutlu Akü'nün geri dönüşüm faaliyetleri 1.1.2006 - 31.8.2006 tarihleri arasında Türker İzabe tarafından yerine getirilmiştir. 1.9.2006 tarihinden bu yana Mutlu Akü geri dönüşüm faaliyetlerini kendi bünyesinde yürütmektedir. Anılan tarihten itibaren Türker İzabe sadece (Mutlu Akü tarafından üretilen) Çelik markalı akülerin Türkiye genel dağıtımını yapmaktadır. 2006 yılı cirosu (.....) YTL olan şirketin yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

Tablo 6- Türker İzabe Yönetim Kurulu

Başkan	Atilla Türker
Başkan Vekili	Ali Nuri Türker
Üye	Cemil İhsan Türker
Üye	Ayşe Bilgin
Üye	Leyla Yasemin Türker

I.1.2.4. Yiğit Akü

Yiğit Akü hem akü üreticisi, hem geri dönüşüm tesisi olarak faaliyet göstermektedir; geri dönüşüm faaliyetini Kudret Metal aracılığıyla yerine getirmektedir. Üretim kapasitesi (.....) adet/yıl olan Yiğit Akü'nün 2006 yılı cirosu (.....) YTL'dir. Yiğit Akü'nün yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

Tablo 7- Yiğit Akü Yönetim Kurulu

Başkan	Hamit Yiğit
Başkan Vekili	Mahmut Yiğit
Üye	Eyüp Yiğit

I.1.2.5. Kudret Metal

Yiğit Akü ile ekonomik birlik içinde olan Kudret Metal'in kurulu kapasitesi (.....) ton/yıl ve 2006 yılı cirosu (.....) YTL'dir. Şirketin yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

Tablo 8- Kudret Metal Yönetim Kurulu

Başkan	Eyüp Yiğit
Başkan Vekili	Mahmut Yiğit
Üye	Ali Rıza Orhan

I.1.2.6. İnci Akü

Soruşturma açıldığı tarihte sadece akü üreticisi olarak faaliyet gösteren İnci Akü, soruşturma sürecinde T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan lisans alarak geri dönüşüm alanında da faaliyet göstermeye başlamıştır. 2006 yılı cirosu (.....) YTL olan şirketin yıllık kapasitesi üretimde (.....) adet/yıl starter akü, (.....) adet/yıl traksiyoner akü; geri dönüşümde ise (.....) ton/yıl'dır. İnci Akü'nün yönetim kurulu aşağıdaki gibidir:

Tablo 9- İnci Akü Yönetim Kurulu

Başkan	Şerife Eren
Başkan Yardımsısı	Meral Zaim
Üye	Perihan İnci
Üye	Ümit Elbirlik
Üye	Neşe Gök

I.1.2.7. Esan Akü

Esan Akü akü üreticisi olup, geri dönüşüm alanında faaliyeti bulunmamaktadır. Yıllık üretim kapasitesi (.....) adet/yıl olan Esan Akü'nün 2006 yılı cirosu (.....) YTL'dir.

I.1.2.8. Aslan Kurşun

Aslan Kurşun av ve spor saçması üretmekte ve üretiminin tamamına yakını ihraç etmektedir. Aslan Avcı Döküm Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Aslan Avcı) ile ekonomik birlik içinde olan Aslan Kurşun, hammaddesi olan alaşım küllü kurşunu Aslan Avcı'dan sağlamaktadır. Geri dönüşüm faaliyeti Aslan Avcı tarafından yerine getirilmektedir. Bununla birlikte AKÜDER ve Aküçev'in kuruluşuna Aslan Kurşun ünvanlı şirketin katılması nedeniyle soruşturma bu şirket hakkında açılmıştır. Aslan Kurşun'un yönetim kurulu aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 10- Aslan Kurşun Yönetim Kurulu

Başkan	Şennur Coşan
Üye	Aynur Ekener
Üye	Öznur Kolcuoğlu
Üye	Ayşe Gül Yavaş
Üye	Hasan Yavaş
Üye	H. Barış Coşan
Üye	Cihat Kolcuoğlu
Üye	Mustafa Ekener

Yıllık kurulu atık akü işleme kapasitesi (.....) ton/yıl olan Aslan Avcı'nın 2006 yılı cirosu (.....) YTL'dir. Aslan Kurşun'un 2006 yılı cirosu ise (.....) YTL'dir.

I.1.2.9. Akas Akü

Akas Akü akü üreticisi olup, geri dönüşüm alanında faaliyeti bulunmamaktadır. Şirket 2006 yılında (.....) adet akü üretmiştir ve aynı yıla ait cirosu (.....) YTL'dir.

I.2. İlgili Pazar

Hakkında soruşturma yürütülen tarafların soruşturma konusu eylemleri "AKÜDER Atık Akü Yönetim Planı" çerçevesinde atık akülerin kullanıcıdan/tüketiciden geri dönüşüm tesisine ulaşmasına kadar olan faaliyetleri kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde yer alan faaliyetler atık akülerin toplanması ve bunların işlenerek geri kazanılmasıdır. Bu faaliyet alanları ayrı ilgili ürün pazarları olarak tanımlanabileceği gibi, bütünleşik bir sistemin farklı aşamaları olarak da değerlendirilebilecektir. Tarafların oluşturduğu atık akü toplama sisteminin bu iki faaliyetin entegre edilmesinden oluşması ve soruşturma konusunun da bu faaliyetlerin tümünü kapsamaması nedeniyle ilgili ürün pazarı genel olarak "atık akümülatör pazarı" olarak belirlenmiştir.

İlgili coğrafi pazar ise, atık akünün toplanması, taşınması ve geri dönüşümü işlemlerinin akünün kullanıldığı bölge ile sınırlı olmadığı, geri dönüşüm işleminin ülke geneline yayılmış geri dönüşüm tesislerinde gerçekleştiği hususları göz önüne alınarak, "Türkiye Cumhuriyeti sınırları" olarak belirlenmiştir.

Geri dönüşüm işlemi sonucunda elde edilen kurşunun akü üretiminin ana girdisi olması ve bunun doğrudan doğruya üretim maliyetlerini belirlemesi nedeniyle, taraf teşebbüslerin atık akü pazarındaki faaliyetleri akü pazarında da sonuç doğurabilecektir. Bu çerçevede "akü pazarı" etkilenen ürün pazarı olarak belirlenmiştir.

I.3. Yapılan İncelemelerde Elde Edilen Belgeler

Aşağıda önaraştırma ve soruşturma sürecinde yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve ihlal tespitlerine dayanak oluşturan belgelere yer verilmektedir.

1. Aküçev Genel Müdürü İsmail Hakkı Ceylan tarafından yazılan yazıda;

"Değerli üyeler,

16.01.2007 tarihinde Ankara'da yapılan toplantıda Aküçev YK toplantısının 25 Ocak 2007 Perşembe günü yapılması kararlaştırılmıştır. ...

Gündem;

...

- PİYASADAKİ GELİŞMELER, FİYAT ARTIŞ BEKLENTİLERİNE YANIT

Mutlu'nun yeni uygulamaya başlayacağı hurda akü prim sistemi konuşuldu. Diğer üyelerin bu uygulamayı inceleyip aynı yönde hareket etmeleri istendi. ...

- AKÜDER ÜYELERİNİN AKÜÇEV/AKÜDER DIŞINDA ATIK VERMELERİ HALİNDE BAKANLIĞA SORU: BU ÜYELERİMİZDEN AYP (ATIK YÖNETİM PLANI) DIŞINA ÇIKMAMALARI İÇİN TAAHHÜT ALABİLİR MİYİZ?

İlk fırsatta bu soru Bakanlığa sorulacak. ..."

2. AKÜDER tarafından Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne yazılan yazıda;

"Sayın Aydın Yıldırım Dikkatine,

İlgi: 16 Ocak 2007 Salı günü ofisinizde yaptığımız görüşme

... Aküçev ve bazı Aküder üyeleri, 16 adet lisanslı kamyonuyla 14.600+8.364=22.964 ton atığı ancak toplayıp taşıyabilmiştir. Burada şu soruları sormamız ve yanıtlarını verebilmemiz gerekiyor:

- Aküçev'in sahip olduğu lisanslı araç (16) dışındaki lisanslı araç parkı ... 15 adedin üzerinde olduğunu sanmıyoruz

- Aküçev'in dışında kalan atığın (yaklaşık 62.700 ton) 15 adet araçla taşınması deneyimlerimize göre pek mümkün gözüküyor
- Taşındı ise kayıtlar (UATF) bunu teyit etmelidir
- Yine taşındı ise hangi geri kazanım firmalarına gitmiştir?

Hiçbir atık çöpe gitmeyeceğine göre, şunlar açıkça tahmin edilmektedir:

- Taşınan atıkların büyük bir kısmı lisanssız araçlarla taşınmıştır.
- Taşınan atıklar için UATF doldurulmamıştır.
- Aküder/Aküçev dışında büyük bir kayıtdışı söz konusudur. Kurşunun değerli bir metal olduğu ve heba edilemeyeceği düşünüldüğünde, toplanması gereken ile toplanan hurda miktarı arasındaki büyük farkın ifade ettiği rakamsal değerler dikkate alındığında devletin çok yüksek oranda vergi kaybına uğradığı çok açıktır. ...
- ... Yetki alan hurdacıların yetki belgelerinde, atığını toplayacağı bölge, firmalar ve markaları yazılmalıdır. Yetki sahibi olan hurdacı elindeki belgeyi göstererek bütün satıcıların hurdalarını toplamaktadır. Satıcılar da herhangi bir firma ve marka olmadığı için bunlara yapılan teslimatları yasal sanmaktadırlar.
- Hurdacılar yetki aldığı bölgenin ve atığını toplamakla yükümlü olduğu firmaların dışında atık toplayamayacağı, aksi halde cezalandırılacağı açıkça belirtilmedikçe, Aküder'in hedefini yakalaması mümkün görünmemektedir. ...
- Ayrıca yetki alan bölgesel hurdacıya hurda satan yerel hurdacıların da geçici depo oluşturmaları zorunlu olmalı”

3. “01 Mart 2007 GÜNÜ YAPILACAK TOPLANTI GÜNDEMİ” başlıklı belgede;

“... 2. Bakanlık toplantısında açıklanan ‘ithalatçıların Anadolu’ya yaptıkları satışlardan kaynaklanan atıkların hurdacılar kanalıyla toplanabileceği tezine yanıt’: Anadolu’nun her ilindeki bölge bayileri vasıtasıyla bütün atıkları toplayabileceğimizi Bakanlığa yazılı olarak bildirmeliyiz. ...

3. Bakanlığın R. Kurumuna yazdığı yazıdan esinlenerek daha yalın bir genelge ile ‘satıcılara yaptırım uygulayacak şekilde’ duyurulması, aynı yazıda üyelere de hatırlatma

4. Fiyat artışını Aküçev kanalıyla veya üreticilerin duyurması ile tek fiyat olarak uygulamak

- Aküçev’den alınacak aylık raporlarla prim hesaplarınız kontrol edilebilir.
- Prim uygulayamayan üyelerin sisteme atık vermeleri sağlanır.
- Aküçev’in düşük fiyatla aldığı atıkların normal fiyatla satışı yapılır.
- Tali bayi 720, bölge bayi 830, Aküçev 900 ytl/ton’dan satışı piyasaya uyar.”

4. 9.2.2007 tarihinde İnci Akü Planlama ve Satın Alma Müdürü Kadir Kaymakçı tarafından Aküçev’e gönderilen e-posta’da;

“... Şubat ayında adımıza toplanacak akülerin 200 tonunu Ulukök Kurşun’a, 150 tonunu Ak Metal’e yönlendirmenizi rica ediyoruz. Geriye kalan miktarın nereye yönlendirileceği konusunda pazartesi günü size bilgi vereceğim.”

5. “AKÜDER Yönetim Kurulunda Yapılacak Açıklama” başlıklı belgede;

*“... 9. 2007 Mart veya Nisan ayında ülke genelini içine alan bölge bayileriyle bir toplantı yapmalıyız ve seferberlik ilan etmeliyiz. **Not: Akü fiyatlarına %5 zam yapılır,***

bu fark atığını %100 teslim eden tali bayilere prim olarak ödenir. Bu sayede atık akü hurdacılara gitmez. ...

SONUÇ:

1. Toplanacak atığın ekonomik değeri çok fazla, buna sahip çıkmalıyız.
2. Bazı üyelerimiz bu ekonomik değerden yararlanamadığı için gönülsüz çalışıyor, sadece yönetmeliğe uymasını istemek yeterli olmuyor, bunları kazanmanın yolunu bulmalıyız, örneğin atığını yönelttiği geri kazanım firması bunlar için özel fiyat uygulamalı
3. Hurda fiyatlarıyla, elde edilen kurşun fiyatları arasında ilişki kurulamıyor, bu konuda açık olmalıyız, geri kazanım tesisi olmayanları rahatlatmak için eskalasyon geliştirmeliyiz.
4. Geri kazanım tesisi olanlar üstünlük sağlıyor, elde edilen ürünün paylaşımıyla ilgili bir çözüm bulmalıyız.”

6. 21.12.2006 tarihinde İnci Akü Planlama ve Satın Alma Müdürü Kadir Kaymakçı tarafından İsmail Hakkı Ceylan'a gönderilen e-posta'da;

“... Aküçev'den toplanan hurdalardan payımıza düşen miktarı Gaziantep'deki Ulukök Kurşun firmasına yönlendirmenizi rica ediyoruz. Firmanın lisanslı aracından faydalanma konusunda da kendisi sizinle irtibata geçecektir.”

7. Aküçev Genel Müdürü İsmail Hakkı Ceylan'ın 9.1.2007 tarihli el yazısı notlarında;

“Aküder toplantısı

1. 2006 yılında Aküçev 14.600 ton atık toplamış.
2. Toplanması gereken 56.000 ton atık
3. Niçin daha çok toplayamadığımızı tartıştığımızda,
4. İnci, Mutlu, Yiğit atığının peşinde. Herkes aynı faydayı sağlamalıdır, sağlayabilmelidir.
5. Mutlu, bu sistem yürüsün yürümesin biz atığımızı toplayacağız. Amaç mevcut sistemi devam ettirmek.
6. Bu olmazsa İnci, Mutlu, Yiğit'le devam etmek
7. Bu da olmazsa Mutlu olarak atığımızı toplayacağız.”

8. “Hurdacılarla Yapılacak Sözleşmenin Koşulları” başlıklı belgede;

“... 4. Kendisine verilen bölgedeki hurda akü miktarına uygun olarak teminat verebilmeli

5. Kendi bölgesi dışına çıkarak hurda akü toplamamalı

6. Ülke genelinde belirlenen hurda akü taban fiyat politikasına uymalı

... 8. Aküder ve Aküçev'le sözleşme yaparak Ç. Bakanlığından yetki almalı

... 10. Topladığı hurda aküleri Aküçev dışında hiçbir kimseye satmayacağını taahhüt etmeli, satışı halinde teminatı irat kaydedilebilmeli

11. Öncelikle Aküder üyesi firmaların satış noktalarındaki hurda aküleri topladığını belgelemeli

... 13. Yetkili hurdacılar, kendileriyle çalışan 'yerel hurdacıları' eğiteceğini ve Aküder'in koşullarını kabul edeceklerini garanti etmeli

14. Aküder ve/veya Aküçev'le sözleşme yapan hurdacılar, başka hiçbir kurum ve kişilerle bu amaçla çalışmamalı ve çalışmayacağını taahhüt etmeli

İşleyiş:

... 3. Ülke genelinde uygulanacak 'hurda akü taban fiyatı' belirlenecek, bu fiyat üzerine toplama ve ara depoya taşıma maliyeti ve düşünülen kar eklenip, depoda teslim fiyatı bulunacak.

4. Ön seçim sonucu seçilecek hurdacılardan (madde 3)'e uygun olarak teklifler alınacak ve ülke genelinde bölge koşullarına göre Aküçev alış fiyatı belirlenecek (tek fiyat veya birkaç farklı fiyat olabilir.)

... 7. Kesin seçim yapılan hurdacıların listesi Bakanlığa bildirilecek, Bakanlık bu listelerdeki hurdacılara 'yetki belgesi' verecek ve il çevre müdürlüklerine gönderecek.

8. Bu yöntemle belirlenmiş hurdacılar dışında akü hurdası toplayıcılarına izin verilmeyecek."

9. 30.3.2007 tarihinde Aslan Kurşun Yönetim Kurulu üyesi Barış Coşan tarafından Mutlu Akü Genel Müdürü Cüneyt Ersoy'a gönderilen e-posta'da;

"Ankara'da Aküçev yönetim kurulu toplantısının gıyabımda yapıldığını İ.H.Ceylan Bey'den öğrenmiş bulunmaktayım. Davet edilmememin nedenini ve alınan kararlar hakkında tarafıma bilgi verilmesini rica ederim."

10. "8 Eylül 2006 tarihinde yapılan Aküçev Y.K. Toplantı Notları" başlıklı belgede;

"...9. AKÜDER üyesi olup, AKÜDER'in bilgisi dışında başka kaynaklardan yetki alıp hurda akü toplayan geri kazanım firmalarına Aküçev kanalıyla hurda akü verilmemesine,

10. Diğer derneğin yetkilendirdiği hurdacıların atıklarını Aküçev'den geçirmek kaydıyla Aküçev koşullarıyla satın alınmasına,

11. AKÜDER üyesi G.K. (geri kazanım) firmalarının 2006 sonuna kadar dışardan atık akü almamalarına

...karar verilmiştir."

11. Aslan Kurşun adına Barış Coşan tarafından Aküçev Genel Müdürü İsmail Hakkı Ceylan'a yazılan yazıda;

"... 22.06.2006 tarihli kararın 3üncü maddesi ile 'geri kazanım firması ortaklarımızın Aküçev dışından atık akü almaları halinde, 01.07.2006-31.12.2006 tarihleri arasında Aküçev'in topladığı atıklardan pay almamaları' kararı verildiği anlaşılmaktadır. Aküçev ortağı akü imalatçılarının hurdalarını yeterli toplayamamaları nedeniyle, lisanslı diğer toplayıcılardan geri kazanımcıların atık akü satın almalarının normal karşılanması gerekir. Çünkü ihtiyaçlarını yeterli hurda akü toplayamayan Aküçev'den temin edememektedir. Ayrıca tetkik ettiğimiz 01.01.2006-27.06.2006 döneminde, Aküçev'in topladığı 6610 ton hurda akünün, özellikle bazı ortaklara hisselerinin çok üstünde verilerek dengesiz dağıtıldığı, bize de her nasılsa tam hissemiz kadar verildiği görülmektedir. 3. madde ile alınan kararı yeterli toplama ve dengeli dağıtım yapılmadığından uygun görmemekle birlikte, bir ay kadar bir süre sonunda Aküçev yönetim kurulu toplantısında yeniden değerlendirmek üzere uyacağımızı bilgilerinizi sunarım."

12. 12.10.2006 tarihli "Atık Akü Fiyat Listesi - AKÜDER Üyeleri ve Bayilerine Uygulanacak Atık Akülerin (Kullanılmış Akülerin) Hurda Bedeli" başlıklı yazıda;

“... 2) 12 Ekim 2006 tarihinde İstanbul’da yapılan yönetim kurulu toplantısında 12.10.2006 tarihinden geçerli (12.10.2006) sulu atık akü fiyatları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

*Tali Bayi---Ana Bayi’ye.....485 YTL/Ton’dan,
Ana Bayi—Aküçev’e.....590 YTL/Ton’dan satacaktır.
Aküçev’in Bölge Bayi’ne Ödeme Süresi: 30 Gündür.”*

13. Aküçev ile Mısırlıoğlu Otom. San. ve Tic. Ltd. arasında akdedilen Atık Akü Toplama ve Taşıma Sözleşmesi’nin “Bölge Bayiinin Yükümlülükleri” başlıklı 6. maddesinde;

“...6.3. Sattığı yeni akü kadar atık aküyü teslim etmekle,
6.4. Atık aküleri Aküçev dışında hiçbir kuruluşa vermemekle”,

“Sözleşmenin Süresi” başlıklı 8. maddesinde;
“Sözleşme süresiz olup Bölge Bayiinin bayiliği devam ettiği sürece geçerlidir.”

14. “Toplantı Notları” başlıklı belgede;

“...TÜMAKÜDER’in hurdacılarla çalışması normal, ancak sınırlar belirlenmeli, AKÜDER bayilerinden toplanmamalıdır... AKÜDER’in önerisi: Hurdacılar kanalıyla topladığınız hurda aküleri Aküçev olarak bayilerimizin fiyatlarıyla almaya hazırız. Zira lisans alabilen 6 firmanın 6’sı da AKÜDER üyesi...”

15. “17.11.2005 tarihli Aküçev Yönetim Kurulu kararı” başlıklı belgede;

“... Yapılan yönetim kurulu toplantısında mevcut bulunanların oybirliği ile aşağıdaki kararlar alınmıştır.

1. Aküçev A.Ş.’nin önerdiği sulu atık akü satış fiyatları:

Tali Bayi---Ana Bayi’ye 350,00 YTL/TON’dan

Ana Bayi---Aküçev A.Ş’ye 440,00 YTL/TON’dan

Aküçev A.Ş.---Geri Kazanım firmalarına 520,00 YTL/TON (Fabrika teslim)

...4. 1. maddedeki satış fiyatları 31.12.2005 tarihine kadar denenmesine karar verilmiştir.

5. Geri Kazanım Firmaları 1. maddedeki satış fiyatlarından mal alıp almama konusunda serbesttirler.”

16. 20.5.2005 tarihli “Yönetim Kurulu Toplantı Notları” başlıklı belgede;

“AKÜÇEV A.Ş.’nin Yönetim Kurulu üyeleri 17.5.2005 saat 10:00’da şirket merkezinde toplanmış ve aşağıdaki kararları almıştır.

6. ...Ancak bayilerden alınacak sulu atık akü fiyatları şimdilik şu şekilde belirlenmiştir;

Tali bayiden ana bayiinin alış fiyatı : 280 YTL/Ton

Ana Bayiden Aküçev’in alış fiyatı : 340 YTL/Ton

Aküçev’den Geri Kazanım Firmalarının alış fiyatı : 400 YTL/Ton

...11. Bayilerin yükümlülükleri ve alınacak taahhütname konusunun görüşülmesi

Bütün AKÜDER üyeleri örneği daha önce hazırlanıp gönderilen taahhütnameyi 23-30 Mayıs haftasında bayilerine göndereceklerdir.”

17. 19.8.2005 tarihinde Aslan Kurşun'dan Çağlar Gürel tarafından gönderilen e-postada;

*"Sn. Göksel Parker'in Dikkatine,
Hurda akü ithalatı ile ilgili bazı görüşlerimiz ekte sunulmuştur.
Saygılarımla
H.B.Coşan ASLAN KURŞUN SAN. VE TİC. A.Ş."*

E-postanın ekinde yer alan yazıda ise;

"HURDA AKÜ İTHALATI:

Hurda akü, yönetmelikte belirtildiği gibi tehlikeli bir atık değil, çok değerli bir kurşun hammaddesidir. Uzun yıllar önce kurşun metali madenden elde edilmekteydi. Pahalı ve çevreyi çok kirletici bir üretim olduğu için bütün dünyada külçe kurşun büyük çoğunlukla hurda aküden elde edilmektedir.

Bundan 8-10 yıl öncesine kadar dünyanın her yerinden konteynırlar içinde binlerce ton hurda akü ithal ederek geri dönüşüm tesislerimizde işlenmiş, SAF ve ALAŞIMLI KURŞUN imal edilmiş ve akü üreticilerine sunulmuştur. Fiyatların Avrupa'ya göre düşük olması nedeniyle, akücülerimiz rekabet edilebilir fiyatlarla akü ihracatı yapmaktaydılar.

Özellikle İngiltere ve Almanya'dan hurda akü ithal etmeniz mümkün değildir. Ancak belli miktardan (700-800 bin tondan) fazla hurda akü toplanırsa ihraç edilebilir diye odaları aracılığıyla kararlar aldirarak çok kıymetli olan bu ana hammaddenin ihracatını önlemişlerdir.

Ülkemizde bunun tam aksi uygulama yapılmakta, hurda akü ithalatı yasaklanmış fakat ihracatı serbest bırakılmıştır. Herhalde tek amaç akünün hala tehlikeli bir atık olarak kabul edilişi yanlışlığındadır.

Türkiye'de hurda akünün fiyatı 600.000 TL/KG'a kadar yükselmekteyken, bu fiyat Avrupa'da 250.000 TL/KG civarındadır. Bu anormal yükseklikteki korkunç fiyatın tek nedeni hurda akü ithalatının ülkemizde maalesef YASAK olmasındandır.

AB'nin 'Basel Sözleşmesi'ni Türkiye de imzalayarak kabul etmiştir. Sözleşmenin en göz alıcı noktası: Hurda akülerin ithalatı ve ihracatı ilgili Bakanlığın izniyle YAPILIR denilmekteyken, bizde yapılır yerine YASAKTIR uygulaması kabul edilerek kurşun üretimine büyük bir darbe indirilmiştir.

Artık ülkemizde AKÜDER ve AKÜÇEV gibi en büyük üreticilerin kurduğu bir dernek ve bir A.Ş. vardır. Bunların katkılarıyla hurda akü toplama ve geri kazanım işi en etkin biçimde yapılacak ve bu uygulamamız öteki bazı ülkelere de örnek olacaktır.

Şirketimiz külçe kurşundan başka, dünyanın en büyük saçma fabrikası olan tesislerimizde 'Aslan Avcı' av saçmasını üreterek tamamını Avrupa'ya ihraç etmektedir. Avrupa'nın en yüksek kaliteli av saçmasını 600.000 TL/kg'lık hurda aküden imal ederek ihraç etmekteyiz. Oradaki fabrikalar 250.000 TL/kg'lık hurda aküden saçma üretilip satmaktadırlar. Yaklaşık iki buçuk katına mal ettiğimiz saçmamızla rekabet etmek mümkün değildir. Fakat bu işi hemen hemen karsız sürdürmekteyiz.

Türkiye'nin hurda aküsü, ülkemizdeki mevcut geri kazanım tesislerine yetmemektedir. İzin verin, Avrupa'nın bütün hurda aküsünü bizler işleyelim ve onların kurşun ambarı olalım, Türkiye kazansın.

SONUÇ:

Hurda akü ithalatının serbest bırakılması hem faturasız satışları kesin önleyecek, hem de Türk ekonomisi bundan büyük kazanç sağlayacaktır.

H. Barış Coşan ASLAN KURŞUN SAN. VE TİC. A.Ş.”

18. 18.11.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

“Değerli üyeler,

1. Şimdilik kaydıyla hurda akü fiyatları artırılmıştır. Bayilerinize iletiniz. ...”

E-posta'nın ekinde yer alan “17.11.2005 tarihli Yönetim Kurulu Gündemi ve Alınan Kararlar” başlıklı belgede;

“... 17. Geri kazanım firmalarının Aküçev dışında atık akü almaları demek, Aküçev'e gelecek atığın başkaları tarafından çalınmasına yardımcı olmak demek değil mi? Aküçev dışındaki kaynaklardan atık akü alan Aküçev ortağı geri kazanım firmaları, kimden ne miktarda atık aldığını Aküçev'e bildirecek. Bildirmeyen firmaların durumu Aküçev Y. Kurulunda tartışılacak.”

19. 26.12.2005 tarihinde Abdurrahman Acar tarafından gönderilen e-postada;

“... Bu arada aldığımız çok önemli kararlara dikkatinizi çekmek istiyorum.

1- Üye geri kazanım firmaları dernek dışındaki herhangi bir toplama sistemi veya firma ile atık akü sözleşmesi veya protokol yapamaz.

2- Üye geri kazanım firmaları APAK Yönetmeliğine uygun toplanmış atık aküleri belgeli olarak alıp işleyebilirler, miktarını ve kaynağını AKÜDER'e bildirmek koşulu ile

3- Dernek üyeleri AKÜDER'in atık akü toplama işi ile yetkilendirdiği AKÜÇEV'le uyumlu hareket etmek zorundadırlar.

... 5- Üyelerimizden yeteri kadar atık toplayamadığımız ortada. Toplantı gününe kadar Mutlu -Yiğit -İnci ve Akas Akü dışında henüz atıkları Aküder-Aküçev vasıtasıyla (Atık Yönetim Planımıza uygun) toplayan firma olmamıştır. ...”

20. 23.11.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

“Değerli üyeler,

17.11.2005 tarihinde toplanan Aküçev Yönetim Kurulunda alınan karar gereğince 'geri kazanım tesislerine yakın bölge bayilerinden' atık akü alınmasıyla ilgili yöntem ekteki dosyada açıklanmıştır. ...”

E-postanın ekinde yer alan “geri kazanım tesislerine yakın bölge bayilerinden atık akü taşınması yöntemi” başlıklı yazıda ise;

“...- Aküçev'in bilgisi dışında geri kazanım firmaları, bölge bayileri ile bu amaçla ilişkiye giremezler.

- Aküçev A.Ş. hangi geri kazanım tesisinin hangi bölge bayisinden atık akü alacağını her iki tarafa da bildirir.”

21. 24.11.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

“Değerli Üyeler,

Dernek üyesi olmayan üretici ve ithalatçı firmaların atık akülerini toplama ve taşıma işlemi ekteki şekilde düşünülmektedir. ...”

E-postanın ekinde yer alan “Atık Akü Toplama ve Taşıma Sözleşmesi”nde;

“... 2- KONU: IPC firmasının müşterilerinde oluşan atık akülerin bedelsiz olarak Aküçev tarafından teslim alınması

... Sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde IPC başka bir firmaya atık akülerinin toplanması ve taşınmasını yaptıramaz. ...

4- IPC, Bakanlığa karşı yükümlülüğünü bu faturaları göstererek yerine getirir.”

22. “Türkiye’de Akü Sektörü” başlıklı belgede;

“... **4-Türkiye’deki Geri Kazanım Sektörü**

Aküder’e üye 7 adet geri kazanım firması mevcut olup kurulu kapasiteleri 100.000 tonun üzerindedir. Bunların dışında 11 firma lisans başvurusu yapmış olup, bunların kapasiteleri de yaklaşık 40.000 ton kabul edilirse Türkiye geneli toplam 140.000 tondur. Lisans başvurusu yapmayan kaçak çalışanlar bunun dışındadır. Buna karşılık toplanabilecek atık akü miktarı en iyimser yaklaşımla yıllık 70-80 bin tondur. Kapasite fazlası %100’e yakındır. Bu da atık akünün değerini aşırı derecede artırmaktadır. Bu yüzden atık akü fiyatları diğer ülkelerde tonu yaklaşık 150 USD iken Türkiye’de 400 USD üzerindedir. Aşırı fiyat farkı dış rekabeti güçleştirmektedir.

...**7- Aküçev’in Atık Akü Toplama ve Taşıma Sistemi**

... Otomotiv firmalarının servislerinde oluşan atık aküler de AKÜÇEV ile OSD ve ODD arasında yapılacak sözleşmeye göre akümülatör üreticilerinin ana veya bölge bayileri tarafından toplanacaktır.

...**F) Atık Akü Toplama ve Taşımanın Finansmanı**

Atık akümülatörlerin toplanması, taşınması ve geri kazanımının finansmanı nasıl sağlanacaktır?

- 1) Atık akümülatörler, değerli bir atık olup piyasada alınıp satılır.
- 2) Aküçev’in toplama sisteminde, perakende satıcıdan toptan satıcıya, toptan satıcıdan Aküçev’e yapılan satışlar sistemin çalışmasını ve devamını sağlayacak marjlara sahiptir.
- 3) Aküçev’den geri kazanım tesislerine yapılan satışlar, nakliye ve Aküçev’in zorunlu giderlerini karşılayacak marjla yapılmaktadır. Burada Aküçev kar amacı taşımamaktadır. Örnek verecek olursak, Aküçev toptan satıcıdan 340 YTL/T’den alacağı atığı 420 YTL/T’den geri kazanımcıya satacaktır. 80 YTL marjın içinde hem nakliye gideri hem Aküçev’in giderleri mevcuttur.
- 4) Atık akümülatör fiyatları, LME ve piyasa koşulları dikkate alınarak Aküçev Yönetim Kurulunca belirlenmektedir.

...2006’da 37.800 ton atık akümülatör taşıyabileceğiz. Buna ek olarak geri kazanım tesislerine yakın olan ana bayilerin doğrudan yapacakları teslimatlar da dikkate alınırsa rahatlıkla 40.000 tonun üzerine çıkılabilecektir. ...

İsmail H Ceylan 20.10.2005”

23. Abdülkadir Özcan A.Ş. yetkilisi Hakan Sevgili tarafından 14.2.2007 tarihinde Mutlu Akü’ye gönderilen e-postada;

“Ankara bölgesinde atık akü toplayabilmek için kendi bayilerimiz ve diğer tedarikçiler ziyaret edilmektedir. ... Yönetmelikten anladığımız (sizlerin de ifadelerinize göre) kadarı ile bayilerimiz atık akülerini bölge bayisi olan bizlere vermek zorunda, ancak bazı bayilerin atık akülerini Çevre Bakanlığından izin almış hurdacılara (Gökhan Akü - MNC Akü) sattıkları tespit edilmiştir. Bu firmaların düzenlemiş oldukları belgelerin (Tümaküder kaşeli) geçerli olduğunu ve bizler dışında izinli herkese atıklarını verebileceklerini Çevre İl Müdürlüğü söylemektedir. Bizim dışımızda Çevre Bakanlığından yetkili veya Aküçev’den yetkili (Yiğit-İnci) bölge bayilerinin düzenlemiş olduğu belgeler geçerli midir? Eğer geçerli ise ki Çevre İl Müdürlüğü geçerlidir diyor bizim bayilerimizin buralara verdiği atık akü belgeleri bizim sorumluluğumuz olan %80 oranından mahsup edilecek mi? Yeni uygulamanız üzere başarılı olabilmek, Yiğit ve

İnci Akünün yanı sıra hurdacıların da yüksek fiyat vermesi nedeni ile %80 dönüşümü şart koşmadan herkesten %40 primli fiyattan atık toplamaktayız. ... Başlangıçta lehimize olan durum diğer firmaların özellikle bize karşı agresif rekabetleri nedeniyle aleyhimize dönmektedir. Bu şartlarda %80 dönüşümü tamamlayamama durumunda büyük zarar edeceğimiz ortadadır.”

24. AKÜDER adına Başkan Teoman Sunkar tarafından Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne yazılan 11.4.2005 tarihli yazıda;

“APAK- Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği'nin başarı ile uygulanması ve amaçlanan hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli olduğunu düşündüğümüz hususlar aşağıda dile getirilmeye çalışılmıştır.

A- DEPOZİTO UYGULAMASI

Depozito uygulaması anılan Yönetmeliğin hazırlanması ve yayınlanması aşamalarında gerek Bakanlığınız mensupları ve gerekse akü sektörü firmaları tarafından atık akü geri toplama-geri dönüşüm sorumluluklarının yerine getirilmesinde yararlı bir araç olarak düşünülmüş ve anılan yönetmelikte yer alması uygun görülmüştür.

Ancak,

1. ESAS OLARAK;

Depozito kelime anlamı itibariyle, herhangi bir malın mülkiyetinin alıcıya devredilmediği, alıcıya sadece kullanım hakkının belirli veya belirsiz bir süre için devredildiği durumu ifade etmektedir. (LPG Tüpü, iyi su damacanası vb.)

Halbuki Yönetmelikte yer aldığı şekli ile, satış işlemi ile fiilen mülkiyeti alıcıya devredilen bir malda, işleyişi zorlaştırıcı, yasal olarak izahı mümkün olmayan, tüketiciler tarafından yasal kovuşturma konusu olabilecek bir durum ortaya çıkmaktadır.

2. MALİ AÇIDAN,

a. Mevcut mali mevzuat yönünden “depozito” uygulama olanağı görülememektedir.

b. Bilindiği gibi Bakanlığınızın girişimlerine rağmen T.C. Maliye Bakanlığından herhangi bir görüş elde etme olanağı bulunamamıştır.

c. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile “depozito” uygulaması ilişkisinin kurulmasında zorluklar vardır.

d. Sektörde yer alan çok uluslu şirketlerde konunun muhasebeleştirilmesi açısından yabancı ortaklara izahında güçlükler yaşanmaktadır.

e. Atık akü geri dönüşünün mümkün olmadığı satışlarda (orijinal ekipman, montaj, ihale, kamu kurumlarına yapılan satışlar vb) fiktif olarak tahsil edilmesi-ödenmesi düşünülen “depozito” bedellerinin nasıl muhasebeleştirileceği konusunda çözüm bulunamamıştır.

...

4. SONUÇ

Atık akü, ticari bir metadır. Bugüne kadar da “çöp” olarak telakki edilen ve geri dönüşüm sistemi dışında kalan atık akü görülmemiştir. Ortak amacımız olan atık akü toplama –geri dönüşüm sisteminin başarısında “depozito” uygulanması ya da uygulanmaması kayda değer bir önem taşımamaktadır.”

25. Mutlu Akü tarafından Çevre ve Orman Bakanlığı'na yazılan 18.5.2004 tarihli ve "Mutlu Akü ve Malzemeleri San. A.Ş.'nin APAK Yönetmeliği Hakkında Görüşleri" başlıklı yazıda;

"... Akü satışlarında depozito uygulamasını, akü sektörünün bugünkü şartları içinde doğru bulmuyoruz. Çünkü kayıtdışı ekonominin var olduğu ülkemizde özellikle küçük ve kontrol dışı üretim yapan akü imalatçılarının depozito sistemini uygulayamayacakları için sektörde firmamız gibi kayıtlı ve her türlü yasal sorumluluğunu yerine getiren kurumların fiyatlarında artışlara ve dolayısıyla haksız rekabete neden olacaktır. Ayrıca depozito uygulaması halinde %15 çok yüksek bir oran, bu durum kaçacağı teşvik edecektir. Depozito oranı akü için hurda değerine yakın olan %5 olarak uygulanabilir. Depozitonun satış fiyatına göre belirlenmesi merdiven altı şeklinde ifade edebileceğimiz, hiçbir yasal yükümlülüğünü yerine getirmeyen imalatçıların ucuz aküleri için avantaj sağlayacaktır.

Yönetmelikte satıcıların sorumlulukları çok dar, neredeyse sıfır. Ancak atık akülerin oluştuğu ve toplanmaya başladığı yer satıcılar olduğundan, sorumlulukları artırılmalı ve denetleme yöntemleri belirlenmelidir.

... Geri dönüşüm hedefi olarak ilk yıl için %80 oranı yeterli değildir, hedef dışı %20'lik tolerans kayıtdışı faaliyetlerin devam etmesini sağlayacaktır. Bu hedef %100 olmalı ve denetimin önü açılmalıdır. ..."

26. 22.8.2006 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

"1) Apak yönetmeliği gereği ve 15.8.2006 tarihli görüşmemizde Sayın Kemal Kurusakız'ın açıklamaları ışığında, Aküçev Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Cüneyt Ersoy'un talimatları doğrultusunda, bugünden itibaren lisanslı olmayan Aküder üyesi geri kazanım firmalarına atık akü teslimatı yapılmayacaktır.

2) 01.06.2006 tarihinde yapılan Genel Kurul'da almış olduğumuz karar hala geçerli olup 'Aküçev dışından atık akü alanlar Aküçev'den atık akü alamayacaklardır.' Konunun önemi ve hassasiyeti nedeniyle tekrar hatırlatma zorunluluğu doğmuştur."

Bu e-postaya cevaben 22.8.2006 tarihinde İnci Akü Genel Müdürü Göksel Paker tarafından gönderilen e-postada;

"Bu mailde ilk maddede alınan kararı Bakanlıkla uyumlu paralel yönetmemiz gerekir. Şu anda lisanslı olmayan ama lisanslama sürecinde olan ve çalışmasına izin verilen tesislerle çalışmaya devam edilmelidir. Bu kararımızı yeniden gözden geçirelim lütfen."

27. 6.11.2006 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

"Değerli üyeler,

3 Kasım 2006 günü Çevre ve Orman Bakanlığı'nda Kemal Kurusakız Beyle görüşme yapılmıştır. ... Görüşmede;

1. Geri kazanım firmalarıyla ilgili bilgiler verildi. G.antepte iki firmanın aldığını, Akdeniz Kimya'ya 2 aylık çalışma izni verdiklerini (BUNA ŞİDDETLE KARŞI ÇIKTIK), diğer firmalara yazılar yazdıklarını, bunların dışında adreslerini bilmedikleri 40 kadar firma bulunduğunu bildirdiler. Ayrıca resmi dairelere gönderilecek yazı birlikte ele alınıp son şekli verildi."

28. 26.12.2005 tarihli ve "22.12.2005 tarihli AKÜDER - Aküçev Toplantı Notları" başlıklı belge;

- “Tümaküder ile atık toplama sisteminde Aküder ile beraber hareket etmedikçe diğer konularda da ortak hareket edilmeyecektir.
- Bu yaklaşım ile Tümaküder’in geri kazanım firmaları ile yaptığı görüşmelerde ortak hareket edebilmek için aşağıdaki kararlar alınmıştır.

1) Aküder üyesi geri kazanım tesisleri, Aküder dışı herhangi bir sistem (dernek) veya firma ile sözleşme protokol yapamaz

2) Üye geri kazanım tesisleri, atık akü ihalelerine giremez, bu ihalelere Aküçev girecektir. İstisna olarak yönetim kurulu kararı ile girilmeyen ihalelere girebilirler.

3) Üye geri kazanım tesisleri, lisanslı taşıyıcı ile Apak Yönetmeliği’ne uygun olarak toplanan atık aküleri belgeleri ile miktar ve kaynağını belirterek satın alabilirler.

4) Atık akü ithalatına Bakanlık tarafından izin verildiğinde üye geri kazanım tesisleri miktarlarını Aküçev’e bildirecektir.

5) Bu şartlara uymayan firmanın üyeliği tartışılacaktır.

... Bugüne kadar 750 ton atık toplanmış, bu atığın 443 tonu Mutlu, 70 tonu İnci, 173 tonu Yiğit, 27 tonunun Akas bayilerinden temin edildiği, toplam atığın 448 tonu Türker İzabe’ye, 252 tonu Kudret Metal’e, 17,4 tonunun Ak Metal’e teslim edildiği bildirilmiştir.”

29. 9.2.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen “Atık Akülerin (Kullanılmış Akülerin) Hurda Bedeli” başlıklı yazıda;

“Tali Bayi—Ana Bayiye.....25 YKRŞ/Kg
Ana Bayi—Aküçev’e .....30 YKRŞ/Kg
Aküçev—Geri kazanımcıya .....36 YKRŞ/Kg dan satacaktır.”

30. 15.2.2006 tarihinde Mutlu Akü Satış Müdürü Cüneyt Ersoy tarafından Aküçev ortaklarına gönderilen e-postada;

“LME kurşun fiyatlarındaki ani yükseliş ve bu artışa paralel akü fiyatlarına yapılan zam ve hurdacıların hurda fiyatlarını yükseltmeleri bayilerde yeni hurda fiyat beklentisine neden olmuştur. Bu beklenti nedeni ile bayiler Aküçev’e hurda teslimatlarını yapmamaktadır. Sistemin düzenli çalışabilmesi, bayilerin hurdacılara satışının engellenmesi için hurda fiyatının acil olarak yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

Ortalama saf kurşun fiyatlarına göre yaptığımız hesaplama sonucu Aküçev, geri kazanım firmalarına sulu ... satış fiyatı 70 Ykr., bölge bayi satış fiyatı 62 Ykr. şeklinde belirlenmiştir.”

31. 22.6.2006 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından üyelere gönderilen e-postada;

“...4. Tali Bayi—Bölge Bayiine 430 YTL/TON’dan, Bölge Bayi—Aküçev’e 530 YTL/TON’dan, Aküçev—Geri kazanımcıya 600 YTL/TON’dan satacaktır.

5. Geri kazanımcılar Aküçev’e fatura tarihinden 15 gün sonra, Aküçev bölge bayilerine fatura tarihinden 20 gün sonra ödeyecekler.

6. Bugünden sonra herkese payları oranında sevkiyat yapılacağından; geri kazanımcıların taleplerini yinelemelerini, diğer hissedarların paylarını hangi geri kazanımcıya vereceklerini bir hafta içinde bildirmelerini rica ediyorum”

32. “03 Mart 2006 AKÜÇEV Y.K. TOPLANTI NOTLARI” başlıklı belgede;

“...4. Aküçev ortağı geri kazanım firmaları, Aküçev’in dağıtımını yaptığı hurda akü dışında başka kaynaklardan atık alması halinde bunu Aküçev’e bildirecek. (Genel tercih başka kaynaklardan hurda akü alınmaması.) ...

5. İhale yoluyla hurda akü satışlarına tercihen Aküçev teklif verecek. Üyelerden herhangi biri ihaleye girmek isterse bu defa Aküçev girmeyecek ve herkes girebilecek.

.....14. Bir üyemizin kendi bayilerinden toplayacağı atık aküler için Aküçev’in liste fiyatının üzerinde fiyat belirleyip yayınlaması kimi üyelerce uygun bulunmadı.

17. İlerde atık akü fiyatlarında düşüş yapıldığında, bölge bayilerinin elindeki stoklar istenecek, ...”

33. 27.6.2006 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen ve 22.6.2006 tarihli Aküçev Yönetim Kurulu kararlarının bildirildiği e-postada;

“1. AKÜDER üyesi olup bugüne kadar Aküçev’e hiç atık akü teslimatı yapmayan üyelerin isimleri AKÜDER’e bildirilecek, AKÜDER Yönetim Kurulu bu üyelere gerekli uyarıyı yapacak.

2. Bölge bayi örgütü olan AKÜDER üyelerinin bazı bölge bayileri bugüne kadar Aküçev’e hiç atık akü teslim etmemişlerdir. Bunların listesi 30.6.2006 tarihi itibarıyla güncellenecek ve üyelere bildirilecek.

3. Aküçev ortağı geri kazanım firmalarının Aküçev dışında başka kaynaklardan atık akü almaları halinde 1.7.2006 tarihinden 31.12.2006 tarihine kadar Aküçev’in topladığı atıklardan pay alamayacaklardır.”

34. “AKÜDER Üyeleri ve Bayilerine Uygulanacak Atık Akülerin Hurda Bedeli” başlıklı belgede;

“... 2) 14 Eylül 2005 tarihinde yapılan Yönetim Kurulu kararıyla sulu atık akü fiyatları şu şekilde belirlenmiştir.

Tali Bayi—Ana Bayiye 280 YTL/TON’dan, Ana Bayi—Aküçev’e 340 YTL/TON’dan, Aküçev—Geri kazanımcıya 420 YTL/TON’dan satacaktır.”

35. 23.11.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından Aküçev hissedarlarına gönderilen e-postada;

“ 1. Sizden gelen bilgiler doğrultusunda Ereğli hurda akü ihalesine Aküçev olarak 285 ytl/ton fiyatla girdik.

2. İhale süresinin bitimine kısa bir süre kala, başka bir firmanın 315 ytl/ton fiyat verdiği bildirildi. Bunun üzerine faks mesajıyla Kudret Metal’in 320 ytl/ton fiyatla teklif vermesini istedim. İhalenin kazanılması halinde Aküçev’e devrinde mutabık kaldım.

3. İhalenin Kudret Metal’de kaldığı teyid edildi. Kudret Metal gerekli işlemleri yerine getirdi. Ereğli’yle sözleşmeyi imzaladı ve teslim alacağını bildirdi.

4. Hurda aküler Aküçev tarafından teslim alınacak ve Kudret Metal’e aşağıdaki şekilde teslim edilecek:

Hurda bedeli 320 ytl/ton + yükleme bedeli 50 ytl/ton + Kudret Metal masrafı 10 ytl/ton= 380 ytl/ton (tamamen örnek).

Aküçev'in geri kazanım firmalarına satışı 520 ytl/ton (en son hurda akü fiyat listesi).
520-380=140 ytl/ton Aküçev Kudret Metal'e nakliye faturası kesecek

Bu şekilde Kudret Metal bir anlamda Aküçev adına ihaleye girmiş olmaktadır. Not: Hurda aküler, Ulusal Atık Taşıma Formundan dolayı Kudret Metal dışında bir firmaya teslim edilememektedir."

36. 6.1.2006 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından geri kazanımcı hissedarlara gönderilen e-postada;

"Değerli geri kazanımcı üyeler,

Bildiğiniz gibi resmi ve özel hurda akü ihalelerine üye ve ortaklardan hiçbir firmanın katılmayacağı, sadece Aküçev'in katılacağı, AKÜDER ve Aküçev yönetim kurulu kararları ile karar altına alınmıştır. Bu nedenle:

- 1. 20.1.2006 tarihindeki Tüpraş-Kırıkkale ihalesine Aküçev girecektir.*
- 2. Sizlere bildirilen diğer ihaleler var ise Aküçev'e yönlendirilecektir."*

37. 1.2.2007 tarihinde Yiğit Akü'ye fakslanan Mutlu Akü'nün 24.1.2007 tarihli 2007/01 sayılı sirkülerinde;

"Sn. Yetkili Satıcımız,

Firmamız 1 Ocak 2007 tarihinden geçerli olmak üzere, 'Hurda Akü İade Teşvik Primi' uygulayacaktır.

Bu uygulama Çevre Bakanlığı Apak Yönetmeliği'nden doğan hurda iade sorumluluğunuzu yerine getirirken, piyasadaki olumsuz koşullar nedeni ile uğradığınız zararı telafi etmeyi amaçlamaktadır.

Uygulamanın üçüncü yılı olan 2007 yılında, Çevre İl Müdürlükleri denetimlerinin hızlanacağı ve ciddi cezai müeyyideler uygulanacağı Bakanlık tarafından ifade edilmektedir.

İş ortaklarımız olan sizlerin bu nedenle herhangi bir zarara uğramaması için bu konuda azami dikkat ve titizliği göstereceğinize inanmaktayız.

'Hurda Alım İade Teşvik Primi' uygulaması aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir:

- 1. Bölge bayilerinizden yaptığınız akü alımlarının en az %80'i oranında hurda akü iade etmeniz halinde 12.10.2006 tarihli Aküçev atık akü fiyatları üzerinden %40 'Hurda Alım İade Teşvik Primi' almaya hak kazanacaksınız.*

... 4. Buna göre Aküçev'in 485 YTL/Ton olan atık akü fiyatlarından %40 oranında (194 YTL/Ton) "Hurda Alım İade Teşvik Primi" kazanılacaktır. Toplam hurda akü geliriniz 679 YTL/Ton olacaktır. ..."

38. "01.02.2007 Tarihli Tavsiye Edilen Atık Akü Bayi Satış Fiyat Listesi" başlıklı belgede "Cengizhan Bey'in dikkatine" (Yiğit Akü İç Satış ve Pazarlama Müdürü) ifadesi ile birlikte, tali bayi Aküçev atık akü fiyatları ve tali İnci-Eas bayi atık akü satış fiyatları (%40 primli) yer almaktadır.

39. Mutlu Akü'nün 24.1.2007 tarihli "Mutlu Akü Teşvik Primli Atık Akü Fiyat Listesi" 24.1.2007 tarihinde Yiğit Akü'ye fakslanmıştır.

40. 16.2.2007 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postada;

"Kemal Bey Çevre Bakanlığı ile yapacağımız görüşmede Bakanlıktan ekteki yazıyı Rekabet Kurumu'na göndermesini isteyeceğiz"

E-postanın ekinde yer alan "ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI'NIN REKABET KURUMU'NA YAZMASINI İSTEDİĞİMİZ YAZI TASLAĞI" başlıklı yazıda;

"Konu: Apak Yönetmeliğinin Uygulanması Hk.da,

Apak Yönetmeliğinin 31.08.2004 tarih 25569 sayılı R. Gazetede yayınlanmasından sonra Dernekler yetkilendirilmiş ve İşbirliği Protokolleri imzalanmıştır. Atık Yönetim Planlarına göre çalışmalarının izlenebilmesi için aşağıdaki konunun açıklığa kavuşturulması gereği ortaya çıkmıştır.

Apak Yönetmeliğinin 12. maddesine göre; "Akümülatör Ürünlerinin Dağıtımını ve Satışını Yapan İşletmeler ve Araç Bakım-Onarım Yerlerini İşletenler, tüketiciler tarafından getirilen atık akümülatörleri almakla, akümülatör üreticilerinin kuracakları sisteme katılmakla, tüketicilerin getirdiği atık akümülatörleri, üreticinin öngördüğü şekilde üreticiye veya üreticinin yetkilendirdiği bir kuruluşa dönmelerini sağlamakla" yükümlüdürler. Buna göre;

Aküder üyeleri ve bunların bayileri atık akümülatörlerini Aküçev A.Ş.'ye, Tümaküder üyeleri ve bunların bayileri atık akümülatörlerini Tümaküder'in yetkilendirdiği hurdacılara vermek zorundadırlar.

Üreticisinin kendisine veya yetkilendirdiği kuruluşa atık akümülatörlerini vermeyen satıcılar 2872 sayılı Çevre Kanununa göre cezalandırılacaklardır.

Ancak üreticisi herhangi bir sisteme dahil olmamışsa veya faaliyetlerini sonlandırmamışsa, satıcılar artık akümülatörlerini geçici depolama veya Lisanslı taşıyıcılara veya Lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim edebilirler.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında atık akü bir ürün olmaktan öte çevre açısından tehlikeli bir atık olarak kabul edilmiş toplama yetkisi sadece piyasaya ürünü sürene (üretici/ithalatçı) verilmiştir. Bu yetki piyasaya sunduğu aküden doğan atıkla sınırlıdır. Yönetmeliğin hazırlanması aşamasında AB direktiflerine uyum açısından Bakanlığımıza danışmanlık hizmeti veren Hollanda firmasının önerileri doğrultusunda Aküder ve Aküçev benzeri bir oluşum tarafımızdan teşvik edilmiştir. Tehlikeli atıkların toplanmasının sadece rekabet hukuku konusu olması çevre açısından sakıncalıdır."

41. İnci Akü'den Cihan Elbirlik tarafından 24.3.2005 tarihinde Aküçev ortaklarına gönderilen "Aküçev Hissedarlar Sözleşmesi" konulu e-postada;

"Sizlere daha önce bahsettiğimiz gibi bugün yapılan YK'da alınan karar gereği Aküçev'in ortaklar sözleşmesine öngörülmüş son düzeltmenin tarafınızca kabul edilmeyeceğini ve bizim önerdiğimiz (%75'inin üretici tarafından değerlendirilebilmesi) şeklinde yapılan düzenlemesini talep ettiğimizi bildiririz. Bu fedakarlığın tüm ortaklar tarafından yapılması gerektiğini düşündüğümüzü de bildiririz. En son Ankara toplantısında önerilen şeklin rekabetle ilgili bazı hukuksal sıkıntılara neden olabileceği ve bizim önerimizin bu hukuksal problemi de çözeceği görüşünderiz. Hukuk danışmanımızın konuyla ilgili açıklamalarını ekte bilgilerinize sunuyoruz:

G. Paker

İnci Exide Akü

Hukukçumuzun görüşü:

Dünkü telefon görüşmemize istinaden Aküçev hissedarlar sözleşmesinde düzenlenen genel iş uygulamaları kısmında şirket tarafından toplanan atık akülerin nasıl ve hangi şartlarda satılacağına ilişkin diğer ortaklar tarafından önerilen metin tarafımızca incelenmiştir.

Kanaatimizce hem genel olarak şirketin ortaklık yapısının hem de önerilen toplanan akülerin şirket ortağı lisanslı geri kazanım firmalarına satılması hususlarının türk rekabet hukuku açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesinde 'Bir ya da birden fazla teşebbüsün hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.

Hangi tür birleşme ve devralmaların hukukî geçerlilik kazanabilmesi için Kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini Kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder.' hükmü yer almaktadır.

Şirket'in pazar payının %25'ten fazla olacağı dikkate alındığında Aküçev'in ortaklık yapısının dahi başlı başına rekabet hukuku bakımından sakıncalı olduğu ve bu konuya ilişkin olarak RKHK m.10 uyarınca Rekabet Kurulu'na yapılacak başvurunun nasıl sonuçlanacağı dahi şüphelidir. Ancak bu zorluğun aşılması Rekabet Kurulunun bu oluşumun sadece yönetmelikteki yükümlülüklerin yerine getirilmesinin maliyetinin düşürülmesi için oluşturulduğuna ve hakim durum oluşmasına ve/veya kötüye kullanılmasına mahal verecek bir durum olmadığına inandırılması ile mümkündür.

Ancak her halükarda anılan oluşumun atık akü piyasası dolayısı ile dikey pazar olarak kurşun geri dönüşüm piyasalarında hakim durum yaratacağına hiçbir şüphe bulunmamaktadır. RKHK'nun 3. maddesinde hakim durum, 'Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü' olarak tanımlanmıştır. RKHK'nun 6. maddesinde ise hakim durumun kötüye kullanılması şu şekilde düzenlenmiştir:

'Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır.

Kötüye kullanma halleri özellikle şunlardır:

a) Ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler,

b) Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayırimcılık yapılması,

c) Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi,

d) Belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticarî avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler,

e) Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması.”

Bu düzenleme dikkate alındığında toplanan akülerin şirket ortağı lisanslı geri kazanım firmalarına satılmasının kararlaştırılması halinde bu durumun anılan maddenin altı çizili düzenlemelerine aykırılık yaratacağı açıkça anlaşılmaktadır. (d bendi atık akü piyasasındaki hakim durumun dikey pazar olarak kurşun pazarındaki etkisi bakımından)

Dolayısıyla önerilen düzenlemenin hem birleşme iznini riske edeceğini hem de hakim durumun kötüye kullanılması anlamına geleceğinden Şirket'in RKHK'nda öngörülen müeyyide ve cezalar ile karşı karşıya kalmasına sebep olacağını belirtmek isteriz.

Kaldı ki bir an için hakim durum oluşmayacağı düşünülse dahi yapılan önerinin genel olarak RKHK' m.4'de düzenlenen rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma olarak kabul edilerek şirket'in bu halde dahi cezalandırılacağı açıkça ortadadır. Anılan maddenin düzenlemesi şu şekildedir:

'Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.

Bu haller, özellikle şunlardır:

a) *Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi,*

b) *Mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü,*

c) *Mal veya hizmetin arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesi,*

d) *Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi,*

e) *Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartların uygulanması,*

f) *Anlaşmanın niteliği veya ticarî teamüllere aykırı olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılınması veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartların ileri sürülmesi,*

Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.

Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.'

Kanatimizce tüm bu risklerin toplanan akülerin belli partilerde ihtiyari açık artırma ve/veya tüm izabecilerden teklif alma suretiyle en yüksek değeri verene satılması ve

fakat bu değer üzerinden ortaklara öncelik hakkı tanınması suretiyle bertaraf edilebilmesi mümkün olacaktır.”

42. İsmail Hakkı Ceylan tarafından 20.2.2006 tarihinde gönderilen e-postada;

“Değerli geri kazanımcı üyeler,

Bildiğiniz gibi resmi ve özel hurda akü ihalelerine üye ve ortaklardan hiçbir firmanın katılmayacağı, sadece Aküçev’in katılacağı AKÜDER ve Aküçev YK kararları ile karar altına alınmıştır. Bu nedenle, Turkcell’in hurda akü satışı ile ilgili talebi Aküçev tarafından yanıtlanacaktır.”

43. İsmail Hakkı Ceylan tarafından 27.2.2006 tarihinde gönderilen e-postanın ekinde yer alan belgede;

“Kullanılmış akü fiyatları-Piyasa Araştırması

Aküçev YK tarafından 22.2.2006 tarihinden geçerli kullanılmış akü fiyatları belirlendiğinde piyasada fiyatlar ne idi?

- *Kudret Metal Fabrika teslim fiyatı: kuru 570-600 YTL/tondan aldıkları*
- *Cemil KILIÇ Fabrika teslim fiyatı: kuru 560-600 YTL/tondan aldıkları*
- *Kemal ÖZGÜLER, Depo Teslim Fiyatı: kuru 600 YTL/Tondan satabileceğini*
- *Ankara’daki fiyatların kuru 580/650 YTL/Ton olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz.”*

44. 6.6.2006 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından AKÜDER’e gönderilen yazıda;

“... söz konusu yönetmeliğin 29. maddesi gereğince atık akümülatörlerin toplanması konusunda depozito uygulamasına geçildiği ve bu doğrultuda alımı yapılan yeni akümülatörlere karşılık depozito bedelinin üreticiye ödenmesi veya aynı miktarda atık haline dönüşmüş olan akümülatörlerin üreticiye iade edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte yönetmelik gereğince atık akümülatörlerin üreticiye verilmemesi durumunda Bakanlığımızdan lisans almış atık akü geri kazanım tesislerine verilmesi gerekli görülmektedir. ...”

45. 17.6.2005 tarihinde bölge bayilerine gönderilen yazıda;

“Sayın Bölge Bayimiz

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan APAK Yönetmeliği ekte yollanmaktadır. Bu yönetmelikten doğan yükümlülüklerinizin yerine getirilmesi amacı ile EK-I’deki taahhütnamenin imzalanarak tarafımıza gönderilmesi gerekmektedir. ... Atık toplama işinin düzenli çalışması için bölge bayilerinin, bayilerinden EK-II’deki taahhütnameleri almaları uygun görülmüştür. ...”

EK-I’de yer alan “Atık Akümülatör Toplama ve İade Taahhütnamesi” başlıklı yazıda;

“...Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 31.8.2004 tarihli ve 25569 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan APAK yönetmeliği gereği 12. maddeden doğan yükümlülüklerimi yerine getirmek amacıyla Yiğit Akü Malz. ve San. Tic. Şti.’nden satın aldığım toplam amper saat karşılığı kullanılmış atık aküleri firmanızın belirleyeceği lisanslı taşıyıcıya teslim edeceğimi, yıl içinde eksik kalan iade atık akü miktarı bedelini Bakanlığın belirlediği depozito fiyatları üzerinden nakden ödeyeceğimi taahhüt ederim.”

46. “15 Ağustos 2006 Ankara Toplantıları Gündemi Görüşme Sonucu Alınan Kararlar” başlıklı yazıda;

“...Geri kazanım firmalarıyla yapılan görüşmede;

...b) Lisans alan firmaların Aküçev dışından hurda alıp alamayacaklarının kararı

c) Hurdacılarla sözleşmesi olan firmaların durumları

d) Aküder'in politikalarına uygun hareket edilmesi, uymayanlar hk.da yaptırım uygulanıp uygulanmayacağı

... Gündemdeki maddeler üzerinde görüşler açıklandı. Ancak hiçbir karar alınamadı. Herkesin ortak görüşü: Aküçev yeteri kadar hurda veremediği için çok düşük kapasitelerde çalıştıkları, böyle giderse kimseye malzeme veremeyeceklerini, şayet üyelerin sattığı yeni akü kadar hurda akü toplanabilirse geri kazanım firmalarının en azından %50 kapasiteyle çalışabileceklerini, böyle giderse hurdacılardan hurda akü almak zorunda olacaklarını belirttiler.

... A. ACAR: ‘dernek üyesi olan firmaların, hurdacılarla anlaşma yapmamasını, Dernek üyesi herkesin AKÜDER’in yönetim planına uygun hareket etmesini, planda tartışılmak istenen bir husus var ise tartışmasını, ancak bunu tartışmadan herkesin istediği gibi hareket etmesini doğru bulmuyorum’ dedi.

Sonuç: Daha önce alınan karar hala geçerli olup geri kazanım firmaları, Aküçev dışından hurda akü alırlarsa Aküçev’den alamayacaklardır. Firmalar tercihini buna göre yapmalıdırlar.”

47. 17 Şubat 2006 tarihinde Yiğit Akü Satış ve Pazarlama Müdürü Yusuf Arslan tarafından İsmail Hakkı Ceylan’a gönderilen e-postada;

“... Hurda akü hususunda değerli ortağımız Mutlu Akünün teklifi bizce mevcut hurdacı-üretici rekabetini körükleyecek ve kanuni vazifelerimizi yerine getirme çabalarımızı zafiyete uğratabilecek şekilde yüksektir. Her ne kadar hurda akü fiyat artışı LME artışına paralel olsa da kurşun artışında oranın %20 olduğu ve yeni ürüne %4 ile %8 oranında artış yapılabilirdiği bir dönemde ürününün hurdasına %35’e yakın bir artış talebi bizce uygun değildir.

Ancak ortaklığın bir üyesi olarak bir artış yapılması gerekliliğinde biz de hemfikiriz. Bu düşüncemiz aşağıdaki gibidir. Önerimizin tüm üye ve ortaklara tarafınızdan iletilmesini istirham ederiz. Saygılarımızla

Önerimiz: Bayi fiyat: 45 Ykr/Kg Bölge Bayii fiyatı: 53 Ykr/Kg Aküçev fiyatı: 61 Ykr/Kg”

48. “Atık Akü Toplanmasında Hatırlatılması Gereken Noktalar” başlıklı belgede;

“... 3. ‘Taahhütname’nin bütün ana veya bölge bayilerinden alınması

... 10. Biriken aküleri Aküçev dışında hiçbir kişi veya kuruluşa satmamalarının hatırlatılması”

49. Genel Müdür Erdoğan Yılmaz’ın bilgisayarında bulunan “Atık Akü Toplamada Yöntemler, Kolaylıklar, Zorluklar” başlıklı belgede;

“1. Bugün Uygulanan Sistem

- Bugün Uygulanan Sistemdeki Zorluklar (Kayıtdışı çalışan ve belirlediğimiz fiyatlardan yüksek fiyatla hurda alan hurdacılar, ...)

- Bugün Uygulanan Sistemin Avantajları (Ana bayilerin bu işten %20 gelir elde etmesi (bu gelir aslında bu işin masrafını dahi karşılamaktan uzak), ..., atık akünün kayıt içerisine girmesinden dolayı kayıtdışı sisteme kaçışın belli oranda engellenmesi)

2. Alternatif Yollar

- Cezai şartları ağırlaştırmak için depozitonun fiyata eklenmesi (...)

- Atık toplama konusunda hurdacılar ile işbirliği yapılması. Zaten hurdacılık bir meslek kolu ve biz akü satmak için istihdam ettiğimiz ana bayilerimizi hurdacı yapmaya çalışıyoruz. Bundan dolayı hurdacılar ile aramızdaki fiyat kavgası ve atık paylaşım kavgası hep devam edecektir.

Oysa bu hurdacılar zaten TÜMAKÜDER tarafından yetkilendirilerek, valilikten araçları için lisans alarak yasalar karşısında legal duruma gelmişlerdir. Çevre Bakanlığı'nın legal kabul ettiği bu insanları biz rakip pozisyonuna almış bulunuyoruz. Oysa bu onların ana iş koludur.

Bu durumda lisanslı hurdacılar ile hazırlanacak şartname çerçevesinde (teminatlı ve tazminatlı) çalışmak bu sorumluluğu yerine getirmek için en makul yol olarak görünmektedir.

Bu durumda gündeme gelen soru ise Aküçev'e gerek olup olmadığıdır. Atık akü (hurdacılar) ile bu sözleşmeleri TÜMAKÜDER'de olduğu gibi AKÜDER de yapabilir. Ama bugünkü yapısı içerisinde değil. Bu durumda AKÜDER'in başında muhakkak sektörden olmayan birisinin olması gerekir. Ya da bu sözleşmeleri her akü imalatçısı bağımsız olarak kendisi yapabilir. Bağımsız yapılması durumunda yine fiyat farklılıkları vb konular oluşabilir. Bunun için bu sözleşmelerin tüm AKÜDER üyeleri adına tek yerden yapılması daha doğru görünmektedir.

Son çözüm ise hurdamızı kendimizin toplamasıdır. Ama bu durumda yine hurdacılar ile kavga devam edecektir. Zira kendimizin toplaması durumunda bayi-ana bayi arasını yine ana bayinin toplaması gerekecektir."

50. 21.2.2007 tarihinde Mutlu Akü'nün "hurda akü geri dönüş teşvik primi" ile ilgili olarak yetkili satıcılarına gönderilen sirküleri 28.2.2007 tarihinde İncitaş'a (İnci Akü'nün satış ve pazarlama faaliyetlerini yürüten şirketi) fakslanmıştır. Sirkülerde;

"Sn. Yetkili Satıcımız,

16 Ocak 2007 tarihli sirkülerimizde hurda akü geri dönüş teşvik primi uygulamasındaki %80 sınırı kaldırılmış olup, tüm bayilerimiz iade edeceği hurda akü miktarı üzerinden %40 oranındaki hurda akü geri dönüş teşvik primini (fatura karşılığı) alacaklardır.

Ancak Çevre Bakanlığı'nın 31.08.2004 tarih 25569 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamındaki uygulama, 2007 yılında %90 iade etme koşulu ile devam edecektir. Bu kapsamda bölge bayilerinizden almış olduğunuz akümülatörlerin karşılığında mevcut hurda akümülatörlerinizi bağlı olduğunuz bölge bayilerine fatura mukabili iade etmeniz gerekmektedir. 2007 yılı içerisinde bu konudaki Bakanlık denetlemelerinin daha sık yapılacağı bilinciyle, tüm yetkili satıcılarımızın gerekli hassasiyeti göstereceğine eminiz. ..."

51. 30.9.2005 tarihinde İnci Akü bölge bayilerine gönderilen yazıda;

"... Bugünden itibaren yasaların bizlere vermiş olduğu sorumluluğu yerine getirmek zorundayız. Buna bağlı olarak 1 Ekim 2005 tarihinden itibaren alımını yapacağınız

adetler karşılığı akülerin, yıl sonunda Aküçev'e iadesinin yapılmış olması gerekmektedir. Alımlar kadar atık iadesi yapılamaması durumunda ise, aradaki fark EK-3'deki bedeller üzerinden tarafınıza depozito olarak faturalandırılmak zorunda kalınacaktır. ...”

Yazının devamında yer alan “Muhtemel Sorular ve Cevapları” başlıklı belgede;

“1. Atık akü toplama taahhütnamesini ne yapacağız?

Bu taahhütnameyi acilen imzalayıp, tarafımıza göndermeniz gerekmektedir. Aynı şekilde sizler de bayilerden bu taahhütnameyi alıp, tarafınızda muhafaza etmelisiniz.

... 9. Bu sisteme göre ana bayilerin bu işlemde karı olacak mı?

Evet ana bayiler bu işlemde yaklaşık %20 oranında kazanç sağlayacaklardır.

... 16. Bayiler bizim hurda değerimizden daha yüksek fiyata atık aküsünü başkasına satar ise ne yapmamız gerekir?

Bu durumda yeni akü aldığı anda sizlere depozito bedeli ödemek durumunda kalacağı için (örneğin 60 Ah için 5 yıl depozito) almış olduğu hurda bedelini veya hurda bedeline yakın bir rakamı size ödeyecektir. Bu durumda herhangi bir kazancı olmayacaktır. Oysa atık aküyü size verdiği zaman hem 4,2 yıl hurda bedeli alacak, hem de depozito ödemekten kurtulacaktır.

... 19. Atık aküleri Aküçev dışında herhangi bir hurdacıya ya da lisanslı atık akü toplayıcısına verebilir miyiz?

Hayır veremezsiniz. Unutmayınız ki atık aküleri toplama sorumluluğunu Bakanlık imalatçı ve ithalatçılara vermiştir. Bu bağlamda sizler de aynı sorumluluk içerisine girmiş olmaktadır. Bunun için atık aküleri bizim de ortağı olduğumuz Aküçev'e teslim ettiğinizde, hep beraber sorumluluklarımızı yerine getirmiş olabileceğiz. Bunun için atık akü taahhütnamesi önem kazanmaktadır.

20. Bölgemizde lisanslı olmayan veya sizin belirttiğiniz fiyatlar dışında atık akü toplayanlar olur ise ne yapmalıyız?

Böyle bir durum tespit ettiğinizde derhal şirketimize ya da Aküçev'e bu konuda bilgi veriniz. Bu şekilde haksız rekabet sağlayan firmalar ile gerekli yasal mücadeleyi Bakanlık nezdinde Aküçev ve Aküder yürütecektir.

21. Bölgemizde diğer akü üreticilerinin bu uygulamaları yapmayarak, haksız rekabet sağlamaları durumunda ne yapmalıyız?

Bu durumda uygulama yapmayan firma ile ilgili bilgiyi hemen tarafımıza geçmeniz gerekmektedir. Bu firmalar ile ilgili gerekli işlemleri Aküder nezdinde süratle yapacağız.”

52. 2.4.2007 tarihinde Mutlu Akü Genel Müdürü Cüneyt Ersoy tarafından Barış Coşan'a gönderilen e-postada;

“... 28 Mart 2007 tarihli Ankara'da yapılan toplantıda AKÜÇEV Yönetim Kurulu toplantısı olmamasına rağmen toplantıya sizlerin katılmamanız üzerine İsmail Hakkı CEYLAN'a neden olmadığını sordum ve gündem nedeni ile çağrılmadığınızı öğrendim.

Tarafımıza gönderilen davet yazılarının sizlere gönderilmemesi dikkatimizden kaçmış bir husus olup, sizlerin davet edilmemesi gibi herhangi talimat ya da talebimiz olmamıştır.

Toplantıda AKÜÇEV faaliyetleri dışında üreticilerin atık akülere prim uygulamaları ile ilgili görüşmeler yapılmasına karşılık sizlere de İsmail Hakkı CEYLAN tarafından bilgi verilmesi kararı alınmıştır.”

53. 28 Mart 2007 tarihinde Aslan Kurşun’dan Çağlar Gürel tarafından İsmail Hakkı Ceylan’a gönderilen e-postada;

“19.3.2007 tarihli yazımızda, atık akü geri kazanım lisansımızı yenilediğimizi bildirmiş, bundan böyle hak ettiğimiz atık akülerin düzenli olarak gönderilmesini rica etmiştik.

Yazımıza bugüne kadar cevap verilmediği gibi atık akülerin de gönderilmediğine dikkatinizi çekerek hassasiyet göstermenizi bekliyoruz.

Buna göre bu yıla ait (01.01.2007’den itibaren) hak ettiğimiz atık aküleri ivedilikle ve düzenli olarak gönderilmesini tekrar rica ederiz.”

54. 19.3.2007 tarihli ve Barış Coşan imzalı yazıda;

“Ekli listede görüldüğü üzere şirketimiz atık akümülatör geri kazanım lisansı almıştır. Bundan böyle hurda aküleri firmamıza düzenli olarak göndermenizi rica ederiz.”

55. Teoman Sunkar’ın tarihsiz el yazısı notlarında;

“Değerli Arkadaşlar,

Son yönetim toplantısından bir evvelki toplantıda dernek üyelerinin tamamına yakınına birebir kucaklayabilecek, yönetmeliğin gereği toplanması gereken hurdanın %90’ının rahatlıkla toplanabileceği planı görüşmüştük. Rekabete açık bu sistemin uygulanabileceği bir karar çıkmıştı. 15 gün düşünelim dendi. O gün yönetimden bir arkadaşım benim şahsi ortak olduğum ve başında bulunduğum firmamla ilgili yarı şaka yarı ciddi, abi akü para kazanmıyor, yerin de kıymetli, sen bu işi bırak, işçilerini de ben alayım dedi. Güldüm geçtim. Geldik son toplantıya, aynı arkadaşım umum dernek üyelerini ilgilendiren bir karar alınacakken benim diğer derneğe gitmemi istedi. Satış müdürü de Teoman Sunkar’ın firması olarak yapabileceği uygulamanın onun müşterileri de örnek gösterip isteyeceklerini beyan etti.

Lütfen niçin benim firmamın alabileceği, uygulayabileceği kararlar hakkında hüküm yürütüyorsunuz? Sizler bugün bu firmada ... görevleriniz bittiğinde başka firmada görev alacak kişilersiniz. Tabi şunu anlayamadım. Konuyu ilgilendiren diğer hangi arkadaşlarla hemfikir olduğunuz bir görüş müdür açıklar mısınız yoksa kendinizin mi yoksa firmanızın mı görüşüdür?

Bizler bugüne kadar büyükler, küçükler diye adlandırıldık. Gerekli cevapları verdik, aldık. Yalnız şunu şöyle biliniz ki dernekçilik dernekçilik gibi yapılması gereken bir ... her firma eşittir, bir oy hakkına sahiptir. Hiçbir firmanın menfaati gözetilemez, bu doğrultuda karar alınamaz, alınmış ise gereği yapılır, hesabı sorulur.

Ben Teoman Sunkar olarak akümülatör konusunda 30’u aşkın yılım var. Bunun da 20 yılından fazla dernek organlarında ve başkanlığında geçmiştir. Aküder’in doğuşundaki rolüm de çok iyi bilinir.

Bizim son aldığımız kural (tam uygulanabilirliği yoktur) 2-3 şirket dışında kimsenin sorununu çözmekte, yönetmelik gereği sorun çıkartıcı olmuştur.

Bu kararı uygulamayalım. Gerekirse olağan genel kurulu toplayalım, her üyeyi ilgilendiren bir karar.

Çünkü bizler bugüne kadar bazı arkadaşlarımızın satışları düşmesin diye radikal kararlar alamadık, bazı konularda haklı idiler.

Bundan sonra yönetmelik 3. yılına girmektedir. Yönetmelik gereği başarısızlığımız bellidir. Bizler bunu başarmak mecburiyetinde olduğumuzu hatırlamamız gerekmektedir. 3. yılı da başarısızlıkla kapatamayız.

Üyelerimizden gelen bazı sorular var, kulak verelim. Sıfır bedelli alınan akülerin kimlere peşkeş çekildiği, nasıl yapıldığı, nasıl yönlendirildiği sorulmaktadır. Bu da dernek yönetimi için ağırdır. Lütfen açıklık getirelim.

Ben bana soranlara büyüklerin bayilerine yönlendirildiğini, şu ana kadar benim firmamın hiçbir ana bayisi veya firmam tarafından alınmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Lütfen böyle 100 küsur ton hurda için laf çıkmasını önleyelim. Bugünkü değerle yapacağı rakam 60-70 milyar gibidir. ...

Bayilerimizin akümülatör sanayine hizmet veren saygın kuruluşlar olduğunu bilelim. Onlardan yarın zorda kalacakları işleri istemeyelim, yapmaları için zorlamayalım. Gerekirse yönetmelikteki gereken değişiklikleri talep edelim.

... Bütün yönetim kurulundan akliselim, her kesimi kucaklayan, dernekçiliğe uygun kararlar alınmasını, firma menfaatleri değil, firmalar menfaatleri olması gerekliliğini (alınan son kararın uygulanmamasını, uygulandığı takdirde yazdığım yazının gereklerinin yerine getirilmesinde tereddüt etmeden davranacağımın bilinmesini bugünden sonra) bildirir, saygılar sunarım. Teoman Sunkar”

56. Kudret Metal tarafından Esan Akü'ye gönderilen 14.2.2007 tarihli yazıda;

“... 14.2.2007 tarihi itibarı ile külçe kurşun satış şartlarımız aşağıdaki gibidir.

1) Hurda akü (sulu) karşılığı verilecek olan kurşun fiyatı;

Hurda akü (sulu) alış fiyatı: 0,700 YTL/KG
Külçe kurşun Tip1 satış fiyatı: 2,30 YTL/KG
Külçe kurşun cos satış fiyatı: 2,35 YTL/KG

2) Hurda akü karşılığı olmayan külçe kurşun satış fiyatı;

Külçe kurşun Tip1 satış fiyatı: 2,70 YTL/KG
Külçe kurşun cos satış fiyatı: 2,80 YTL/KG”

57. 29.4.2005 tarihinde İsmail Hakkı Ceylan tarafından gönderilen e-postanın ekinde yer alan “Türkiye’deki Akümülatör Sektörüne Genel Bakış” başlıklı yazıda;

“... Atıklarının değerli olduğunun farkında olmayan satıcılar da bulunmaktadır. APAK Yönetmeliği bu dağınıklığa çözüm olacaktır.

... **Atık toplayıcılar ve taşıyıcılar:** Sektörde en az eğitilmiş, çevre faktörüne özen göstermeyen ve kayıtdışı çalışmayı kural bilen kesimdir. Yeni düzende bunların yeri olmamalıdır. Ancak lisans alabilen taşıyıcılar sisteme kazandırılabilir.

Geri kazanımcılar: 2-3 firma dışında bu sektörde, ne ekonomik açıdan ne de çevreye özen göstermesi açısından yeterli değildir. APAK Yönetmeliğiyle getirilen lisanslandırma sistemi bu sektöre sıkı bir şekilde uygulanmalı ve koşulları yeterli olmayanlar sistem dışı kalmalıdır. Zira koşulları yeterli olan ve lisans alabilen firmaların kapasiteleri Türkiye’deki atık aküleri rahatlıkla işleyebilecek durumdadır. ...”

58. Mutlu Akü Satış Müdürü Cüneyt Ersoy tarafından gönderilen 1.10.2004 tarihli “Dernek tüzük taslağı ve yönetici adayları hk.” başlıklı e-postada;

“... Daha önceki tüzük çalışmalarında yer alan ‘fiyat belirleme/tavsiye etme’ konusundaki madde Rekabet Kanunu çerçevesinde ileriye dönük hukuki, cezai sorumluluklar getireceğinden ve fiyat, derneğin kuracağı iktisadi işletmenin faaliyet konusu olacağından tüzükten çıkarılması tarafımızdan uygun görülmüştür.”

59. 16.8.2006 tarihinde Kerim Gündoğan tarafından İnci Akü’ye gönderilen yazıda;

“... Hurda akü tedariki İnci Akü tarafından Aküçev vasıtası ile yapılacaktır. Gönderilen 1 kilogram hurdaya karşılık 0,5 kilogram kurşun verilecektir. Ödeme: İnci Akü-Akım Akü’ye, Akım Akü-Aküçev’e”

60. “Atık Akümülatörlerin Geri Kazanımı ile İlgili Mutlu Akü’nün Görüşleri” başlıklı belgede;

“Akümülatörler kullanım ömürlerini tamamladığında atık olarak ekonomik bir değere sahiptir, çünkü atık akünün geri kazanımı ile elde edilen kurşun, doğal kaynaklardan elde edilmesinden daha kolaydır. Bu nedenle ülkemizde atık aküleri toplayan firmalar ve bu akülerin geri kazanımını sağlayan tesisler mevcuttur. Bu süreç atık akümülatörlerin ülke genelinde birebir toplanmasını sağlamakta, diğer atıklar (pil, oto lastikleri, pet şişeler, içecek kutuları, konserve kutuları) gibi çöpe atılmasını ortadan kaldırmaktadır. ...”

ifadeleri yer almaktadır.

I.4. Değerlendirme

Bu başlık altında sırasıyla;

- Atık akü sektörünün işleyişi ve APAK Yönetmeliği hakkında genel bilgi verilecek,
- Aküçev’in bir ortak girişim olarak rekabet hukukundaki yeri ortaya konacak,
- Aküçev ve kurucu ortaklarının uygulamaları 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi çerçevesinde değerlendirilecek,
- 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet değerlendirmesi yapılacak,
- Soruşturma konusuna ilişkin olarak Çevre ve Orman Bakanlığı ile yapılan yazışmalar özetlenecek ve çevre mevzuatı bakımından genel çerçeve ortaya konacak,
- Teşebbüslerin savunmaları özetlendikten sonra bunlara yanıt verilecektir.

I.4.1. Atık Akü Sektörünün İşleyişi ve APAK Yönetmeliği Hakkında Genel Bilgiler

Akü en basit tanımıyla elektro-kimyasal olaylardan yararlanılarak elektriğin depo edilmesini ve gerektiğinde doğru akım halinde kullanılmasını sağlayan bir enerji kaynağıdır. Kurşun ızgara ve oksit (pasta), seperatör, elektrolit (sülfürik asit), polipropilen veya abs kutu-kapak ve buşondan oluşan akünün üretimi; kapasitesine ve amperine göre, uygun sayıdaki pozitif ve negatif plakalar arasına konan seperatörlerin bir kutuya yerleştirilip kapatılması ve seyreltilmiş sülfürik asitle şarj edilmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Akü otomotiv tipi araçlarda, forkliftlerde, demiryolu lokomotiflerinde, telefon santrallerinde, elektrik trafolarında, gemilerde, kesintisiz güç kaynaklarında kullanılmaktadır.

Aküler kullanılmaya süresince birçok kez şarj ve deşarj olur. Ancak bir noktada akü artık şarj kabul etmez; kapasitesi sifıra yakın olan akü bağlı olduğu cihazı çalıştıramaz. Böyle bir aküye kullanılmış akü veya "atık akü" denir. Atık aküler içerdikleri yüksek miktarda kurşun ve asitten dolayı tehlikeli atık sınıfına girmektedir ve bu nedenle "özel işleme tabi olan atıklar" olarak sınıflandırılmıştır.

Akü üretiminin ana girdisi saf kurşun ve alaşımlı kurşundur. Kurşun, -ana kullanım alanı akü imalatı olmakla birlikte- cami kubbelerinde; mühimmat, renkli televizyon tüpleri, ağ, olta, av saçması, çatı izolasyonunda kullanılan kurşun pulları, hastanelerde radyasyon sızdırmazlığını sağlamak için kurşun levha imalatında; boya sanayinde katkı maddesi olarak; yer altı kablolarında izolasyon maddesi olarak da kullanılması nedeniyle sanayinin önemli bir hammaddesidir. Yumuşak olması, işlenme kolaylığı, yüksek özgül ağırlığı, yüksek kaynama noktası, düşük erime noktası, korozyona karşı direnci, enerji absorpsiyonu ve kısa dalga ışınları geçirmeme özellikleri kurşuna birçok alanda kullanım üstünlüğü sağlamaktadır. Ülkemizde cevherden kurşun üretimi yapılmamakta, saf kurşun ithalat yoluyla, alaşımlı kurşunun önemli bir kısmı ise atık akülerin geri dönüşümü yoluyla karşılanmaktadır. (Atık aküden saf kurşun da elde edilebilmekle birlikte, rafinasyon maliyeti de olacağı için alaşımlı kurşun elde etmekten daha maliyetlidir.)

Türkiye'de satışı yapılan akülerin çok büyük bir kısmı kurşun-asit akülerdir. Nikel-kadmiyum ve benzeri diğer akülerin pazar payları ihmal edilebilir düzeydedir. Akü ithalatçısı olarak yaklaşık 200 teşebbüs faaliyet göstermekte, bunların bir kısmı üretmekte oldukları akülü cihaz üretiminde kullanmak üzere ithalat yapmaktadır. Toplam ithalatın %85'i de Türkiye'de üretimi yapılmayan kuru tip (AGM ve jel aküler) akülerdir.

Aküler kuru ve sulu olmak üzere iki tipte üretilmektedir. Türkiye'de sadece sulu tipte akü üretimi yapılmakta ve aküler içinde de kilogram olarak en büyük payı yaklaşık %75'lik oran ile otomobil aküleri almaktadır. Ülkemizde üretici olarak faaliyet gösteren teşebbüs sayısı yaklaşık 100'dür. Otomobil akümülatörü üretiminde üç firma (Mutlu Akü, Yiğit Akü ve İnci Akü), ülkemizde toplam otomobil akü üretimi içinde yaklaşık %80 pazar payına sahiptir. Geriye kalan küçük ve orta ölçekli firmalar pazarın %20'sini oluşturmaktadır. Orta ve küçük ölçekli üretim yapan firmaların önemli bir kısmı montaj üretimi yapmakta, kullanmakta oldukları akü plakası ve kurşun ihtiyaçlarını büyük ya da bazı orta ölçekli firmalardan karşılamaktadır.

Üreticilerin ve ithalatçıların 2006 yılı başında Çevre ve Orman Bakanlığı'na bildirdikleri rakamlara göre Türkiye'de yılda yaklaşık 85.000 ton atık akü oluşmaktadır. Atık akülerin önemli bir değer ifade etmesinden dolayı bu sektörde, toplama-biriktirme-geri dönüşüm sürecinde çöpe giden atık akü bulunmadığı ya da bu miktarın ihmal edilebilir bir düzeyde olduğu genel kabul görmektedir.

Ülkemizde sadece kurşun-asit akülerin geri dönüşümü yapılmaktadır. Kurşun-asit aküler aşağıdaki malzeme bileşenlerinden oluşmaktadır:

- a) Kutu-kapak ve seperatörler; plastik kökenli malzemelerden oluşmaktadır.
- b) Akü plakaları; saf kurşun, kurşun alaşımı ve kurşun oksit içermektedir.
- c) Elektrolit; sülfirik asit çözeltisi içermektedir.

Ülkemizde akü elektroliti geri kazanımı konusunda kaydadeğer bir çalışma yoktur. Geri dönüşüm tesislerinde ağırlıklı olarak nötrale edilmekte, düşük bir oranda da

farklı sektörlerde ikinci kullanım için satışı yapılmaktadır. İlk iki malzeme grubunun tamamına yakın bir kısmı ise geri kazanılabilmektedir.

Geri dönüşümden elde edilen kurşunun küçük ilavelerle, akü plakası aktif malzemesi üretimine uygun hale getirilebilmesi nedeniyle, geri dönüşüm sektörü akü üreticileri için büyük önem taşımaktadır. Bir atık akünün yaklaşık %65'i tekrar kurşun olarak kazanılmaktadır. Ülkemizde atık akü ithalatının yasak olması nedeniyle geri dönüşüm tesisleri bunu sadece iç piyasadan temin edebilmektedir. Türkiye'de yılda yaklaşık 85.000 ton atık akü oluşmaktadır. Lisanslı geri dönüşüm tesislerinin toplam atık akü işleme kapasitesi ise yılda yaklaşık 148.000 tondur. Hem kapasite fazlası, hem de ithalat yasağı atık aküyü daha da değerli hale getirmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi ülkemizde cevherden kurşun üretimi yapılmamakta, saf kurşun ithalat yoluyla, alaşımli kurşunun önemli bir kısmı ise atık akülerin geri dönüşümü yoluyla karşılanmaktadır. İthalatın işlem maliyeti düşünüldüğünde, atık aküden geri kazanım yolu ile elde edilen kurşunun, kurşunu hammadde olarak kullanan tüm sektörler bakımından son derece önemli olduğu görülmektedir. Atık akünün ergitilmesi sonucu elde edilen kurşun; akünün yanısıra olta, hastane ve camilerde kullanılan kurşun levhalar ve av saçması üretimi yapan teşebbüslerin de ana girdisidir. Atık aküyü ergiterek kurşun elde etme işi geri dönüşüm firmaları tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla atık akü, kurşunu hammadde olarak kullanan tüm teşebbüsler ile bunların geri kazanımını sağlamak üzere kurulmuş olan geri kazanım firmalarının faaliyetleri için temel girdi niteliğini haizdir. Bu sebeple ülkemizde atık akü piyasasındaki kartelleşme benzeri, fiyatlar veya aktörler üzerindeki her türlü anti-rekabetçi eylem ve kararın, kurşunu girdi olarak kullanan tüm piyasaları doğrudan etkileyebilecek güce sahip olduğu görülmektedir.

Ülkemizde araç sahipleri genellikle yeni akü alımı sırasında eski akülerini, aküyü satın aldıkları yere teslim etmektedirler. Akü satışı ile işgal eden teşebbüsler genellikle, akü dağıtımını ve satışını yapan teşebbüsler ile araç bakım-onarım yerlerini işleten teşebbüslerdir. Bu teşebbüsler ellerinde biriken atık aküleri, hurdacı tabir edilen teşebbüslere satmaktadır. Hurdacılar atık aküleri toplayarak geri kazanım firmalarına satmaktadırlar. Daha önce ifade edildiği üzere, atık akülerin ergitilmesi ile alaşımli kurşun elde edilmektedir. Geri kazanım firmaları atık aküleri ergiterek alaşımli kurşun elde etmekte ve bunu kurşun hammaddesini talep eden firmalara satmaktadırlar. Dolayısıyla atık akü sektörü, akü satışı yapan teşebbüsler, hurdacılar ve geri kazanımcılar arasında alınıp satılan bir ticari faaliyet alanını ifade etmektedir. Atık akünün fiyatı piyasa koşullarında belirlenmektedir.

31.8.2004 tarihinde atık akü piyasasında faaliyet gösteren tüm teşebbüslere yönelik yeni düzenlemeler getiren Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü (APAK) Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Kapsamı 2. maddesinde *"pil ve akümülatör ürünlerinin etiketlenmesi ve işaretlenmesi, üretilmesinde zararlı madde miktarının azaltılması, kullanıldıktan sonra atıklarının evsel ve diğer atıklardan ayrı olarak toplanması, taşınması, bertarafı ile ithalat, transit geçiş ve ihracatına ilişkin yasak, sınırlama ve yükümlülükleri, alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri, tabi olunacak sorumlulukları"* düzenlemek olarak belirlenen APAK Yönetmeliği ile akü üreticilerine, akü ithalatçılara, atık akü taşıyan firmalara, atık akülerin depolandığı geçici depolama merkezlerine ve geri dönüşüm tesislerine yönelik birtakım yeni yükümlülükler getirilmiştir.

Yönetmeliğe göre akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmeler ve araç bakım-onarım yerlerini işleten firmalar (ana ve tali bayiler) özetle, tüketiciler

tarafından getirilen atık akümülatörleri almakla, akümülatör üreticilerinin kuracakları sisteme katılmakla ve getirilen atık akümülatörlerin yenisinin alınmaması halinde depozito bedelini tüketiciye ödemekle, tüketicilerin getirdiği atık akümülatörleri, üreticinin öngördüğü şekilde üreticiye veya üreticinin yetkilendirdiği bir kuruluşa dönmelerini sağlamakla (madde 12-a), atık aküler için geçici depolama alanı oluşturmakla (madde 12-c) ve toplanan atık akülerin kayıtlarını tutmak, bu kayıtları üreticiye bildirmek ve geçici depolama veya lisanslı taşıyıcılara veya lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim etmekle (madde 12-d) yükümlüdürler.

Geri kazanım tesislerinin ise özetle Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan ön lisans ve lisans almak (madde 14-a), atık yönetimi ile ilgili kayıtları tutmak ve bu kayıtları istendiğinde yetkililere ibraz etmek üzere üç yıl süreyle tesiste bulundurmamak (madde 14-b) yükümlülüğü bulunmaktadır.

APAK Yönetmeliği atık akü taşıyıcılarına (hurdacılar) da birtakım yükümlülükler getirmektedir. Buna göre atık akümülatörleri taşımak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, atık akü taşıma lisansı almak zorundadır (madde 17). Atık akülerin toplandıkları yerden geçici depolama veya bertaraf tesislerine karayolu ile taşınması, Valilikten taşıma lisansı almış gerçek ve tüzel kişilerce, atık türüne göre uygun araçla yapılabilecektir (madde 15) ve atık pil ve akülerin taşınması sırasında araçlarda atık taşıma formu bulundurulması zorunludur (madde 16).

Yönetmeliğe göre akü üreticileri¹ genel bir toplama ve geri dönüşüm sistemi geliştirerek veya belli bir sisteme katılarak atık akümülatörlerin toplanmasını, geri kazanımını veya bertarafını sağlamakla yükümlüdür (madde 10-h). Üreticiler atık akümülatörlerin geri kazanılmak üzere üreticiye geri dönmelerini sağlamak amacıyla, akümülatörlerinin satışında depozito uygulamak zorundadır (madde 29). Depozito uygulamasına tabi olan atık akülerin Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihi takip eden ilk yıl % 70, ikinci yıl % 80, üçüncü yıl % 90 oranından az olmayacak şekilde toplanarak geri kazanılması, bertaraf edilmesi ve bunlara ilişkin belgelerin her yıl depozito müracaatlarıyla birlikte Bakanlığa sunulması zorunludur (madde 29).

APAK Yönetmeliği'ne göre akü üreticileri *"bu ürünlerin alıcı ortama olan etkilerini asgariye indirebilmek amacıyla, atık akümülatörlerin toplanması, taşınması, geri kazanımı, bertaraf veya ihraç edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamaların karşılanması ve eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için, Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek kar amacı taşımayan tüzel kişiliği haiz bir yapı oluşturabilir. Bu yapıya karşı yükümlülüklerini yerine getiren ve harcamalara katılan kuruluşlar atık akümülatörlerin yönetimine ilişkin yükümlülüklerini bu kuruluşa devredebilir. Bu yapıya dahil olanlar depozito hedeflerinin tutturulmasından sorumludur"* (madde 29). Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra bu hüküm uyarınca ağırlıklı olarak akü üreticilerinin bir araya gelmesi ile AKÜDER ve ağırlıklı olarak akü ithalatçılarının bir araya gelmesi yoluyla da TÜMAKÜDER oluşturulmuş; her iki dernek de Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiştir.

AKÜDER'in kurucu üyeleri olan Akas Akü, Aslan Kurşun, Esan Akü, İnci Akü, Kudret Metal, Mutlu Akü, Türker İzabe ve Yiğit Akü, 23.12.2004 tarihinde atık aküleri toplamak üzere bir şirket kurma kararı almışlar ve 25.1.2005 tarihinde Aküçev kurulmuştur. Aküçev bu teşebbüsler tarafından ortak kontrol edilmektedir. 25.08.2005 tarihinde AKÜDER ile Aküçev arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Soruşturma

¹ Yönetmeliğin 3. maddesinde yer alan üretici tanımı ithalatçıyı da kapsamaktadır.

konusunu Aküçev kurucu üyeleri tarafından Aküçev vasıtası ile hayata geçirilen atık akü yönetim planı oluşturmaktadır.

I.4.2. Aküçev'in Bir Ortak Girişim Olarak Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

Bir ortak girişime ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için öncelikle ilgili ortak girişimin yoğunlaşma doğurucu mu, işbirliği doğurucu mu olduğunun belirlenmesi, diğer bir deyişle, ortak girişimin hangi rekabet hukuku düzenlemesi çerçevesinde ele alınacağına açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ortak girişimlerle ilgili olarak birleşme benzeri/yoğunlaşma doğurucu/tam işlevsel ortak girişimler ve kartel benzeri/işbirliği doğurucu/tam işlevsel olmayan ortak girişimler şeklinde temel bir ayrıma gidilebilir.

Bir ortak girişim, taraflar arasında rekabeti sınırlayıcı özellikler gösterebileceği gibi ekonomik gücün belirli merkezlerde yoğunlaşmasına da neden olabilir. Rekabet Hukuku'nda rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar ile yoğunlaşmaları düzenleyen hükümler farklıdır. Teorideki bu farklılık yoğunlaşmaların teşebbüs yapılarında, kısıtlayıcı anlaşmaların ise teşebbüs davranışları üzerinde etkiye bulunmasına dayanmaktadır. Ortak girişim anlaşmalarının kimi zaman yapısal, kimi zaman davranışsal özellikler taşıması, bu tip anlaşmaların hem yoğunlaşma hem de kartel düzenlemeleri kapsamında değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

4054 sayılı Kanun'un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in "Birleşme ve Devralma Sayılan Haller" başlıklı 2. maddesi (c) bendinde belirtilen özellikleri haiz ortak girişimler birleşme ve devralma olarak kabul edilmektedir. Buna göre;

- Ortak kontrol altında bir teşebbüsün bulunması,
- Bu ortak girişimin, amaçlarını gerçekleştirmek üzere işgücü ve malvarlığına sahip olacak şekilde bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkması,
- Taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmaması

gerekmektedir.

Bu niteliklere sahip olan ortak girişim sözleşmeleri yoğunlaşma doğurucu kabul edilmekte; rekabeti kısıtlayıcı nitelikte olması halinde ise Kanun'un 4. maddesi kapsamında anlaşma olarak değerlendirilmektedir. Aküçev oluşumu sayılan üç unsur açısından ve taraflar arasında imzalanan "Aküçev Ana Sözleşmesi" ve "Hissedarlar Sözleşmesi" hükümleri çerçevesinde aşağıda değerlendirilmiştir.

I.4.2.1. Ortak Kontrolün Varlığı

Bir teşebbüs, başka bir teşebbüsün ticari politikalarının oluşumunu kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirme imkanı elde ettiği takdirde, "*belirleyici etki*"nin ve dolayısıyla "*kontrol*"ün sağlandığı varsayılmaktadır. Ortak kontrol, kısaca iki veya daha fazla teşebbüsün bir diğer teşebbüsün karar alma mekanizmasında belirleyici etkiye sahip olmasıdır ve veto haklarının kullanılması, oylamalarda ortak hareket edilmesi ya da fiili kontrole sahip olunması gibi çeşitli yollarla sağlanabilir.

Aküçev Ana Sözleşmesinin "*Genel Kurul*" başlıklı 12. maddesine göre;

"... Olağan ve Olağanüstü Genel Kurul toplantılarında hazır bulunan hissedarların veya vekillerin bir hisse için bir oyu vardır. ...."

f) Toplantı Karar Nisabı: Genel Kurul olağan ve olağanüstü her toplantısını sermayenin en az %70'ini temsil eden pay sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığı ile yapabilir. Kanun'da daha yüksek bir karar nisabı aranmadığı hallerde Genel Kurul'un olağan ve olağanüstü toplantısında karar alınabilmesi için sermayenin en az %70'ini temsil eden pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları gereklidir. Aynı toplantı karar nisapları imtiyazlı pay sahipleri Genel Kurulu'nun olağan ve olağanüstü toplantılarında da geçerlidir.”

Aynı Sözleşme'nin “Yönetim Kurulu ve Süresi: Toplantı ve Karar Nisabı ve Karar Alınması Zorunlu Hususlar” başlıklı 9. maddesinde ise;

“Şirket Genel Kurul tarafından seçilmiş ve dokuz üyeden oluşan bir yönetim kurulu tarafından idare ve temsil edilir. Yönetim Kurulu'nun üyelerinin (8) üyesi A grubu, (1) üyesi B Grubu hissedarları tarafından gösterilen adaylar arasından seçilecektir. ...

Yönetim Kurulu'nda herhangi bir sebeple bir boşalma olması halinde, aday gösteren Grup, bir halef tayin etme hakkına sahip olacak ve Yönetim Kurulu bu halefi boşalan Yönetim Kurulu üyeliğine seçecektir.

... Yönetim Kurulu en az 7 üyenin varlığı ile toplanır ve kararlarını beş (5) üyenin olumlu oyu ile verir.”

ifadeleri yer almaktadır. Aynı maddede bazı kararların ancak A Grubu hisselerine sahip olan üyelerin en az 4'ünün olumlu oyu ile alınabileceği hükme bağlanmaktadır. Bunlar hisse satın almak, hisse senedi çıkarmak, şirketin üst düzey yöneticilerinin atanması ve görevden alınması, tahvil ihracı, şirket adına verilecek teminatlar gibi hususlardır.

“A Grubu Pay Sahipleri Kurulunun Yönetim Kurulu İçin Aday Gösterme Toplantılarında Toplantı ve Karar Nisabı” başlıklı 18. maddeye göre ise; “A Grubu pay sahipleri, yönetim kuruluna seçilmek üzere aday gösterme haklarını kurul olarak kullanırlar. Bu kurulun toplantı nisabı, bu gruba dahil pay sahiplerinin tamamının şirket sermayesine katılım oranları esas alınarak hesaplanacak en az %70'inin bir araya gelmesi ile oluşur. Toplantı nisabının sağlanmasından sonra kararın alınabilmesi için de A Grubu pay sahiplerinin şirket sermayesine katılım oranları esas alınarak hesaplanacak en az %70'inin olumlu oy vermesi gerekmektedir.”

Bu hükümlerden Aküçev'in A Grubu hissedarlarca ortak kontrol edildiği anlaşılmaktadır. A Grubu hissedarların hisseleri Aküçev'in toplam hisselerinin %86,3'ünü oluşturmaktadır. Aküçev Ana Sözleşmesi'ne göre Aküçev hisse oranları ve hisse türleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 11- Aküçev Ortaklık Yapısı

HİSSEDAR	HİSSE ORANI (%)	HİSSE TÜRÜ
Mutlu Akü	23	A
İnci Akü	13	A
Aslan Kurşun	12,3	A
Yiğit Akü	12	A
Kudret Metal	8	A
Türker İzabe	8	A
Esan Akü	5	A
Akas Akü	5	A
Bülbül Akü	2,8	B
Ak Metal	2,8	B
Çıldır Metal	2,8	B

Akım Akü	2,6	B
Start Akü	0,6	B
Serdar Akü	0,5	B
Kocabay Akü	0,4	B
Çiçekçi Akü	0,4	B
Yalçın Akü	0,3	B
Uğur Akü	0,2	B
To-Ro-Na Akü	0,1	B
Kaynak Akü	0,1	B
Süzer Akü	0,1	B
Toplam	100	

Ortak kontrolle ilgili ifade edilmesi gerekli diğer bir husus, ortak kontrolün sağlanabilmesi bakımından, tüm tarafların eşit sermaye payına ya da oy hakkına sahip olmasının gerekmediği, önemli olan hususun ortak girişim anlaşmalarında, azınlık hissesine sahip olan taraf ya da taraflara stratejik kararlarda güçlendirilmiş bir oy hakkı veya veto hakkı verilmiş olması ya da karar alma mekanizmasının ortak kontrolü sağlayacak şekilde düzenlenmesidir. Yukarıdaki tablo, Ana Sözleşme’de yer alan genel kurul ve yönetim kurulunun düzenlenmesine ilişkin hükümler ile birlikte değerlendirildiğinde, taraflardan hiçbirinin tek başına Aküçev üzerinde belirleyici etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

Bu açıklamalar ışığında Aküçev’in, A Grubu pay sahipleri tarafından ortak kontrol edildiği anlaşılmıştır.

I.4.2.2. Bağımsız İktisadi Varlık Olması

Bir ortak girişimin Kanun'un 7. maddesi ve Tebliğ'in 2 (c) maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için ikinci koşul, ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olması, bir başka deyişle fonksiyonel bağımsızlığa sahip olmasıdır. Bu kapsamdaki bir ortak girişimin bağımsız bir ekonomik birimin bütün işlevlerini sürekli olarak yerine getirebilmesi için pazarda bağımsız bir sağlayıcı ve alıcı olarak davranması, ticari politikalarını özerk bir şekilde belirleyebilmesi ve buna imkan verecek yeterli işgücüne ve malvarlığına sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle ortak girişimin başlıca tedarik kaynaklarının veya müşterilerinin kurucu teşebbüsler olup olmadığı ve faaliyetlerinin kurucu teşebbüslerin faaliyetleri ile bütünleşip bütünleşmediği önem taşımaktadır.

Kurucu teşebbüslerin faaliyetlerinden sadece birine yönelik olarak kurulan örneğin, faaliyetleri araştırma-geliştirme veya üretim ile sınırlandırılan ortak girişimler ve ana teşebbüslerin ürünlerinin dağıtımını faaliyetlerini sürdüren ortak girişimler fonksiyonel olarak bağımsız değildir. Zira bu kuruluşlar, ana şirketin davranışlarına ve politikalarına doğrudan bağımlıdırlar; ürünlere artı değer katmamaktadırlar ve ana şirketlerin politikalarından ayrı ve bağımsız pazarlama veya satış politikaları sürdüremezler. Bu genel bilgiler doğrultusunda Aküçev’in bağımsız iktisadi varlık olma niteliği Ana Sözleşme’de yer verilen hükümler ve Aküçev’in faaliyetleri doğrultusunda aşağıda değerlendirilecektir.

Ana Sözleşme’nin “Amaç ve Konu” başlıklı 3. maddesinde şirketin amacı ve faaliyet konusu;

- *“Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği”ne uygun olarak gerekli yasal mevzuatlar çerçevesinde kullanılmış ve hurda aküleri çevreye zarar vermeyecek şekilde maksimum oranda ve en ekonomik yollardan toplamak ve geri kazanımını sağlamak için işlemek veya lisanslı firmalara satmak*

- Kullanılmış ve hurda akülerin toplanması ve depolanması için toplama ve depolama merkezleri oluşturmak veya bu amaçlı şubeler, acentelik ve irtibat büroları oluşturmak
- Kullanılmış ve hurda akülerin toplanması için gerektiğinde bayilikler vermek
- Kullanılmış ve hurda akülerin yanında ekonomiye kazandırılması gereken diğer sanayi ve yan sanayi ürünleri hurda ve atıklarını da toplama, depolama ve ekonomiye geri kazandırma faaliyetlerinde bulunmak
- Kullanılmış ve hurda aküler ile diğer yan sanayi ürünleri hurda ve atıklarının gerektiğinde akü ve diğer sanayide yeniden kullanılmasını sağlayan geri dönüşüm ve işleme tesisleri kurarak işlemek ve ticaretini yapmak

olarak belirlenmiştir. Görüldüğü gibi Aküçev'in kurulma amacı tüketici tarafından kullanıldıktan sonra hurda haline gelen aküleri toplamaktır. Dolayısıyla Aküçev'in faaliyet konusunun yardımcı ve tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilecektir.

Hissedarlar Sözleşmesi'nin "Genel İş Uygulamaları" başlıklı 5. maddesinde şirketin alım satım ve fiyat politikalarına ilişkin olarak aşağıdaki ifadelere yer verildiği görülmektedir:

"Şirket'in tüm alım ve satımları ve fiyat politikaları dahil ve fakat bunlarla sınırlı olmaksızın ticari politikalarının tamamı Yönetim Kurulu tarafından belirlenecektir.

Akümülatör üretici hissedarlardan her biri en az Yönetmelik uyarınca toplamayı yükümlendiği kullanılmış akü ve hurda aküleri kendi bayi ve dağıtım ağı vasıtası ile toplayarak Şirket'in teslim almasını sağlayacaktır.

Şirket, Bayii ve diğer dağıtım kanallarından toplattığı Atık Aküleri, Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek periyotlarda, şirket ortağı olsun olmasın Lisanslı Geri Kazanım Firmalarına "taban fiyatın"* üzerinden teklif almak suretiyle satacaktır. Satış işlemi şu şekilde yapılacaktır.

- 1- Toplanan atık akünün %20'si en yüksek fiyatı verene öncelikle satılacak ve teslim edilecektir. En yüksek fiyatı veren firma sayısı, birden fazla olması halinde öncelik şirket ortağı firmaya verilecektir. Tamamının şirket ortağı olması halinde %20 aralarında eşit olarak dağıtılacaktır.
- 2- Geri kalan %80'i, en yüksek fiyattan, en yüksek fiyatı veren firma dahil Şirket ortağı firmalara satılacak ve Yönetim kurulu'nun belirleyeceği kriterlere göre dağıtılacaktır. Dağıtılacak miktarda, Atık Aküyü almayacak firmanın olması halinde kalan miktar, diğer firmalara Yönetim Kurulu'nun belirleyeceği miktarlarda dağıtılacaktır.
- 3- Geri Kazanım firmalarının, satın aldığı Atık Akülerden, Geri Kazanılan Kurşun'un ne kadarının akü üretimi yapan firmalara satılacağı Yönetim Kurulu tarafından belirlenecektir.

* Taban fiyat= atık akü fiili maliyeti + Aküçev'in zorunlu giderleri"

Aküçev'in yaptığı hurda akü satışları uygulamada tam olarak bu hükümlerle örtüşmese de, Aküçev hiçbir şekilde ticari risk taşımadan ve fonksiyonel olarak doğrudan ana şirketlere bağımlı olarak faaliyet göstermek üzere oluşturulmuştur. Bağımsız bir iktisadi varlık olmanın temel göstergelerinden biri, ortak girişimin başlıca mal aldığı ya da mal sattığı yerlerin kurucu firmalar olup olmadığı veya ortak girişimin faaliyetlerinin kurucu firmaların faaliyetleriyle bütünleşip bütünleşmediğidir. Aküçev, akü üreticisi hissedarlarının bayilerinde biriken atık aküleri toplatmakta ve bunları yine hissedarı

olan geri dönüşüm tesislerine satmaktadır. Dolayısıyla Aküçev'in müşterileri bizatihi Aküçev'in kurucu ortaklarıdır ve Aküçev'in faaliyeti kendi organizasyonuna değil, ana teşebbüslerin bayiliklerine dayanmaktadır. Bu durum Aküçev'in bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkmasına engel olmakta ve ana teşebbüslere bağlı kalmasına neden olmaktadır.

Ortak girişimin bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkması ile ilgili bir başka koşul da, ortak girişimin ticari faaliyetlerini sürekli bir biçimde yürütebilmesi için, günlük faaliyetlerini sürdüren bir yönetime, mali, personel, taşınır ve taşınmaz malvarlıklarını da içeren yeterli kaynaklara sahip olması gerekliliğidir. Aküçev'in bu açıdan da bağımsız bir iktisadi varlık olma niteliği taşımadığı görülmektedir. Genel Müdür'ün dışında Aküçev'in personel sayısı 3'tür. Bunların temel görevi toplanan atık akülerin raporlarını ve kayıtlarını tutmaktır. Taşeron firmalarla sözleşme yaparak üyelerinin atık akülerini taşıttıran Aküçev'in herhangi bir malvarlığı da bulunmamaktadır.

Bu çerçevede Aküçev'in bağımsız bir iktisadi varlık olma niteliği taşımadığı görülmektedir.

I.4.2.3. Rekabeti Sınırlayıcı Amaç ve Etkinin Olmaması

Ana teşebbüsler arasında veya ana teşebbüsler ile ortak girişim arasında koordinasyona yol açan kısmi işlevsel ortak girişimler 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlaline neden olabilirler. Bu unsurun değerlendirilmesinde belirleyici faktör, ortak girişimin taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonuna sebebiyet verip vermediğidir. Aşağıdaki hallerde bağımsız teşebbüsler arasında rekabetçi davranışların koordinasyonu riski bulunmamaktadır:

- Ana teşebbüslerin ortak girişimin faaliyet göstereceği ilgili ürün pazarındaki etkinliklerinin önemsiz seviyede kalması veya ana teşebbüslerden sadece birinin ilgili ürün pazarındaki faaliyetlerine devam etmesi,
- Ana teşebbüslerin ortak girişimin faaliyet göstereceği ilgili ürün pazarındaki tüm faaliyetlerini ortak girişime devretmeleri.

Bu bilgiler çerçevesinde Aküçev değerlendirildiğinde, öncelikle Aküçev'in, ortaklarının faaliyet gösterdiği alanlarda faaliyet göstermediği ve onların önceki faaliyetlerini devralmadığı görülmektedir. Aküçev akü üretmemekte ya da geri dönüştürmemekte; bunun için gerekli olan atık aküyü toplama faaliyetini yerine getirmektedir.

Aşağıdaki hususlar gözönüne alındığında, Aküçev'in yapısal olarak yani başlı başına varlığının bir koordinasyon riski taşıdığı ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkinin söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır:

- Atık aküden elde edilen kurşunun en önemli alıcısı akü üreticileridir.
- Aküçev, akü üreticileri ile atık akülerin tekrar akü hammadde olarak kullanılmasını sağlayan geri dönüşüm tesislerini bünyesinde birleştirmektedir.
- Toplanan atık aküler neredeyse ülkedeki tüm geri dönüşüm kapasitesine sahip olan bu geri dönüşüm tesislerine aktarılmaktadır. (Halen lisanslı olarak faaliyet gösteren 13 geri dönüşüm tesisinin 9'u Aküçev hissedarıdır.)
- Mutlu Akü, Yiğit Akü ve İnci Akü Türkiye'nin en büyük üç akü üreticisidir. Bu üç firma Türkiye'deki toplam akü üretiminin yaklaşık %80'ini gerçekleştirmektedir.
- Aküçev'in de en büyük ortakları konumunda bulunan bu firmaların aynı zamanda geri dönüşüm tesisleri de bulunmaktadır. (Bu üç firmanın ve bunların

geri dönüşüm tesislerinin Aküçev'de sahip oldukları hisselerin toplamı %66,6'dır.)

- Aküçev hissedarı olan akü üreticileri toplam akü üretiminin %80-90'ını gerçekleştirmektedir.

Yukarıda yer verilenler sadece yapısal olarak yani Aküçev'in başlı başına varlığının Rekabet Hukuku bakımından sakıncalı olduğu ve bir koordinasyon riski yarattığını göstermektedir. Bunun dışında davranışsal özellikler de değerlendirildiğinde, aşağıda ayrıntısıyla açıklanacağı üzere, geri dönüşüm pazarında, akü pazarında ve toplama pazarında rekabetin kısıtlandığı görülmektedir. Şöyle ki geri dönüşümcülerin atık akü alım fiyatları, üretim miktarları, ticari ilişkide bulunduğu taraflar ve koşullar Aküçev tarafından belirlenmekte ve geri dönüşümcüler arasındaki rekabet tamamen ortadan kalkmaktadır.

Atık akü pazarındaki koordinasyon akü pazarında yayılım etkisine sebep olabilir. Yukarıda yer verilen Belge 5'de yer alan "Akü fiyatlarına %5 zam yapılır, bu fark atığını %100 teslim eden tali bayilere prim olarak ödenir. Bu sayede atık akü hurdacılara gitmez." ifadesi atık akü pazarındaki koordinasyonun akü pazarına olası yansımalarına ilişkin iyi bir örnektir.

Toplama pazarındaki rekabet ise hurdacılar tamamen sistem dışı bırakılarak engellenmektedir. AKÜDER, bayileri toplama kanalı olarak kullanmakta ve bayilerin Aküçev dışında bir kanala atık akü satmasını yasaklamakta ve Aküçev üyesi geri kazanımcıların da hurdacılardan alım yapması engellenmektedir. Atık Yönetim Sistemlerine ilişkin 2004 tarihli Komisyon Dokümanı'nda² "Hem çevre, hem rekabet açısından en verimli olacak olan yol seçilmelidir. Örneğin araba üreticisi olmayan ancak hurda araba pazarında toplayıcı olarak faaliyet gösteren teşebbüslere üretici sorumluluğu ilkesi çerçevesinde pazar kapatılmamalıdır." ifadeleri yer almaktadır.

Dolayısıyla pazarın en büyükleri olan rakip firmaların Aküçev'i kurmuş olmaları hususunun bu firmaların aralarında olası bir koordinasyonu kolaylaştırıcı bir unsur olması sebebiyle "ortak girişimin taraflar arasında rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkisinin olmaması" koşulunun da yerine getirilmediği görülmektedir.

Sonuç olarak Aküçev'in, Kanun'un 7. ve 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2(c) maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için gereken "ortak kontrolün varlığı, bağımsız iktisadi varlık olma, rekabeti kısıtlayıcı amaç ya da etkinin olmaması" koşullarından sadece ilkinin haiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Aküçev kuruluş sözleşmesinin, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlayan ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan bir işbirliği anlaşması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.4.3. Aküçev Kurucu Hissedarlarının Eylemlerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

"AKÜDER Atık Yönetim Planı"na göre atık akü: Müşteri → Tali Bayi/Servis → Bölge Bayi → Lisanslı taşıyıcı → Lisanslı geri dönüşüm tesisi zincirini takip etmektedir. Buna göre; atık aküler tali bayilerden ana/bölge bayileri aracılığıyla toplanmakta (genellikle geniş ve yurt çapında yaygın bayilik sistemi bulunan Mutlu Akü, Yiğit Akü ve İnci Akü bayileri ile); ana/bölge bayi örgütü olmayan akü üreticileri, atık aküleri satıcılarından ve bayilerinden kendileri toplamakta ya da diğer bölge bayilerinden yararlanabilmektedir. Aküçev'in sisteminde ana/bölge bayileri veya üreticilerin

² DG Competition Paper- Concerning Issues of Competition in Waste Management Systems

kendileri toplama ve yükleme noktası olmaktadır. Atık aküleri toplamak ve Aküçev'e teslim etmekle görevlendirilen bölge bayileri ile tip sözleşmeler imzalanmaktadır.

Aküçev sözleşme yaptığı taşeron firma ile üyelerinin atık akülerini taşımakta ve bunları geri dönüşüm tesislerine ulaştırmaktadır. Halen lisans almış 13 geri dönüşüm tesisinin 9'u AKÜDER üyesidir. Atık aküler geri dönüşüm tesislerine Aküçev'deki hisseleri oranında teslim edilmektedir. Bu işlem sırasında üretici firmanın ana/bölge bayisi Aküçev'e; Aküçev de geri dönüşüm tesisine fatura kesmektedir. Dolayısıyla Aküçev fiziki olarak alım-satım faaliyeti yapmamakta, alım-satım faaliyeti Aküçev üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Akü üreticileri, akülerini sattıkları bölge bayilerinden, atık aküleri kendilerine iade edeceklerine dair bir "taahhütname" almaktadır. Bölge bayileri de kendi bayilerinden benzer bir taahhütname almaktadır. Tali bayilerde biriken atık aküleri bölge bayileri Aküçev'in belirlediği fiyattan satın almaktadır. Bölge bayileri de topladıkları atık aküleri yine Aküçev'in belirlediği fiyattan Aküçev'e satmaktadır. Aküçev de topladığı atık aküleri Aküçev Yönetim Kurulu kararları ile önceden ilan edilen fiyatlar üzerinden geri kazanım tesislerine satmaktadır. Dolayısıyla sistemde Aküçev (tali bayiden ana/bölge bayisine, ana/bölge bayisinden Aküçev'e ve Aküçev'den geri kazanım tesisine olmak üzere) üç aşamada da fiyat belirlemektedir.

Görüldüğü üzere Aküçev, özellikle kurucu hissedarlarından büyük akü üreticileri olan İnci Akü, Mutlu Akü ve Yiğit Akü'nün yerleşik ve tüm Türkiye'ye yaygın olan bayilik sistemlerini tersine işletmek suretiyle atık aküleri toplamaktadır. Diğer bir ifade ile Aküçev tarafından atık akülerin toplanmasına ilişkin olarak oluşturulan plan esasen akü üreticilerinin bayilik sistemine dayanmaktadır.

Aküçev kurucu üyeleri tarafından Aküçev vasıtasıyla gerçekleştirilen ve rekabet ihlali oluşturan eylemleri üç başlık altında toplamak mümkündür:

1. Atık akü fiyatlarının el değiştirdiği her aşamada tespit edilmesi,
2. Bölge bayileri ile imzaladığı sözleşmeler ve bayilerden aldığı taahhütnameler yoluyla atık akülerin Aküçev'e satılmasının zorunlu tutulması,
3. Aküçev üyesi geri dönüşüm tesislerinin sadece Aküçev kanalından atık akü almasının zorunlu tutulması.

I.4.3.1. Atık Akü Fiyatlarının Tespiti

Aküçev kurucu üyelerinin 4054 sayılı Kanun'a aykırılık oluşturan eylemlerinden ilki, atık akülerin fiyatlarının belirlenmesidir. Yukarıda da belirtildiği gibi oluşturulan sistemde Aküçev (tali bayiden ana/bölge bayisine, ana/bölge bayisinden Aküçev'e ve Aküçev'den geri kazanım tesisine olmak üzere) atık akülerin el değiştirdiği her aşamada fiyatlarını belirlemektedir. (Belge 3, Belge 12, Belge 15, Belge 16, Belge 29, Belge 30, Belge 31, Belge 34, Belge 43, Belge 47)

Aküçev Yönetim Kurulu tarafından belirlenen fiyatlar Belge 16'da görüldüğü gibi genellikle e-posta ile ortaklara duyurulmaktadır: "AKÜÇEV A.Ş.'nin Yönetim Kurulu üyeleri 17.5.2005 saat 10:00'da şirket merkezinde toplanmış ve aşağıdaki kararları almıştır.

6. ... Ancak bayilerden alınacak sulu atık akü fiyatları şimdilik şu şekilde belirlenmiştir;

Tali bayiden ana bayiinin alış fiyatı	: 280 YTL/Ton
Ana Bayiden Aküçev'in alış fiyatı	: 340 YTL/Ton

Aküçev'den Geri Kazanım Firmalarının alış fiyatı : 400 YTL/Ton

Böylelikle bu aşamalarda gerçekleşebilecek fiyat rekabeti tamamen ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Taraflar arasındaki atık akü fiyatlarını belirleme konusundaki koordinasyon haklarında soruşturma açılması kararından sonra da devam etmiştir. Belge 1'de *"Mutlu'nun yeni uygulamaya başlayacağı hurda akü prim sistemi konuşuldu. Diğer üyelerin bu uygulamayı inceleyip aynı yönde hareket etmeleri istendi."* Belge 3'de ise *"Fiyat artışını Aküçev kanalıyla veya üreticilerin duyurması ile tek fiyat olarak uygulamak"* ifadeleri yer almaktadır. Bayilere %40 prim verilmesi uygulamasına önce Mutlu Akü başlamış, diğerleri de onu takip etmiştir. Mutlu Akü'nün prim uygulamasıyla ilgili sirkülerinin Yiğit Akü'ye ve İnci Akü'ye fakslandığı (Belge 39, Belge 50), İnci Akü'nün prim uygulamasıyla ilgili bilgilerin Yiğit Akü'ye fakslandığı (Belge 38) tespit edilmiştir.

Taraf teşebbüsler arasındaki rekabetçi olmayan davranışların koordine edilmesinin bir diğer örneği ihalelerde ortaya çıkmaktadır. Belge 28'de *"Üye geri kazanım tesisleri, atık akü ihalelerine giremez, bu ihalelere Aküçev girecektir. İstisna olarak yönetim kurulu kararı ile girilmeyen ihalelere girebilirler."* ifadelerine yer verildiği ve Aküçev tarafından bazı ihaleler için üyelerin teklif vermemesi gerektiğinin hatırlatıldığı e-postalar (Belge 36, Belge 42) gönderildiği görülmektedir. Belge 32'de *"Üyelerden herhangi biri ihaleye girmek isterse, bu defa Aküçev girmeyecek ve herkes girebilecek"*, Belge 35'de ise *"Ereğli hurda akü ihalesine öncelikle Aküçev'in girdiği, ihaleye daha yüksek teklif verilmesi üzerine Aküçev ortaklarından Kudret Metal ile görüşülerek bundan daha yüksek fiyat vermesinin istendiği ve ihalenin kazanılması halinde Aküçev'e devrinde mutabık kalındığı"* ifadeleri yer almaktadır. Bu belgelerden en büyük hurda akü alıcısı konumunda bulunan Aküçev tarafından bir alım gücü yaratıldığı ve ihalelerde de taraflar arasında koordinasyon sağlandığı anlaşılmaktadır.

I.4.3.2. Bayilere Getirilen Atık Akülerin Aküçev'e Teslim Edilmesi Zorunluluğu

Aküçev'in rekabetin sınırlandırılmasına yol açan bir diğer eylemi, bayilere getirilen atık akülerin yalnızca Aküçev'e teslim edilmesi zorunluluğudur. Yukarıda da belirtildiği gibi akü üreticileri, akülerini sattıkları bölge bayilerinden, atık aküleri kendilerine iade edeceklerine dair bir "taahhütname" almaktadır. (Belge 16, Belge 45, Belge 48)

Alınan taahhütnamelerle akü satışı yapan işletmelere "satışı yapılan akü kadar atık aküyü üreticiye verme zorunluluğu" getirilmektedir. Taahhütnamelerde akü satışı yapan işletmenin bu zorunluluğu yerine getiremediği takdirde, yıl içinde eksik kalan atık akü bedelini Bakanlığın belirlediği depozito fiyatları üzerinden nakden ödeyeceği hükme bağlanmaktadır. Diğer bir ifade ile, bayiler satışını yaptıkları akü sayısının, atık akü için belirlenmiş olan depozito bedeli ile çarpılması sonucu elde edilen değer kadar borçlandırılmak suretiyle, sattıkları akü kadar atık aküyü üreticiye vermeye zorlanmaktadır:

"... Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 31.8.2004 tarihli ve 25569 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan APAK Yönetmeliği gereği 12. maddeden doğan yükümlülüklerimi yerine getirmek amacıyla Yiğit Akü Malz. ve San. Tic. Şti.'nden satın aldığım toplam amper saat karşılığı kullanılmış atık aküleri firmanızın belirleyeceği lisanslı taşıyıcıya teslim edeceğimi, yıl içinde eksik kalan iade atık akü miktarı bedelini Bakanlığın belirlediği depozito fiyatları üzerinden nakden ödeyeceğimi taahhüt ederim." (Belge 45)

Yukarıda da belirtildiği gibi Aküçev ayrıca akü üreticilerinin bölge bayileri ile tip sözleşmeler imzalamaktadır. Bu sözleşmelerle de bölge bayilerine, sattığı yeni akü kadar atık aküyü teslim etmek, atık aküleri Aküçev dışında hiçbir kuruluşa vermemek gibi yükümlülükler getirilmektedir. (Belge 13) Bu noktada bayilere getirilen bu yükümlülüklerin, herhangi bir yasal düzenlemeye dayanmaksızın oluşturulduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

APAK Yönetmeliği'nin 4. maddesinde depozito sistemi, *“atık akümülatörlerin toplanması için akümülatör satın alınırken satıcıya akümülatör başına ödenen fazla paranın tüketiciye geri dönmesi sistemi”* olarak tanımlanmıştır. Aynı Yönetmeliğin 13. maddesinde tüketicilerin aracının aküsünü değiştirirken eskisini ücretsiz teslim etmekle, eskilerini teslim etmeden yeni akü alınması halinde depozito bedelini ödemekle yükümlü olduğu; 29. maddesinde ise atık akülerin tüketiciler tarafından akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmelere verilmesi durumunda, akü satışı yapan bu işletmelerin, ürün için belirlenen depozito bedelini tüketiciye ödeyeceği hükümleri yer almaktadır.

Görüldüğü gibi Yönetmelik'te depozito sistemi sadece tüketiciler için öngörülmektedir ve tüketicilerin atık akülerini teslim etmelerinin sağlanması amacı güdülmektedir. Aşağıda yer verilen Yönetmeliğin 12. maddesi (a) bendi de benzer şekilde, esas olarak atık akülerin tüketiciler tarafından teslim edilmesini ve sonrasında bunların geri dönüşümünün sağlanmasını amaçlamaktadır. Anılan bendin lafzına bakıldığında da depozito sözcüğünün bunlardan sadece ilk aşamaya ilişkin olarak kullanıldığı görülmektedir.

Bu bağlamda depozitonun atık akülerin tüketiciler tarafından akü satışı yapan işletmelere iade edilmesini sağlayan bir araç olarak tasarlandığı görülmektedir. **Yönetmeliğe göre depozito ilişkisinin akü satışı yapanlar ile üreticiler arasında kurulması söz konusu değildir.** Kaldı ki bunun ekonomik bir gerekçesi de bulunmamaktadır. Ekonomik değeri oldukça fazla olan bu atığın üreticiler tarafından toplanmasında herhangi bir sorun yaşanmamakta, hiçbir atık akü çöpe gitmemekte, tümü toplanarak geri dönüşüm tesislerine ulaştırılmaktadır.

Görüldüğü gibi çevresel kaygılar nedeniyle atık akülerin geri dönüşümünün sağlanması amacıyla ve sadece tüketiciler bakımından getirilmiş olan depozito sistemi, Aküçev tarafından oluşturulan sistemde bayi-üretici arasında da uygulanmakta ve bu *“satışı yapılan akü kadar atık aküyü üreticiye verme zorunluluğu”* şeklinde gerçekleşmektedir. Bir başka deyişle Aküçev, yönetmelikte sadece tüketiciler için öngörülmüş olan depozito sistemini, atık akü toplayabilmek için bayilere karşı bir baskı aracı olarak kullanmaktadır.

Akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmeler ve araç bakım-onarım yerlerini işletenlerin yükümlülükleri APAK Yönetmeliği'nin 12. maddesinde düzenlenmektedir. Bu işletmeler maddenin (a) bendine göre;

“Tüketiciler tarafından getirilen atık akümülatörleri almakla, akümülatör üreticilerinin kuracakları sisteme katılmakla ve getirilen atık akümülatörlerin yenisinin alınmaması halinde depozito bedelini tüketiciye ödemekle, tüketicilerin getirdiği atık akümülatörleri, üreticinin öngördüğü şekilde üreticiye veya üreticinin yetkilendirdiği bir kuruluşa dönmesini sağlamakla”,

maddenin (d) bendine göre ise;

“Toplanan atık akümülatörlerin kayıtlarını tutmak, bu kayıtları üreticiye bildirmek ve geçici depolama veya lisanslı taşıyıcılara veya lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim etmekle”

yükümlüdür.

12. maddenin (a) bendine göre akü üreticilerinin kuracakları sisteme katılmak yükümlülüğü altında olan tali ve ana bayilerin, (d) bendine göre toplanan atık aküleri istedikleri geçici depolama tesisi veya lisanslı taşıyıcı veya lisanslı geri kazanım tesisine teslim edebilecekleri öngörülmektedir. Anılan bendlerin lafzının nasıl anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması için Çevre ve Orman Bakanlığı'na 8.1.2007 tarih ve 34 sayı ile yazı yazılmıştır.

Yazıda *“APAK Yönetmeliği'nin 12. maddesinde yer alan ve akümülatör satışı yapan işletmelere 'akümülatör üreticilerinin kuracakları sisteme katılmak' ve 'tüketicilerin getirdiği atık akümülatörleri üreticinin öngördüğü şekilde üreticiye veya üreticinin yetkilendirdiği bir kuruluşa dönmesini sağlamak' yükümlülüğü getiren hükümler karşısında, akü satışı yapan bir işletmenin lisanslı olmak şartıyla herhangi bir geri kazanımcıya veya geçici depolamacıya veya taşıyıcıya hurdasını satıp satamayacağı”* bilgisi talep edilmiştir. Bakanlık tarafından gönderilen yazıda bu hususa ilişkin olarak *“Yönetmeliğin 10. maddesi gereğince, atık akümülatörlerin üretici sorumluluğu altında doğrudan veya valilik izinleri alınmış geçici depolama tesisleri vasıtasıyla lisanslı taşıma araçları kullanılarak herhangi bir lisanslı geri dönüşüm veya nihai bertaraf tesisine gönderilmesinde bir sakınca bulunmadığı”* cevabı yer almaktadır. Bakanlığın cevabi yazısı çerçevesinde ana ve tali bayilerin atık akülerini lisanslı olmak kaydı ile istedikleri geçici depolama tesisi, taşıyıcı veya geri kazanımcıya satabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu yazıdan sonra, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Kurumumuza bir yazı daha gönderilerek, AKÜDER tarafından kendilerine yazılan bir yazı ile Rekabet Kurumu'na verilecek savunma raporunda kullanılmak üzere atık akülerin ticari bir ürün olmadığı ve bu tür atıkların toplanması, taşınması ve geri kazanımı konusunda üreticilerin sorumlu olduğu konusunda Çevre ve Orman Bakanlığı'nın görüşlerinin iletilmesinin talep edildiği, atık akünün ticari mal olmadığı, tehlikeli atık olduğu, dolayısıyla Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı, *“Yönetmeliğin 12. maddesine göre AKÜDER üyeleri ve bunların bayilerinin atık akümülatörlerini Aküçev A.Ş.'ye, TÜMAKÜDER üyeleri ve bunların bayilerinin atık akümülatörlerini TÜMAKÜDER'in yetkilendirdiği hurdacılara vermek zorunda oldukları, üreticisinin kendisine veya yetkilendirdiği kuruluşa atık akümülatörlerini vermeyen satıcıların 2872 sayılı Çevre Kanununa göre cezalandırılacakları, ancak üreticisi herhangi bir sisteme dahil olmamışsa veya faaliyetlerini sonlandırmışsa, satıcıların atık akümülatörlerini geçici depolama veya lisanslı taşıyıcılara veya lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim edebilecekleri”* bildirilmiştir.

Görüldüğü üzere Bakanlık tarafından gönderilen ikinci yazıda –ilk yazının aksine- ana ve tali bayilerin ellerindeki atık akülerini istedikleri lisanslı geçici depolama tesisi, taşıyıcı veya geri kazanım tesisine veremeyecekleri, AKÜDER üyelerinin bayilerinin atık akülerini Aküçev'e, TÜMAKÜDER üyelerinin bayilerinin atık akülerini TÜMAKÜDER'in yetkilendirdiği hurdacılara vermek zorunda olduğu ifade edilmektedir. Bu noktada yukarıda da yer verilen ve Bakanlığın yazısıyla hemen hemen aynı ifadeleri içeren Belge 40'a dikkat çekilmesi gerekmektedir. Aküçev Genel Müdürü tarafından yazılan belgede aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

“Kemal Bey, Çevre Bakanlığı ile yapacağımız görüşmede Bakanlıktan ekteki yazıyı Rekabet Kurumu’na göndermesini isteyeceğiz”

E-postanın ekinde yer alan “ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI’NIN REKABET KURUMU’NA YAZMASINI İSTEDİĞİMİZ YAZI TASLAĞI” başlıklı yazıda;

“Konu: Apak Yönetmeliğinin Uygulanması Hk.da,

... Aküder üyeleri ve bunların bayileri atık akümülatörlerini Aküçev A.Ş.’ye, Tümaküder üyeleri ve bunların bayileri atık akümülatörlerini Tümaküder’in yetkilendirdiği hurdacılar vermek zorundadırlar.

Üreticisinin kendisine veya yetkilendirdiği kuruluşa atık akümülatörlerini vermeyen satıcılar 2872 sayılı Çevre Kanununa göre cezalandırılacaklardır.

Ancak üreticisi herhangi bir sisteme dahil olmamışsa veya faaliyetlerini sonlandırmamışsa, satıcılar artık akümülatörlerini geçici depolama veya Lisanslı taşıyıcılara veya Lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim edebilirler.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında atık akü bir ürün olmaktan öte çevre açısından tehlikeli bir atık olarak kabul edilmiş toplama yetkisi sadece piyasaya ürünü sürene (üretici/ithalatçı) verilmiştir. Bu yetki piyasaya sunduğu aküden doğan atıkla sınırlıdır. Yönetmeliğin hazırlanması aşamasında AB direktiflerine uyum açısından Bakanlığımıza danışmanlık hizmeti veren Hollanda firmasının önerileri doğrultusunda Aküder ve Aküçev benzeri bir oluşum tarafımızdan teşvik edilmiştir. Tehlikeli atıkların toplanmasının sadece rekabet hukuku konusu olması çevre açısından sakıncalıdır.”

Yukarıda yer verilen Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Kurumumuza gönderilen iki yazıdan, Bakanlığın Yönetmeliğin 12. maddesi ile ilgili olarak farklı tarihlerde farklı açıklama ve değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Bakanlığın uygulamasının - aşağıda açıklanacağı üzere- tali ve ana bayilerin atık akülerini istedikleri lisanslı taşıyıcıya verebilecekleri şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki akü üreticilerinin bayilerinin ellerinde bulunan atık aküleri APAK Yönetmeliği’nin 12. maddesinin (d) bendi uyarınca, lisanslı taşıyıcı, geçici depolama tesisi veya geri dönüşüm tesisine teslim etmelerinin Yönetmeliğe aykırı olmadığı ve Bakanlık tarafından kabul edilir bir uygulama olduğu hususu, bizzat Bakanlık tarafından hazırlanan ve aşağıda bir örneğine yer verilen “Üretici Gruplu UATF Raporları”ndan anlaşılmaktadır.

Yönetmelik’le getirilen satılan akünün atığının toplanması yükümlülüğü, Bakanlık tarafından ulusal atık taşıma formları aracılığıyla takip edilmekte ve bu formlar belirli dönemlerde Çevre ve Orman Bakanlığı’na iletilmektedir. Aşağıda yer verilen ve soruşturma sürecinde Çevre ve Orman Bakanlığı’ndan alınan belgede, AKÜDER üyesi İnci Akü’nün yükümlülüğü izlenmektedir. Belgeden de görüldüğü gibi İnci Akü’nün bayilerinde biriken atık aküler, Aküçev tarafından değil, TÜMAKÜDER’in yetkilendirdiği MNC Akü tarafından satın alınmış; satın alınan bu atık akülerin bir kısmı AKÜDER üyesi Aslan Kurşun’a, bir kısmı ise AKÜDER üyesi olmayan Ulukök Kurşun’a satılmış ve toplanan bu miktar İnci Akü’nün atık akü toplama yükümlülüğünden düşülmüştür.

Şekil 1- Çevre ve Orman Bakanlığı Üretici Gruplu Ulusal Atık Taşıma Formu Raporu

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı

Atık Sistemleri Takibi

[Sektör:AKÜMÜLATÖR]

[Taşıyıcı:MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.]

15.12.2006

16:28

Üretici Grubu UATF Raporu

Başlangıç Tarihi 01.01.2006

Bitiş Tarihi 15.12.2006

Üretici Firma : İNCİ AKÜ SAN. A.Ş.

Seri-Sıra No	Atık Çıkış Tarihi	Atık Kodu	Yetkilendirilmiş Kuruluş	Taşıyıcı Firma	Alıcı Firma	Üretici (Kg)	Alıcı (Kg)
A - 7269	06.01.2006	160601	Aküder	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ASLAN AVCI DÖKÜM SAN. ve TIC.	✓ 10.800	10.620
A - 5038	06.03.2006	160601	Aküder	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	22.400	22.400
A - 5039	21.03.2006	160601	Aküder	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	23.800	23.800
A - 7275	22.02.2006	160601	Aküder	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ASLAN AVCI DÖKÜM SAN. ve TIC.	✓ 22.100	30.800
Grup Toplamı						79.100	87.620

Üretici Firma : İNFORM ELEKTRONİK SAN. ve TIC.

Seri Sıra No	Atık Çıkış Tarihi	Atık Kodu	Yetkilendirilmiş Kuruluş	Taşıyıcı Firma	Alıcı Firma	Üretici (Kg)	Alıcı (Kg)
A - 5029	03.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	25.100	25.100
A - 124467	03.08.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	19.322	19.322
A - 5030	06.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	25.150	25.150
A - 5031	07.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	24.950	24.950
A - 124468	07.08.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	14.503	14.503
A - 5032	09.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	24.300	24.300
A - 124469	09.08.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	11.102	11.102
A - 5033	10.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	24.700	24.700
A - 5034	13.03.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	22.500	22.500
A - 124459	13.07.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	19.500	19.500
A - 124460	17.07.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	19.500	19.500
A - 124461	19.07.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	19.500	19.500
A - 124462	21.07.2006	160601	TÜMAKÜDER	MNC Akü-Metal Nakliye sanayi ve Tic	ULUKÖK KURŞUN TIC. ve SAN. LTD	19.500	19.500

Sayfa 3 / 6

www.enkoban.com

Görüldüğü gibi AKÜDER üyesi akü üreticilerinin bayilerinin topladıkları atık aküleri üreticilerine veya Aküçev'e teslim etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Aksi takdirde, AKÜDER üyesi üreticinin bayisinin atık akülerini Aküçev'e değil de, başka bir taşıyıcıya verdiğini tespit eden Bakanlığın yukarıdaki atık akışını geçersiz sayması gerekirdi. Yani Bakanlık AKÜDER üyesi akü üreticilerinin bayilerinin topladıkları atık aküleri üreticilerine veya Aküçev'e teslim etmesini bir zorunluluk olarak görmemektedir. AKÜDER üyesi akü üreticilerinin bayilerinin topladıkları atık aküleri diğer lisanslı toplayıcılara teslim edebileceği ve bunun Yönetmeliğe aykırı olmadığı bizzat Bakanlık tarafından tutulan atık takip belgeleri ile tespit edilmektedir. (Bu durum Bakanlığın gönderdiği ilk yazı doğrultusundadır ancak ikinci yazı ile çelişmektedir.) Bu sebeple ana ve tali bayilerin atık akülerini lisanslı olmak kaydı ile istedikleri geçici depolama tesisi, taşıyıcı veya geri kazanım tesisine teslim edebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

UATF'lerin "üretici firma" başlıklı bölümüne üretici veya ithalatçının ünvanının yazılması suretiyle, formda belirtilen miktar o firmanın Yönetmelik gereği toplaması gereken miktardan düşülmektedir. Yani bölge bayileri atıklarını geri dönüşüm tesislerine Aküçev kanalı ile de gönderse, lisanslı hurdacılar aracılığıyla da gönderse, o üretici toplanan miktar kadar yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaktadır. Önemli olan o üreticinin ürettiği akünün geri dönüşümünün sağlanmasıdır. Bu husus MNC Akü, Akım Akü, Ulukök Kurşun yetkilileri ile yapılan görüşme tutanaklarının yanı sıra hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerden Yiğit Akü ve Esan Akü ile yapılan görüşme tutanaklarında da yer almaktadır. Belge 23'de ise "Yönetmelikten anladığımız (sizlerin de ifadelerinize göre) kadarı ile bayilerimiz atık akülerini bölge bayisi olan bizlere vermek zorunda, ancak bazı bayilerin atık akülerini Çevre

Bakanlığından izin almış hurdacılara (Gökhan Akü - MNC Akü) sattıkları tespit edilmiştir. Bu firmaların düzenlemiş oldukları belgelerin (Tümaküder kaşeli) geçerli olduğunu ve bizler dışında izinli herkese atıklarını verebileceklerini Çevre İl Müdürlüğü söylemektedir.” ifadeleri yer almaktadır. Bu belgeden de Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bayilerin atık akülerini lisanslı taşıyıcılara verebilecekleri görüşünde olduğu ve uygulamanın da bu şekilde olduğu anlaşılmaktadır.

Yönetmeliğin 12. maddesi ile getirilen düzenlemenin amacının, üreticisinin kim olduğundan bağımsız olarak, satıcıların kendilerine getirilen ve almak zorunda oldukları atık akülerin geri dönüşüm tesislerine ulaştırılmasını sağlamak olduğu çok açıktır. Bu durumda bayilere üreticisinin kim olduğuna bakmaksızın alım yükümlülüğü getiren bir düzenlemenin, bayileri söz konusu atık aküyü yalnızca kendi üreticisinin taşıyıcısına vermeye zorladığı biçiminde anlaşılması imkansızdır.

Dolayısıyla tüm bu tespitler ışığında şu sonuca varılmaktadır: Akümülatör satışı yapan işletmeler APAK Yönetmeliği gereği atık akülerini üreticilerine teslim etmek zorunda değildirler. Bu teşebbüsler lisanslı olmak şartıyla, atık akülerini istedikleri taşıyıcıya, geçici depolama tesisine ya da geri dönüşüm tesisine teslim edebilirler. Bu konuya ilgili son olarak şu husus vurgulanmalıdır: Yönetmeliğin 12. maddesinin (a) bendi, Çevre ve Orman Bakanlığının Rekabet Kurumu'na göndermiş olduğu ikinci yazıda belirtildiği gibi bayilere “atık aküleri yalnızca üreticilere veya üreticilerin yetkilendirdiği taşıyıcılara” teslim etmesi yükümlülüğü getirdiği şeklinde yorumlansa dahi, bu durum üreticilerin bir araya gelerek Aküçev gibi rekabeti engelleyici bir yapı oluşturmasını hiçbir şekilde yasal hale getirmemektedir. Bir başka deyişle, üreticilerin bütün uygulama ve faaliyetleri, rekabetin sınırlanmasına yol açmayacak şekilde hayata geçirilmelidir.

Görüldüğü gibi oluşturulan sistemle atık akü kaynakları kontrol edilmekte ve Aküçev hissedarları garantili bir şekilde atık akü temin etmektedirler. Aküçev hissedarlarından Aslan Kurşun ve Akım Akü yetkililerinin aşağıda yer verilen ifadeleri bu bağlamda değerlendirilmelidir:

- “... zamanla AKÜÇEV, APAK Yönetmeliğince belirlenen amaçlardan sapmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde akü imalatçıları atık akü işini ticari bir faaliyet alanı olarak görmeye başlamışlardır. Kendi geri kazanım tesislerini geliştirmiş ve AKÜÇEV’i atık akülerin toplanmasında ve bu atık akülerin yeniden dağıtımında kendi tesislerine aktarmak yönünde bir araç olarak kullanma gayretindedirler.” (Aslan Kurşun Yönetim Kurulu üyesi ile yapılan görüşme tutanağı)
- “Aküçev’i özellikle Mutlu ve Yiğit kendi geri dönüşüm tesislerine hammaddeyi daha kolay temin edebilmek için kurdular.” (Akım Akü sahibi ile yapılan görüşme tutanağı).

Geri dönüşüm tesisi olmayan Aküçev hissedarları ise atıklarını yönelttikleri geri dönüşüm tesislerinden, bunun karşılığında kurşun almaktadırlar. Örneğin İnci Akü kendi geri dönüşüm tesisini kurmadan önce topladığı atık aküleri genellikle Ak Metal, Çıldır Metal ve Akım Akü’ye yönlendirmekte idi (Belge 4, Belge 6). Belge 59’dan İnci Akü’nün gönderdiği 1 kg hurda aküye karşılık Akım Akü tarafından 0,5 kg kurşun verildiği anlaşılmaktadır. Belge 56’da ise Kudret Metal tarafından Esan Akü’ye gönderilen yazıda “hurda akü karşılığı verilecek olan kurşun satış fiyatı” ve “hurda akü karşılığı olmayan külçe kurşun satış fiyatı” olmak üzere iki farklı satış fiyatı yer aldığı görülmektedir. Buna göre hurda akü karşılığı olan külçe kurşun fiyatı, hurda akü karşılığı olmayan fiyata göre yaklaşık %20 oranında daha ucuzdur.

I.4.3.3. Geri Kazanımcılara Getirilen Atık Aküleri Yalnızca Aküçev'den Temin Etme Zorunluluğu

Aküçev'in 4054 sayılı Kanun'a aykırılık oluşturan bir diğer eylemi, Aküçev hissedarı olan geri dönüşüm firmalarının, Aküçev dışında başka kaynaklardan atık akü almalarının engellenmesi yoluyla diğer taşıyıcıların (rakiplerin) faaliyetlerinin zorlaştırılması ve piyasa dışına itilmesine yönelik kararlarıdır.

Aküçev'in, 22.6.2006 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında geri dönüşüm tesislerinin başka kaynaklardan atık akü almaları halinde Aküçev'in topladığı atıklardan pay alamayacaklarını karara bağladığı tespit edilmiştir. 27.6.2006 tarihinde Aküçev Genel Müdürü İsmail Hakkı Ceylan tarafından 22.6.2006 tarihli Aküçev Yönetim Kurulu kararlarının bildirildiği e-postada (Belge 33);

"1. AKÜDER üyesi olup bugüne kadar Aküçev'e hiç atık akü teslimatı yapmayan üyelerin isimleri AKÜDER'e bildirilecek, AKÜDER Yönetim Kurulu bu üyelere gerekli uyarıyı yapacak.

2. Bölge bayi örgütü olan AKÜDER üyelerinin bazı bölge bayileri bugüne kadar Aküçev'e hiç atık akü teslim etmemişlerdir. Bunların listesi 30.6.2006 tarihi itibarıyla güncellenecek ve üyelere bildirilecek.

3. Aküçev ortağı geri kazanım firmalarının Aküçev dışında başka kaynaklardan atık akü almaları halinde 1.7.2006 tarihinden 31.12.2006 tarihine kadar Aküçev'in topladığı atıklardan pay alamayacaklardır."

ifadeleri yer almaktadır. 15.8.2006 ve 8.9.2006 tarihli yönetim kurulu kararlarında (Belge 10 ve Belge 26) ise bu kararın halen geçerli olduğu ifade edilmektedir.

APAK Yönetmeliği'nin "Geri Kazanım Tesisleri İşletmecilerinin Yükümlülükleri" başlıklı 14. maddesine göre; Bakanlıktan ön lisans ve lisans almak, atık yönetimi ile ilgili kayıtları tutmak ve bu kayıtları istendiğinde yetkililere ibraz etmek üzere üç yıl süreyle tesiste bulundurmamak, atığın tesise girişinde geri kazanım işleminden önce atığın ulusal atık taşıma formunda belirtilen atık tanımına uygunluğunu tespit etmek yükümlülükleri bulunan geri kazanım firmalarına yönelik olarak alınan söz konusu kararın Yönetmelik çerçevesinde bir dayanağının bulunmadığı görülmektedir. Bu çerçevede kararın amacının,

a) Hurdacıların, topladıkları atık aküleri Aküçev üyesi geri kazanım tesislerine satmalarını engellemek suretiyle müşterilerini kısıtlamak yoluyla faaliyetlerini zorlaştırmak

b) Aküçev üyesi geri kazanımcıların³ diğer lisanslı toplayıcılarla çalışmasını engellemek suretiyle hammadde kaynaklarını ve dolayısıyla üretim miktarlarını kontrol etmek, serbest rekabet koşullarında alım yapmalarını önlemek

olduğu açıktır. Nitekim Aslan Kurşun, Çiçekçi Akü ve Akım Akü yetkilileri ile yapılan görüşme tutanaklarından bu kararın bazı Aküçev hissedarlarından tepki aldığı anlaşılmaktadır.

Kararın alındığı dönemde lisans almış 9 geri dönüşüm tesisinden 7'sinin Aküder üyesi ve 6'sının Aküçev hissedarı olduğu düşünüldüğünde, bu kararın doğal

³ Mutlu Akü ve Kudret Metal dışındaki geri kazanımcılar. Bunlar kendi bayilerinden topladıkları atıkları kendileri aldıkları ve geniş bayi ağına sahip oldukları için bu karardan etkilenmeleri söz konusu değildir. Söz konusu Aküçev kararının alındığı tarihte İnci Akü'nün geri dönüşüm tesisi bulunmamakla birlikte, daha sonra kurulmuştur.

sonucunun hurdacıların faaliyetlerinin zorlaştırılması ve piyasa dışına itilmeleri olduğu açıktır. Belge 14'de *"Hurdacılar kanalıyla topladığınız hurda aküleri Aküçev olarak bayilerimizin fiyatlarıyla almaya hazırız. Zira lisans alabilen 6 firmanın 6'sı da AKÜDER üyesi"* ifadelerinin yer aldığı ve o dönemde geri dönüşüm firmalarının tümünün AKÜDER üyesi olmasının verdiği güçle hurdacıların da bu sisteme çekilmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Bunun yanı sıra, geri dönüşümler arasındaki rekabetin de sınırlanmasına yol açacak şekilde, toplanan atık akülerin ne kadarının, ne zaman ve hangi geri kazanım tesisine gönderileceğine de Aküçev tarafından karar verilmektedir. (Belge 18, Belge 20, Belge28) Diğer lisanslı toplayıcılardan mal temin etmeleri yasaklanan geri kazanımcılara Aküçev tarafından da yeterince atık akü verilmediği, verilen miktarın geri kazanımcıların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu anlaşılmaktadır (Belge 11, Belge 46). Belge 46'da *"Aküçev yeteri kadar hurda veremediği için çok düşük kapasitelerde çalıştıkları, böyle giderse kimseye malzeme veremeyeceklerini, şayet üyelerin sattığı yeni akü kadar hurda akü toplanabilirse geri kazanım firmalarının en azından %50 kapasiteyle çalışabileceklerini, böyle giderse hurdacılarından hurda akü almak zorunda olacaklarını belirttiler."* ifadeleri yer almaktadır.

Bu belgelerde, geri kazanım firmalarının;

- Hammadde alım fiyatları (Aküçev Yönetim Kurulu'nca belirlenen Aküçev'in geri kazanım firmalarına atık akü satış fiyatı)
- Hammadde miktarları,
- Üretim miktarları,
- Ticari ilişkide buldukları taraflar ve
- Atık akü ihalelerine girip giremeyecekleri

gibi hususların piyasa dinamikleri ve teşebbüslerin özgür ticari seçimlerinin dışında üçüncü bir taraf olan Aküçev tarafından belirlendiği/kontrol altına alınmaya çalışıldığı görülmektedir.

Aküçev'in yukarıdaki uygulamaları hammadde temininde zorlanan ve Aküçev ortağı olmayan geri kazanımcıların faaliyetlerinin de zorlaştırılmasına ve pazarın dışına itilmelerine yol açmaktadır. Bu bağlamda PVC plastikleri için katkı hammaddesi üreten, stabilizatörlerle PVC'nin mukavemetini artıran kurşun tedariki için bir geri dönüşüm tesisi kuran ancak Aküçev sistemi nedeniyle bu tesisi kapatmak zorunda kaldığını bildiren Akdeniz Kimya'nın durumuna değinmek gerekmektedir. Belge 27'de *"Akdeniz Kimya'ya iki aylık çalışma izni verilmesine şiddetle karşı çıktığı"* ifadeleri yer almaktadır. Bilindiği gibi lisanslandırma ve geçici çalışma izni verilmesi Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yetkisinde olan konulardır. Söz konusu belgeden tarafların, Akdeniz Kimya'nın pazar dışında bırakılmasını ve geri dönüşüm alanında sahip oldukları pazar gücünü korumayı amaçladıkları anlaşılmaktadır.

Nitekim Akdeniz Kimya İş Geliştirme Koordinatörü ile yapılan görüşme tutanağında *"Akdeniz Kimya'nın çevre açısından tüm gereklilikleri yerine getiren, hiçbir atık çıkarmadan, %99,99 saflıkta kurşun üretimi gerçekleştirmek amacıyla bir geri dönüşüm tesisi kurduğu, bu tesisin 2006 yılı sonu itibariyle faaliyetlerine son verdiği, bunun sebebinin AKÜDER ve Aküçev'in kurduğu sistem ve hammadde temin edilen hurdacılara devlet baskısı oluşturulması nedeniyle atık akü temin edilememesi olduğu, mevcut koşullar altında ancak atık akünün ithalatının serbest bırakılması halinde geri dönüşüm tesisinin tekrar faaliyete geçebileceği"* ifadeleri yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen bilgi ve belgelerden, Aküçev'in geri kazanım tesislerini yalnızca kendisinden atık akü temin etmeye zorlayarak gerek rakip toplayıcıların faaliyetlerini zorlaştırdığı, gerekse alternatif kaynaklardan mal temin etmesi engellenen geri dönüşümcülerin faaliyetlerini zorlaştırdığı ve bunlar arasındaki rekabeti engellediği açık bir biçimde görülmektedir.

I.4.3.4. Genel Değerlendirme

4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre "*Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır*". Anılan fıkranın;

- (a) bendinde, "mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi",
- (b) bendinde, "mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü"
- (d) bendinde ise "rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması ve piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkarılması"

hukuka aykırı ve yasak haller olarak sayılmıştır.

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler sonucunda Akas Akü, Esan Akü, İnci Akü, Kudret Metal, Mutlu Akü, Türker İzabe, Yiğit Akü ve Aslan Kurşun'un, Aküçev vasıtasıyla koordinasyon sağlayarak;

- Atık akülerin fiyatlarını el değiştirdiği her aşamada (nihai satıcıdan geri dönüşüm tesisine kadar) tespit ederek 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki
- Bölge bayileri ile imzaladığı sözleşmeler ve bayilerden aldığı taahhütnameler yoluyla atık akülerin Aküçev dışında hiçbir kuruluşa satılmamasını sağlayarak 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki
- Aküçev dışındaki kaynaklardan akü toplayan geri kazanım firmalarına Aküçev kanalıyla atık akü verilmemesini karara bağlayarak 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamındaki

eylemleri gerçekleştirmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiği ve taraflara aynı Kanun'un 16. maddesinin 2. fıkrası gereğince idari para cezası verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ancak bu noktada Aslan Kurşun'un oluşturulan bu sistem içindeki pozisyonunun diğer Aküçev ortaklarından çok farklı olduğu vurgulanmalıdır. Hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerden geri dönüşüm tesisi olarak faaliyet gösterenler aynı zamanda akü üreticisi iken, Aslan Kurşun akü üretmemekte, av saçması üretmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi geri dönüşüm faaliyeti Aslan Avcı tarafından gerçekleştirilmektedir. 2006 yılında temin ettiği toplam 9.725 ton atık akünün 8.708 tonunu piyasadan, 1.017 tonunu Aküçev'den satın alan Aslan Avcı, Ocak-Ekim 2007 döneminde ise toplam 15.900 ton hurda akü toplayan Aküçev'den sadece 289.341 kg hurda akü satın almıştır.

Yukarıda yer verilen bazı belgeler de (Belge 9, Belge 11, Belge 52, Belge 53, Belge 54) Aslan Kurşun'un Aküçev'le ve Aküçev hissedarları ile sorunlar yaşadığını, kimi toplantılara davet edilmediğini ve kimi yönetim kurulu kararlarına karşı çıktığını, toplanan aküden kendisine pay verilmediğini ya da çok az pay verildiğini, faaliyetlerini yürütmek amacıyla hurdacılardan yüksek miktarlarda mal alımı yaptığını ortaya koymaktadır.

Aslan Avcı geri dönüşüm lisansını Mart 2007'de almıştır. AKÜDER, Çevre ve Orman Bakanlığı'na 23.8.2006 tarihinde bir yazı yazarak, dernek üyesi olan Ak Metal ve Aslan Kurşun'un henüz atık akü geri kazanım lisansı almadığını belirterek, toplanan atık akülerin söz konusu firmalara verilip verilemeyeceği konusunda bilgi talep etmiştir. Bakanlık da 4.9.2006 tarihli yazısında atık akülerin o tarih itibarıyla lisansı bulunan 6 firma dışındaki firmalara gönderilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Oysa Bakanlığın 8.8.2006 tarihli "Bilgi Notu"nda geri dönüşüm tesisleri üç gruba ayrılmakta, anılan her iki firma da "31.3.2006 tarihine kadar çalışma izni verilen ancak bugüne kadar ... emisyon dosyaları il müdürlüğünden Bakanlığımıza ulaştırılmayanlar" arasında sayılmakta ve "bu firmalara Bakanlığımızdan kaynaklanan gecikmeden dolayı cezai işlem uygulanmayacağı" ifade edilmektedir.

Sonuç olarak Bakanlığın verdiği bu cevaba istinaden Aslan Kurşun'a uzunca bir süre hiç atık akü teslimatı yapılmamıştır. Lisans aldıktan sonra ise yukarıda yer verilen rakamlardan da görüldüğü gibi çok az atık akü teslim edilmiştir.

Aslan Kurşun tarafından Kuruma gönderilen 3.12.2007 tarih ve 8006 sayılı yazıda;

- İç piyasadaki yeterli miktarda hammadde temin edemedikleri için üretim kapasitelerini gerçekleştiremedikleri, büyük akü üreticilerinin hurda akü fiyatlarını, iç piyasadaki egemenliklerini ve pazar paylarını küçük ve orta boy akücülerin ve kendileri dışındaki lisanslı geri kazanımcıların aleyhine arttırmak amacıyla sürekli yükseltmeleri sonucunda hurda akü fiyatlarının yurtdışının yaklaşık iki katına ulaştığı, ülke içindeki mamul kurşun satışlarının ve av saçması ihracatlarının durma noktasına geldiği,
- Tek hammaddeleri olan hurda aküyü temin edebilme kaygısı, Çevre Bakanlığı'nın üye olmaları gerektiği konusundaki telkinleri ve sektördeki sorunların bu kurumlarla çözülebileceği inancı ile AKÜDER ve Aküçev'e üye oldukları, o tarihte TÜMAKÜDER'in henüz kurulmamış olmasının kendilerini alternatifsiz bıraktığı,
- Baştan beri büyük akü üreticilerinin kendilerini istemediği, Bakanlığın diğer geri kazanımcıların da üye olması gerektiği konusunda akü üreticilerine telkinleri ile üye oldukları, İtalya'daki COBAT örneğinde olduğu gibi hurdacıların da bu organizasyonda yer alması doğrultusundaki çabalarının büyük akü üreticilerinin hegemonyasını aşamadığı, büyük akü üreticilerinin Aküçev Yönetim Kurulu'nda sağladıkları ezici çoğunluktan aldıkları güçle kuruluştan kısa bir süre sonra planlarını hayata geçirmeye başladıkları, çevreyi ve sektörü değil, sadece kendi çıkarlarını düşündükleri,
- Bertaraf sorumluluğunun kendilerinde olduğunu, Aslan Kurşun'un Aküçev'den atık akü almaması gerektiğini söyleyerek kendilerine tavır aldıklarını, "Bize ait olan aküleri biz alırız" mantığında oldukları, 17 Kasım 2006 tarihli Yönetim Kurulu'nda alınan "Hurda aküden elde edilen kurşunun ihracatının zorlaştırılması için Bakanlıkla görüşülecek" kararı ile doğrudan kendilerinin hedef alındığı,

- Lisans almalarının bürokratik nedenlerle uzamasını fırsat bilen büyük akü üreticilerinin Bakanlığa yazı yazarak Aslan Avcı'ya hurda akü verilip verilemeyeceğini sordukları, cevap olumsuz olunca hiç atık akü vermedikleri, oysa Bakanlığın Ağustos 2006 tarihli "Bilgi Notu"nda kendilerinin "*Bakanlıktan kaynaklanan gecikmeler nedeniyle cezai işlem uygulanmayan firmalar*" arasında yer aldığı; lisans aldıktan sonra ise hurdacılardan da mal alarak sistemi deldikleri gerekçesiyle mal alamadıkları, "*hurdacılardan aldıklarınızı bizimle paylaşırsanız, biz de topladıklarımızdan size pay veririz*" cevabını aldıkları,
- Başından beri hurdacıların sektörün ana unsurlarından olduğunun bilincinde oldukları, onların faaliyetlerini var güçleriyle destekledikleri, bu nedenle Aküçev'den dışlandıkları, olayların Rekabet Hukuku'nu zedeleyecek boyutlara ulaşmasında APAK Yönetmeliğinin bazı maddelerinin yoruma açık olmasının yanı sıra, asıl olarak büyük akü üreticilerinin bu durumu kendi çıkarları için kullanmaya kalkışmaları ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nı bu doğrultuda etkilemelerinin belirleyici rol oynadığı,
- Yönetmeliklerin tüm taraflara eşit ve tutarlı olarak uygulanması gerektiği, geri kazanım tesisleri ve hurdacılar Yönetmelik gereği hurda aküleri lisanslı araçlarla taşımak zorundayken, tali bayilerin bunları lisanssız araçlarla bölge bayilerine taşımalarının ve hurdacılar yüksek standartta ve maliyeti yüksek geçici depolama alanları oluşturmak zorundayken, bölge bayilerinin çok daha düşük standartlarda ve maliyeti çok düşük geçici depo oluşturabilmelerinin eşitlik ilkesine aykırı ve çevreye zararlı olduğu,
- Akü üreticilerinin sorumluluğunun toplanan hurda akülerin çevresel kurallara uygun olarak depolanmasını, lisanslı araçlarla taşınmasını, lisanslı hurdacılar aracılığıyla veya doğrudan doğruya lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmesini sağlamaktan ibaret olduğu,
- "Üretici sorumluluğu" nun bağımsız bir firma olan bayisinin hurdalarına bir tür el koyma, onlar üzerinde tasarruf etme, fiyatını belirleme, yönetmelikleri bahane ederek veya çarpıtarak, bayisinin gözünü çevresel ceza tehditleriyle korkutarak elindeki hurdaları kendisine sevk etmeye zorlama hakkını asla vermediği,
- Büyük akü üreticilerinin Bakanlığa etkileme çabalarının sürdüğü, Bakanlığın 20.8.2007 tarihli yazısında "*Geçici depolar arası atık sevkiyatının yapılmaması, geçici depolardan çıkan atık akümülatörlerin doğrudan lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmesi sağlanmalıdır*" denilerek, geçici depo sayılan hurdacının yine geçici depo sayılan bölge bayisinden hurda akü almasının engellendiği,
- 2007 yılında kısmen de olsa hurdacıları sisteme monte etme çabalarının AKÜDER içinde dile getirilmeye başlandığı ama büyük akü üreticilerinin hegemonyasının sistemin gerçek anlamda işlemlerini engellemeye devam ettiği, AKÜDER Atık Yönetim Planı 2007 yılı Temmuz ayı içinde revize edilmeye çalışılırken büyük akücülerin taslak metne "*Atığını kendi bayileri vasıtasıyla toplayan üyelerin tali bayi ve servisleri dışında kalan tali bayi ve servisler atık akülerini hurdacılara satabileceklerdir*" notunu düştikleri, "Hurdacılarla Yapılacak Sözleşmenin Koşulları" başlıklı metne de "*kendi atığını bayileri vasıtasıyla toplatacak üyelerin bayilerinden atık akü almayacağına dair*

güvence vermeli” maddesini ekledikleri, kurşun geri kazanım sektörünün üç büyük akücünün tekeline bırakıldığı,

- Hurda akünün fiyatına yapılan müdahaleler sonucunda hurda akünün fiyatının uluslararası fiyatların çok üzerinde olduğu, yerli kurşunun maliyetinin ithal kurşunun maliyetini geçtiği, böylelikle küçük ve orta boy akücülerin ve diğer geri kazanımcıların yok olma tehdidi altında kaldıkları,
- 1.1.2007-31.10.2007 döneminde Aküçev’in 15.900.283 kg hurda akü dağıttığı, bunun 10.099.746’sının Mutlu Akü’ye, 3.255.149’unun İnci Akü’ye, 2.256.047’sinin Kudret Metal’e teslim edildiği, kendilerine ise sadece 289.341 kg teslim edildiği,

ifade edilmektedir.

Bu tespitler ışığında yapılan değerlendirme çerçevesinde Aslan Kurşun’un akü üreticisi olmaması, dolayısıyla akü üreticilerinin bayiliklerine dayanan bu sistemin ve bu sistemi uygulamak için alınan hiçbir kararın Aslan Kurşun’un lehine olmaması, Aküçev ortaklarının dışlayıcı tutumları nedeniyle Aküçev kanalından çok az atık akü alması, alınan kararlara uymaması nedenleriyle Aslan Kurşun’a diğer soruşturma taraflarına oranla daha az oranda (onbindebeş) para cezası takdir edilmiştir.

4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi çerçevesinde değerlendirilen Aküçev oluşumunun aynı Kanun’un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet alıp alamayacağı aşağıda değerlendirilmiştir.

1.4.4. Aküçev Kuruluş Sözleşmesine İlişkin Bireysel Muafiyet Değerlendirmesi

Bilindiği üzere Kanun’un 5. maddesine göre Kurul, aşağıda belirtilen şartların tamamının varlığı halinde bireysel muafiyet kararı verebilmektedir.

a) Malların üretim ve dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması:

Aküçev atık akü taşıma lisanslı araçlarla, üyelerinin ülke geneline yayılmış olan bölge ve tali bayilerinden atık akü toplanmasını ve toplanan atık akülerin geri kazanım tesislerine ulaştırılmasını sağlamaktadır. AKÜDER üyeleri tarafından bildirilen bilgiler üzerine, araçlarını oralara yönlendirmekte ve ulaştırılması güç olan bölgelerdeki atık aküleri dahi toplayabilmektedir. Soruşturma sırasında yapılan görüşmelerde Aküçev’in sağladığı bu koordinasyon sebebiyle az miktardaki atık aküleri dahi toplayabildiği, tek tek üreticilerin atık akü toplama aracı tahsis etmelerinin ticari anlamda rasyonel olmayacağı ifade edilmiştir. Bu itibarla Aküçev’in, atık akü toplama faaliyetinin maliyetlerinde azalma sağladığı ve bunu daha etkin bir şekilde gerçekleştirdiği ileri sürülebilecektir. Dolayısıyla atık akülerin Aküçev organizasyonu vasıtasıyla toplanmasının atık akü toplama hizmetinde bir iyileşme yarattığı, bu sebeple Kanun’un 5. maddesinin (a) bendindeki şartı sağladığı iddiası kabul edilebilir.

b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması:

Aküçev sisteminde atık aküler geçici depolama alanlarında biriktirilmekte, APAK Yönetmeliği’nde belirtilen süreler (90 gün) içinde lisanslı araçlar tarafından toplanmakta ve lisanslı geri kazanım tesislerine teslim edilmektedir. Aküçev atık akülerin toplanması ve geri kazanım tesislerine teslimini Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bunların çevresel risklerini azaltmak amacıyla getirilmiş olan düzenlemelere uygun olarak yapmaktadır. Bu itibarla, Aküçev sisteminin atık akülerin çevreye olan zararlı etkilerinin azaltılması yoluyla çevre sağlığı bakımından bir yarar

sağladığı söylenebilecektir. Bu yararın toplumsal bazda bir yarar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa Komisyonu'nun -ilgili kararları incelendiğinde-, çevre sağlığına olumlu etkileri olan anlaşmaların toplumun tümüne yarar sağladığı anlayışında olduğu görülmektedir. Çevresel anlamda iyileştirici etkileri olan anlaşmalarda tüketici faydasına daha geniş bir perspektiften bakılarak, anlaşmadan sağlanan dolaylı faydalar üzerinde durulduğu görülmektedir. Komisyon birçok kararında çevre sağlığına iyileştirici etkileri tüketiciler için bir yarar olarak değerlendirmiştir.⁴

Yukarıda değinildiği üzere Aküçev, çevreye zararlı maddeler ihtiva eden atık aküleri olması gerektiği gibi yani Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan düzenlemelere uygun ve çevreye olan zararlı etkileri en aza indirecek şekilde toplamakta ve geri kazanım tesislerine teslim etmektedir. Çevrenin korunmasının da toplumun tüm fertlerine faydası olduğu düşünüldüğünde, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (b) bendinde öngörülen koşulun da gerçekleştiği anlaşılmıştır.

c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması:

Yukarıda yer verilen değerlendirmelerde Aküçev oluşumunun piyasadaki etkileri ayrıntılı olarak ortaya konmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Kurumumuza bildirdiği rakamlara göre AKÜDER üyesi üreticilerin 2006 yılı toplam üretim ve ithalat rakamları 56.352 tondur. Bu ise 2006 yılında Türkiye'de üretimi ve ithalatı yapılan toplam akülerin yaklaşık %85'ini oluşturmaktadır. AKÜDER üyelerinin akü pazarındaki pazar payları göz önüne alındığında, Aküçev'in atık akü pazarında hakim durumda olduğu ve dolayısıyla Aküçev faaliyetleri sonucu ilgili piyasanın çok önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalktığı görülmektedir.

Atık akü pazarında hakim konumda olan Aküçev, daha önce detaylarıyla açıklandığı üzere, hayata geçirdiği plan ile atık akü piyasasının tüm aşamalarında rekabeti olumsuz yönde etkilemiştir. Bilindiği gibi Aküçev, geri kazanım tesisi olarak faaliyet gösteren üyelerine ve üretici üyelerinin ana ve tali bayilerine diğer atık akü toplayıcıları ile çalışma yasağı getirmiştir. Bunlar, üyelerinin pazar payları göz önünde bulundurulduğunda rekabetin önemli ölçüde ortadan kalkması sonucunu doğuracak nitelikte uygulamalardır. Zira pazarın %85'ini oluşturan bölümünde sadece Aküçev faaliyet gösterecektir. Atık aküden elde edilen kurşunun tekrar akü üretiminde kullanılıyor olması nedeniyle bu durum akü pazarındaki rekabeti de etkilemektedir. Yürütülen soruşturmanın konusunu da aslen bu hususlar oluşturmaktadır.

*"Avrupa Topluluğu Anlaşması 81. Maddesinin Yatay İşbirliği Anlaşmalarına Uygulanması Hakkında Rehber"*in⁵ çevresel anlaşmalara muafiyet verilmesinin

⁴ The Exxon/Shell, OJ 144, 09/06/1994. Exxon ve Shell tarafından düşük ve yüksek yoğunluklu polietilen üretilmesi amacıyla bir ortak girişim kurulması başvurusuna ilişkin olarak Komisyon, söz konusu ortak girişim vasıtasıyla kurulacak olan fabrikada daha az maliyetlerle, daha düşük fiyatlarda, plastik atıklarda azalma sağlayacak, polietilen üretiminde kullanılan zehirli maddelerin taşınmasında iyileştirme sağlayan yeni bir teknolojinin kullanılacağı, bu yeni teknolojinin çevre ve doğal kaynaklar üzerindeki olumlu etkilerinin birçok tüketici bakımından fayda sağlayacağına kanaat getirmiştir.

Philips/Orsam Joint Venture, OJ L378/37 1994. Philips ve Osram tarafından lambalarda kullanılmak üzere kurşun boru üretilmesi amacıyla bir ortak girişim kurulması başvurusuna ilişkin olarak Komisyon, söz konusu ortak girişim vasıtasıyla kurulacak olan fabrikanın üretimindeki emisyon problemlerini aşacak teçhizata sahip olacağı, enerji kullanımında azalma sağlayacağı, tarafların birlikteliğinin ar-ge ve ölçek ekonomilerine yol açacağı, tüketicilerin bu gelişmelerden doğrudan ve dolaylı olarak fayda sağlayacağı sonucuna varmıştır.

⁵ Commission Notice Guidelines on the Applicability of Article 81 of the EC Treaty to Horizontal Cooperation Agreements (2001/C 3/02) Paragraf 188

değerlendirildiği bölümüne göre, “Amaçlanan hükümlerin çevreyle ilgili ve iktisadi anlamda kazandırdıkları ve gereklilikleri her ne olursa olsun, anlaşma, ürün veya süreç farklılaştırma, teknoloji yeniliği veya kısa veya duruma bağlı olarak orta vadede pazara giriş bakımından rekabeti ortadan kaldırmamalıdır.” ifadelerine yer verilmektedir. Anılan Rehber’in “Çevresel Anlaşmalar” başlığı altında yine tarafların üretim ve satışları üzerinde baskı kuran, üçüncü tarafların çıktılarını azaltan veya önemli şekilde etkileyen veya tarafların ürünlerinin toplama ve/veya geri dönüşümü için münhasır bir sağlayıcı tayin ettikleri anlaşmalar tarafların ilgili pazarın önemli bir bölümünü oluşturduğu durumlarda rekabeti kısıtlayabilecek anlaşmalar olarak sıralanmıştır.

Bu bilgiler çerçevesinde Aküçev karar ve uygulamaları sonucunda ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalktığı, bu nedenle Kanun’un 5. maddesinin (c) bendindeki şartın gerçekleşmediği görülmektedir.

d) Rekabetin (a) ve (b) bendlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlandırılmaması:

Aküçev’in atık akülerin toplanması ve geri kazanım tesislerine iletilmesi faaliyetlerinin 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (a) ve (b) bendleri çerçevesinde değerlendirilmesi sonucunda, atık akülerin toplanmasında bir iyileşme sağlandığı ve çevreye duyarlı şekilde toplanan atık akülerin tüketiciler için bir fayda olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Aküçev faaliyetlerinin 4. madde yasağından muaf tutulabilmesi için aranan bir diğer koşul rekabetin sayılan bu amaçların elde edilmesi için gerekenden fazla sınırlandırılmaması koşuludur. Bu itibarla Aküçev’in soruşturma konusu faaliyetlerinin, söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi bakımından gerekliliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Aküçev sisteminde atık akü fiyatları tali bayiden- ana bayiye, ana bayiden-Aküçev’e ve Aküçev’den- geri kazanımcıya olmak üzere her aşamada Aküçev Yönetim Kurulu kararlarıyla periyodik olarak belirlenmektedir. Rekabet hukukunda per se ihlal olarak kabul edilen fiyat tespitine çevresel anlaşmalarda da olumlu bakılmamakla beraber, fiyat belirlemenin amaçlanan çevresel fayda için gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi önem arz etmektedir. “Avrupa Komisyonu 25. Rekabet Politikası Raporu”nda⁶, “Rekabet ve Çevre” başlığı altında, bu konu ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

“... Ayrıca Komisyon üçüncü tarafların sisteme erişimine ilişkin sorunlar ve bir ürünün pazardan dışarıya itilmesine sebep olabilecek anlaşmalar konusunda özellikle ihtiyatlı olacaktır. Komisyon çevre üzerindeki bir anlaşmadan kaynaklanan çok taraflı tarife ve fiyat belirlenmesine olumsuz bakmaktadır. Komisyon bu konudaki değerlendirmesini olay bazında yapacak ve bu tür bir anlaşmanın zorunlu olup olmadığına bakacaktır. Çevrenin korunması amacı, fiyat üzerine bir anlaşmanın zorunlu olduğunu haklı çıkarmak için yeterli değildir.”

Fiyat belirlemenin yanında Aküçev sisteminde, ana bayilere “satılan akü miktarı kadar atık aküyü üreticilere verme” zorunluluğu getirilmiş, topladıkları atık aküleri de Aküçev dışında herhangi bir kuruluşa satmaları yasaklanmıştır. Benzer şekilde Aküçev geri kazanım tesislerinin ne kadar atık aküyü ve ne kadar alacağını düzenlemiş ve Aküçev kanalı dışında atık akü temin etmelerini yasaklamıştır. Bu itibarla Aküçev’in, kendisi gibi atık akü toplamak için gerekli izin ve lisansları alarak çalışan diğer

⁶ XXV the Report on Competition Policy- COM (96) s.40

toplayıcılar başta olmak üzere ilgili tüm ekonomik aktörlerin faaliyetlerini zorlaştırdığı görülmektedir.

Aküçev araçları ile atık akülerin toplanması yoluyla yukarıda yer verilen yararların elde edilebilmesi için yukarıda özetlenen sistemin uygulanmasının gerekli olmadığı düşünülmektedir. Anılan faydalar atık akünün her aşamada fiyatının belirlenmesini, diğer toplayıcıların sistemden dışlanmasını, tali bayi, ana bayi ve geri kazanımcılara yönelik yasak ve zorlamalar getirilmesini gerektirmemektedir. Atık aküler serbest piyasa dinamikleri içerisinde lisanslı aktörler tarafından usullere uygun şekillerde toplanıp ergitilebilecektir. Atık akü toplama sistemi Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmış olan TÜMAKÜDER sisteminde de atık aküler toplanmakta ve yukarıda bahsi geçen faydalar sağlanabilmektedir. Tüm bunlar Aküçev'in atık akülerin çevreye olan zararlarının engellenerek toplanması amacını aşarak, üyelerinin ticari çıkarlarına hizmet eden bir oluşum halini aldığını ortaya koymaktadır.

“Avrupa Topluluğu Anlaşması 81. Maddesinin Yatay İşbirliği Anlaşmalarına Uygulanması Hakkında Rehber”in “Çevresel Anlaşmalar” bölümünde, “İşbirliğinin gerçekten çevresel amaçlarla ilgili olmadığı, üstü kapalı bir kartele veya diğer şekillerde yasaklanmış fiyat belirleme, arzın kısıtlanması veya piyasaların bölüşülmesine hizmet eden çevresel anlaşmalar veya işbirliğinin mevcut veya potansiyel rekabeti engellemek amacıyla kısıtlayıcı bir anlaşma için kullanıldığı çevresel anlaşmalar”, nitelikleri gereği her zaman yasaklanacak anlaşmalar olarak duyurulmuştur.

Bu bilgiler ışığında Aküçev'in, rekabeti (a) ve (b) bendlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla rekabeti kısıtladığı, dolayısıyla Kanun'un 5(d) maddesinde sayılan koşulun da sağlanmadığı görülmektedir. Bu çerçevede söz konusu anlaşmaya bireysel muafiyet tanınamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

I.4.5. Çevre ve Orman Bakanlığı ile Yapılan Yazışmalar ve Çevre Mevzuatı Bakımından Durum

I.4.5.1. Çevre ve Orman Bakanlığı Tarafından Gönderilen Yazılar

Yukarıda da belirtildiği gibi önaraştırma sürecinde Çevre ve Orman Bakanlığı Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı'na yazı yazılarak,

1. APAK Yönetmeliği'nin 12. maddesinde yer alan ve akümülatör satışı yapan işletmelere “akümülatör üreticilerinin kuracakları sisteme katılmak” ve “tüketicilerin getirdiği atık akümülatörleri üreticinin öngördüğü şekilde üreticiye veya üreticinin yetkilendirdiği bir kuruluşa dönmesini sağlamak” yükümlülüğü getiren hükümler karşısında, akü satışı yapan bir işletmenin lisanslı olmak şartıyla herhangi bir geri kazanımcıya veya geçici depolamacıya veya taşıyıcıya hurdasını satıp satamayacağı,
2. Satmasının önünde bir engel yok ise, AKÜDER'in kurduğu sistemin Bakanlığınız tarafından nasıl değerlendirildiği, çevre sağlığı ve anılan yönetmelikteki yükümlülükleri yerine getirmek bakımından alternatif bir sistemin kurulup kurulamayacağı ve AKÜDER ve TÜMAKÜDER'in sistemlerinin bu açılardan karşılaştırılması

hususlarının bildirilmesi talep edilmiştir. Anılan Bakanlığın cevabi yazısında;

1. Yönetmeliğin 10. maddesi gereğince, atık akümülatörlerin üretici sorumluluğu altında doğrudan veya valilik izinleri alınmış geçici depolama tesisleri vasıtasıyla lisanslı taşıma araçları kullanılarak herhangi bir lisanslı geri

dönüşüm veya nihai bertaraf tesisine gönderilmesinde bir sakınca bulunmadığı,

2. AKÜDER ve TÜMAKÜDER'in Yönetmeliğin 29. maddesi kapsamında atık akümülatörlerin toplanması, taşınması, geri kazanımı ve nihai bertarafına dair yükümlülüklerin üyeleri adına yerine getirilmesi ve etkin bir atık yönetim sisteminin kurulması amacıyla oluşturulmuş dernekler olduğu, her iki derneğin Bakanlıkla yapmış oldukları protokollere sadık kalarak her türlü iş ve işlemlerini APAK Yönetmeliği ilkelerine uygun olarak icra etmekle yükümlü oldukları, ülkemiz atık akümülatör toplama ağını güçlendirecek her türlü yapı ve oluşumun ilgili mevzuat kapsamında Bakanlık tarafından değerlendirildiği, uygun bulunması durumunda gerçekleştirilebileceği, esasen adı geçen yönetmeliğin ve çevre mevzuatının amacının ticari rekabeti düzenlemek olmadığı gibi, atıkların üretici sorumluluğu ile geri dönüşüm ve/veya nihai bertarafına ilişkin esasları belirlemek olduğu, geri dönüşüm tesislerinin hurda/atık kabulü veya satışı konusunun ise tamamen tesisin stok-ihtiyaç vb. durumuna bağlı olarak ilgili işletmecinin yetkisinde olduğu

bildirilmiştir.

Önaraştırma raporunda ve taraflara gönderilen soruşturma bildiriminde *“akü satışı yapan işletmelerin APAK Yönetmeliği gereği atık akülerini üreticilerine teslim etmek zorunda olmadıkları, bu teşebbüslerin lisanslı olmak şartıyla, atık akülerini istedikleri taşıyıcıya, geçici depolama tesisine ya da geri dönüşüm tesisine teslim edebilecekleri”* tespitinin, Bakanlığın yukarıda yer verilen cevabi yazısı ile desteklendiği ifade edilmektedir. Soruşturma sürecinde Çevre Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından Kurumumuza gönderilen 26.2.2007 tarih ve 1408 sayılı yazıda ise bu tespitle tamamen çelişen ifadeler yer almakta ve ayrıca atık akünün ticari mal olmadığı, tehlikeli atık olduğu, dolayısıyla Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı ifade edilmektedir. Anılan yazıda özetle;

- AKÜDER tarafından kendilerine yazılan bir yazı ile AKÜDER'in yönetim planı ile ilgili olarak Aküçev'in, üretici firmaların ve bazı bayilerinin incelemeye tabi tutulduğu ve yönetim planlarının rekabete aykırı olması nedeniyle haklarında soruşturma açılmasına karar verildiği belirtilerek, Rekabet Kurumu'na verilecek savunma raporunda kullanılmak üzere atık akülerin ticari bir ürün olmadığı ve bu tür atıkların toplanması, taşınması ve geri kazanımı konusunda üreticilerin sorumlu olduğu konusunda Çevre ve Orman Bakanlığı'nın görüşlerinin iletilmesinin talep edildiği,
- Gerek Bakanlığın, gerek Atık PİL ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği'nin amacının atık akülerin toplanması, taşınması ve geri kazanımını sıkı şekilde denetlemek ve kayıt altına almak olduğu,
- Yönetmeliğin 12. maddesine göre AKÜDER üyeleri ve bunların bayilerinin atık akümülatörlerini Aküçev A.Ş.'ye, TÜMAKÜDER üyeleri ve bunların bayilerinin atık akümülatörlerini TÜMAKÜDER'in yetkilendirdiği hurdacılara vermek zorunda oldukları,
- Üreticisinin kendisine veya yetkilendirdiği kuruluşa atık akümülatörlerini vermeyen satıcıların 2872 sayılı Çevre Kanununa göre cezalandırılacakları, ancak üreticisi herhangi bir sisteme dahil olmamışsa veya faaliyetlerini sonlandırmışsa, satıcıların atık akümülatörlerini geçici depolama veya lisanslı

taşıyıcılara veya lisanslı geri kazanım tesislerine belgeli olarak teslim edebilecekleri,

- Atık akünün bir ürün olmadığı, toplama yetkisi sadece ürünü sürene verilmiş bir tehlikeli atık olduğu,
- AB direktiflerine uyum açısından AKÜDER ve Aküçev benzeri bir oluşumun kendileri tarafından teşvik edildiği,
- 4054 sayılı Kanun'un Amaç, Kapsam ve Tanımlar başta olmak üzere tümüyle çok açık bir şekilde mal ve hizmete ilişkin düzenlemeler getirdiği,
- Bir ticari mal ve ürün olmayan atık akülerin düzenlemesi ve yönetiminin de 2872 sayılı Çevre Kanunu, 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun başta olmak üzere, ilgili çevre mevzuatına göre Bakanlıklarına verildiği, bu bağlamda tehlikeli atıkların yönetimi olarak ifade edilen sürecin Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı, aksine hareket edilmesinin çevre ve insan sağlığı açısından sakıncalı olduğu

ifade edilmektedir.

Bu yazıya cevaben Kurumumuz tarafından gönderilen 3.4.2007 tarih ve 1185 sayılı yazıda; AKÜDER ve Aküçev tarafından oluşturulan "Atık Yönetim Planı" çerçevesinde atık akünün ticarete konu olduğu, atık akünün ergitilmesi sonucu elde edilen kurşunun başta akü üretimi olmak üzere birçok sektörde hammadde olarak kullanıldığı, atık akülerin içinde çevreye zararlı maddelerin olmasının bunların mal olma niteliğini değiştirmeyeceği, 4054 sayılı Kanun'un 2. ve 3. maddeleri karşısında atık akülerin Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı iddiasının hiçbir hukuki dayanağı bulunmadığı bildirilmiştir.

Bunun üzerine Çevre Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından Kurumumuza bir yazı daha gönderilmiş, bu yazı da Kurum kayıtlarına 21.5.2007 tarih ve 3559 sayı ile intikal etmiştir. Anılan yazıda özetle;

- Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne göre tehlikeli atık olarak sınıflandırılan atık akülerin mal olmadığı, Avrupa Birliği'nde de tehlikeli atık olarak sınıflandırılan atık akülerin bir ürün olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı,
- APAK Yönetmeliği'nin Avrupa Birliği'nin 91/157/EEC Direktifi ile %75, 93/86/EC sayılı direktifi ile %100 uyumlu olarak hazırlandığı, bu direktiflerde esas olan üretici sorumluluğu ilkesinin benimsendiği, konunun ürün boyutuyla değerlendirilmesinin Avrupa Birliği müktesebatına uyum sürecinde Bakanlıklarınca kat edilen aşamaların sekteye uğramasına ve taahhütlerin sağlanamamasına neden olacağı,
- Mevzuat gereği depozitoya ve toplama kotasına bağlanmış bir tehlikeli atık üzerine rekabet inşa etmenin, çevre ve insan sağlığını korumak üzere AB normlarında geliştirilen sistemi tam anlamıyla dinamitleyecek bir sonuç doğuracağı, mal ve ürünün tüketicinin kullanımına hazır halde satışa sunulan emtia olduğu, tehlikeli atıkların ise mevzuatla düzenlendiği ve kesinlikle rekabete konu olmadığı,
- AB Komisyonunca hazırlanan Türkiye İlerleme Raporu'nda atık yönetimine ilişkin mevzuat uyumu çalışmalarının olumlu düzeyde olduğunun ve uygulamanın gerçekleşmesi için atık yönetim planlarının oluşturulması

gerektiğinin belirtildiği, kurulan sistemin işleyişi bakımından bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiği

ifade edilmektedir.

I.4.5.2. Avrupa Birliği Direktifleri

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Avrupa Birliği müktesebatına uyum sürecinde “91/157/EEC sayılı Belirli Tehlikeli Maddeler İçeren Pil ve Aküler Hakkında Komisyon Direktifi” (91/157 sayılı Direktif) ile daha sonra bu direktifte bazı değişiklikler yapan “Bazı Tehlikeli Maddeleri İçeren Pil ve Akümülatörler Hakkındaki 91/157/EEC sayılı Komisyon Direktifini Teknik İlerlemeye Uygun Hale Getiren 93/86/EEC sayılı ve 4 Ekim 1993 tarihli Komisyon Direktifi”nin (93/86 sayılı Direktif) esas alındığı ifade edilmektedir. “2006/66/EC sayılı Pil ve Akümülatörler ile Atık Pil ve Akümülatörler Hakkında Komisyon Direktifi” (2006/66 sayılı Direktif) ise bu direktifleri yürürlükten kaldırarak onların yerine geçen⁷ ve bu alanda AB’de halen yürürlükte olan direktiftir. Aşağıda öncelikle bu direktiflerin ulaşmak istediği amaçlar özetlenecek, daha sonra bu amaçlarla ülkemizdeki uygulamanın çeliştiği hususlar değerlendirilecektir.

91/157 sayılı Direktif, pil ve aküler ile atık pil ve aküler hakkında Avrupa Birliği üye ülkelerinin uyması gereken kuralları belirlemektedir. Direktifin 7. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Üye devletler iyi çalışan ayrı bir toplama sistemi ve uygun olduğu takdirde depozito sisteminin kurulmasını sağlar. Bunun yanında geri dönüşümü teşvik etmek için üye devletler ekonomik araçlar gibi önlemler getirebilirler. Bu önlemlerin ilgili taraflara danışıldıktan sonra, makul çevresel ve ekonomik kriterlere dayanarak ve rekabet bozulmalarından kaçınacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Madde 6’da atıfta bulunulan programların bildirilmesinde, üye ülkeler 1. paragraf uyarınca aldıkları tedbirleri Komisyona iletir.”

93/86 sayılı Direktif ise 91/157 sayılı Direktif’te düzenlenen işaretleme sistemine detaylı düzenlemeler getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Direktif, pil ve akü üreticilerinin uyması gereken işaretleme sistemini, işaretlerin boyutlarını detaylı bir biçimde düzenlemiş ve tüm üye devletlerin kanunlarını bu doğrultuda uyumlaştırmalarını hükme bağlamıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi 2006/66 sayılı Direktif, bu direktifleri yürürlükten kaldıran ve bu alanda AB’de halen yürürlükte olan direktiftir. Direktif’in konusunu, “(a) pil ve akülerin piyasaya sürülmesine ilişkin kurallar ve özellikle tehlikeli maddeler içeren pil ve akülerin piyasaya sürülmesiyle ilgili yasak, (b) atıklarla ilgili Topluluk mevzuatını tamamlamak ve yüksek atık pil ve akü toplama ve geri dönüşüm oranları teşvik etmek için; atık pil ve akülerin toplanması, işlenmesi, geri dönüştürülmesi ve atılması için özel kurallar getirmek” oluşturmaktadır. Direktif; hacmi, ağırlığı, maddesel niteliği ve kullanım alanı ne olursa olsun tüm pil ve aküler için kurallar getirmektedir. (Getirilen tek istisna üye devletlerin zaruri güvenlik çıkarları, silahları, savaş teçhizatları ile bağlantılı ekipmanlar ve uzaya gönderilmek amacıyla tasarlanmış ekipmanlarda kullanılan pil ve akülerdir.) Pil ve aküler, portatif, sanayi ve otomotiv pil ve aküleri olmak üzere üç ayrı başlık altında incelenmektedir.

⁷ 2006/66 sayılı Direktif’te 91/157 sayılı Direktif’in 6 Ekim 2008’de yürürlükten kalkacağı belirtilerek, bir geçiş süreci öngörülmüştür.

Direktife göre çevre sağlığının korunması için atık pil ve akülerin toplanması ve geri dönüşümü sağlanmalıdır. Üye devletlerin yüksek toplama ve geri dönüştürme oranları elde etmelerini garanti altına almak için Direktif, asgari toplama ve geri dönüştürme hedefleri belirlemiştir. Buna göre üye ülkeler, portatif pil ve aküler için 26 Eylül 2012 tarihine kadar %25, 26 Eylül 2016 tarihine kadar %45 toplama oranlarını sağlamak zorundadırlar. Toplamanın yanı sıra Direktif, üye devletlere atık pil ve akülerin işlenmesi ve geri dönüştürülmesi ile ilgili olarak, üretici veya üçüncü taraflarca, sağlık ve çevrenin korunması hususlarında mevcut en iyi tekniklerin kullanıldığı planlar oluşturulmasını sağlama zorunluluğu getirmektedir. Direktif, geri dönüştürme verimlilikleri ile ilgili de birtakım oranlar belirlemiş, üye devletlerin geri dönüşüm işlemlerinin 26 Eylül 2010 tarihinden geç olmamak üzere söz konusu kriterleri karşılaması gerektiğini hükme bağlamıştır.⁸

Direktif'e göre atık pil ve akülerin toplanmasından ve geri dönüşümünden doğacak net maliyetler, üreticiler veya onların nam ve hesabına hareket eden üçüncü kişiler tarafından finanse edilmelidir.⁹ Topluluk düzeyinde yüksek toplama ve geri dönüşüm oranlarının yakalanması bakımından tüketicinin, pil ve akülerde kullanılan maddelerin çevre ve insan sağlığına etkileri, etiketleme ve toplama sistemleri hakkında bilgilendirilmeleri zaruridir. Direktif, tüketici bilinçlendirme kampanyaları dolayısıyla ortaya çıkacak maliyetlere de üreticiler veya onların nam ve hesabına faaliyet gösteren üçüncü taraflar tarafından katlanması gerektiğini öngörmektedir. Direktif'e göre farklı tip pil ve aküler için farklı tip finansman düzenlemeleri ve toplama planları oluşturulması uygun olacaktır. Otomotiv pil ve akülerine ilişkin toplama planları, üreticiler veya üçüncü taraflarca oluşturulabilecektir. Bununla birlikte Direktif'te, finansman planlarının farklı ulusal koşulları yansıtabilecek şekilde düzenlenebilmesi için bu konuda da esnek bir yaklaşım izlenmesinin doğru olacağı vurgulanmaktadır.

Direktif'in toplama ve geri dönüşüm sistemleri ile ilgili olarak özellikle üzerinde durduğu husus, üye devletlerin bu planlara tüm ilgili tarafların iştirakinin sağlanmasını temin etmeleri gerekliliğidir. Direktif'te, ekonomik aktörlerin çevresel yönetim planlarına iştirakleri, üye devletlerin Direktif'in uygulanması ile ilgili olarak her üç yılda bir Komisyon'a sunmak zorunda oldukları "Ulusal Uygulama Raporları"nda özellikle yer alması gereken başlıklardan biri olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda Direktif'in 'Konu' başlıklı 1. maddesinde yine *"Bu Direktif, pil ve atık pil ve akülerin çevresel performansları ile üretici, nihai kullanıcı ve özellikle atık pil ve akülerin işleme ve geri dönüştürülmesinde doğrudan yer alan aktörler gibi, pil ve atık pil ve akülerin yaşam döngüsünde yer alan tüm ekonomik aktörlerin faaliyetlerinde iyileşmeyi amaçlamaktadır"* ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Direktif'te, tüm ilgili tarafların

⁸ Ek III Bölüm B'de düzenlendiği şekliyle bir geri dönüşüm yönteminin sahip olması gereken asgari geri dönüşüm verimlilikleri şunlardır:

(a) Aşırı maliyetlerden kaçınarak, kurşun içeriğinin teknik olarak mümkün olan en üst düzeyde geri dönüşümü dahil olmak üzere, kurşun-asit pil ve akülerin ortalama ağırlığının %65'inin geri dönüştürülmesi

(b) Aşırı maliyetlerden kaçınarak, kadmiyum içeriğinin teknik olarak mümkün olan en üst düzeyde geri dönüşümü dahil olmak üzere, nikel-kadmiyum pil ve akülerin ortalama ağırlığının %75'inin geri dönüştürülmesi

(c) Diğer atık pil ve akülerin ortalama ağırlığının %50'sinin geri dönüştürülmesi

⁹ Direktif'in "Küçük Üreticiler" başlıklı 18. maddesine göre, üye devletler ulusal piyasada pil ve akülerin çok küçük bir miktarını piyasaya süren üreticileri, bu durum toplama ve geri dönüştürme planlarının doğru bir şekilde işlemelerini engellemeyecek ise, finansmandan muaf tutabileceklerdir. Söz konusu muafiyetin, üye devletler arasındaki ticarete keyfi bir ayırım vasıtası veya gizli bir kısıtlama meydana getirip getirmediğinin tetkik edilmesi için, bu tür düzenlemelerin üye devletler tarafından yürürlüğe konulmadan önce Komisyona ve Komisyondaki diğer üyelere bildirilmesi gerekmektedir.

toplama ve geri dönüşüm planlarına katılabilmeleri gerektiği, bu planların ithal pil ve aküler aleyhine ayrımcılık yapılmasından, ticaret engellerinden veya **rekabetteki bozulmalardan kaçınacak şekilde tertip edilmesi gerektiği** hükme bağlanmaktadır.

Direktif'in birincil hedefi pil ve aküler ile atık pil ve akülerin çevreye olan olumsuz etkilerini en aza indirmektir. Bununla birlikte Direktif, pil ve akülerin ağır metal içeriğine ve etiketlenmesine ilişkin gereksinimlerin uyumlaştırılmasıyla iç pazarın sağlıklı işleyişini sağlamayı ve Topluluk içindeki rekabetin bozulmasından kaçınılmasını da amaçlamaktadır. Çevrenin korunması ve iç piyasanın arızasız çalışmasının temini hedeflerinin üye devletler tarafından münferiden elde edilemeyecek kapsam veya etkilere sahip olması nedeniyle bu hedeflere Topluluk düzeyinde yapılacak düzenlemeler ile daha iyi ulaşılabileceği öngörülmüştür. Bu sebeple Direktif ile getirilen pil ve aküler ile atık pil ve aküler hakkındaki kurallar, tüm üye devletler tarafından uyumlaştırılmalıdır. Bununla birlikte Direktif ölçülülük prensibine uygun olarak, söz konusu amaçların elde edilmesi için gerekli olanın ötesine geçmemelidir.

Yukarıda temel hükümleri kısaca özetlenen 2006/66 sayılı Direktif'te toplama sistemlerinin nasıl olması gerektiği açık ve net bir biçimde ortaya konulmamakla birlikte, nasıl olmaması gerektiği düzenlenmektedir. Buna göre;

- Toplama sistemlerine tüm ekonomik aktörlerin iştirak etmesi sağlanmalıdır.
- Toplama sistemleri ticaret engellerinden veya rekabetteki bozulmalardan kaçınacak şekilde tertip edilmelidir.¹⁰

Üye devletler toplama sistemlerinin pil ve akülerin yaşam döngüsünde yer alan tüm ekonomik aktörleri kapsayacak şekilde düzenlenmesini sağlamak zorundadırlar. Tüm aktörlerin katılımının sağlandığı bu toplama sistemleri sayesinde ilgili tarafların ekonomik faaliyetlerinde iyileşme de amaçlanmaktadır.

Ülkemizde atık akü piyasasında faaliyet gösteren aktörler; üreticiler, tali ve ana bayiler, hurdacılar ve geri kazanımcılar olarak sıralanabilir. APAK Yönetmeliği öncesi durum özetle şu şekildedir. Tali ve ana bayiler yeni akü satışı esnasında tüketiciden aldıkları atık aküleri hurdacılar satmaktadır. Hurdacılar doğrudan nihai tüketiciden, ihale yolu ile kamu kurumlarından veya tali veya ana bayilerden topladıkları atık aküleri geri kazanımcılara satmaktadır. Hurdacıardan atık akü tedarik eden geri kazanımcılar ise, tesislerinde elde ettikleri kurşunu, bunu girdi olarak kullanan diğer teşebbüslere satmaktadır. İlgili taraflar arasında oluşan bu ticaret, piyasa dinamikleri, söz konusu teşebbüslerin ekonomik durumları, bölge koşulları gibi etkenlere dayalı olarak piyasa koşullarında belirlenen atık akü fiyatı üzerinden gerçekleşmektedir.

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere APAK Yönetmeliği atık akülerin çevreye olan zararlı etkilerini en aza indirebilmek amacıyla sektöre birtakım düzenlemeler getirmiştir. Bu bağlamda, sektör aktörlerinin faaliyetlerinde uyması gereken kurallar düzenlenmiş, geri kazanımcılar ve toplayıcılar (hurdacılar) için Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan lisans alma zorunluluğu getirilmiştir. Ülkemizde oluşturulan AKÜDER ve TÜMAKÜDER sistemlerinin, akü yaşam döngüsünde yer alan tüm aktörleri kapsamı bir zorunluluk iken, Aküçev kurucuları tarafından oluşturulan sistem tali ve ana bayilerin, hurdacılar ve geri kazanımcıların faaliyetlerini zorlaştırıcı uygulamalar içermektedir.

¹⁰ Yukarıda da belirtildiği gibi aynı yönde bir düzenleme 91/157 sayılı Direktif'te de yer almaktadır.

Bu sistemde APAK Yönetmeliği'nin sadece tüketiciler için öngördüğü depozito sistemi ana bayilere de uygulanmakta, bayiler sattıkları akü kadar atık veremezlerse üreticiye depozito bedeli üzerinden borçlandırılmaktadır. Bu durum ana bayilerin -faaliyet alanları olmadığı halde- atık akü toplama işine başlamaları sonucunu doğurmuştur. Şöyle ki, tali bayilere teslim ettiği her yeni akü karşılığında bir atık akü alamayan ana bayiler, hurdacılar gibi piyasadan atık akü toplamak ve üreticilerine teslim etmek durumunda bırakılmışlardır. Bunun yanısıra, ana bayiler tarafından toplanan atık aküler Aküçev tarafından belirlenen fiyatlardan alınmakta, bayiler fiyatlarını eskiden olduğu gibi kendileri belirleyememektedir. Böylelikle, APAK Yönetmeliği öncesinde topladıkları atık aküleri piyasa koşullarında hurdacılarla satabilen tali ve ana bayiler, mevcut durumda hem açıkları olduğu zaman bunu kapatılmak için atık akü toplama külfetine katlanmak, hem de topladıkları atık aküleri Aküçev'in belirlediği fiyattan Aküçev'e satmak gibi bir zorunlulukla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Aküçev sistemi, hurdacıları ise toplama sisteminin tamamıyla dışında bırakmaktadır.¹¹ Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan gerekli izinleri alan hurdacılar, APAK Yönetmeliği öncesi olduğu gibi tali bayilerden veya ana bayilerden atık akü temin edememektedir. Tali ve ana bayilerin Aküçev dışında herhangi bir kanala atık akü satmasını yasaklayan Aküçev, bu kararı ile hurdacıların atık akü temin kaynaklarını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bunun yanısıra Aküçev Yönetim Kurulu, Aküçev dışında bir kaynaktan atık akü temin eden geri kazanımcılara Aküçev kanalıyla atık akü verilmeyeceğini de karara bağlamıştır. Bu karar hurdacıların olduğu kadar, (geniş bayi ağı olan Mutlu Akü, Yiğit Akü ve İnci Akü dışındaki) geri kazanımcıların da aleyhinedir. Aküçev kanalından yeteri kadar hammadde temin edemeyen geri kazanımcılar, diğer kanallardan atık akü temin etmeleri yasaklandığı için çoğu zaman çalışmamakta veya düşük miktarda üretim yapabilmektedirler.

Özetle Aküçev, uygulamaları sonucu hurdacıların piyasa dışına itilmesine sebep olmuş; geri kazanımcıların hammadde kaynaklarını kısıtlamış; tali ve ana bayilere de birtakım yükümlülükler getirmiştir. Bu bağlamda, Aküçev tarafından getirilen toplama sisteminin tüm piyasa aktörlerin iştirakini sağlayan bir sistem değil aksine dışlayıcı bir sistem olduğu ve bunların ekonomik faaliyetlerinde iyileşme sağlamadığı, aksine faaliyetlerini zorlaştırdığı görülmektedir.

Toplama sistemlerine tüm ekonomik aktörlerin iştirakinin sağlanmasının yanı sıra, 2006/66 sayılı Direktif tarafından getirilen bir diğer zorunluluk, söz konusu toplama sistemlerinin ticaret engellerinden veya rekabetteki bozulmalardan kaçınacak şekilde hazırlanması zorunluluğudur.

Aküçev tarafından uygulanmakta olan toplama sistemi, ana bayilerde toplanan atık akülerin Aküçev tarafından toplanması ve Aküçev üyesi geri kazanım tesislerine satılması esasına dayanmaktadır. Atık akünün; tali bayiden ana bayiye, ana bayiden Aküçev'e ve Aküçev'den geri kazanımcılara satış fiyatları ve ödeme koşulları ise Aküçev Yönetim Kurulu kararları ile belirlenmektedir. Bu da, normal koşullarda fiyatlarını kendileri belirleyen ve bu şekilde rekabet eden sektör aktörleri arasındaki rekabetin tamamen ortadan kalkması sonucunu doğurmaktadır. Tali ve ana bayiler topladıkları atık aküleri kime ve ne kadara satacakları konusunda özgürlüğe sahip

---

¹¹ 2005 yılı itibarıyla "genel hurda" toplama, biriktirme ve taşıma sektöründe faaliyet gösteren firma sayısının 25.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu firmalardan bir kısmı sadece atık akü konusunda çalışmakta, diğerlerinin önemli bir kısmı da diğer hurdalarla beraber atık akü de toplamaktadır.

olmadıkları gibi, geri kazanımcılar da satın almak istedikleri hammadde miktarı ve fiyatını kendileri belirleyememektedir.

Daha önce piyasa koşullarına göre şekillenen atık akü ticaretinin, Aküçev uygulamaları ile tamamen Aküçev tarafından belirlenen fiyat, ödeme koşulları ve aktörler tarafından gerçekleştirildiği ve atık akü pazarındaki rekabetin önemli ölçüde kısıtlandığı görülmektedir. Bu çerçevede, Aküçev uygulamalarının -atık akülerin çevreye olan zararlarının engellenerek toplanması amacını aşarak- atık akü piyasasında rekabeti bozucu etkiler yarattığı ve sistemin ticaret engellerinden veya rekabetteki bozulmalardan kaçınacak şekilde tertip edilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Vurgulanması gereken bir husus da modern çevre politikasında önemli bir yer tutan “üretici sorumluluğu” ilkesinin ulaşmak istediği amaçlardır. Buna göre kendi ürettiği ürünün geri dönüşüm sorumluluğunu üstlenen bir üretici;

- Üretim sürecinde çevresel açıdan daha güvenli maddeler kullanır.
- Ürünü daha dayanıklı ve daha kullanışlı olacak şekilde dizayn eder.
- Daha güvenli geri dönüşüm sistemleri yaratır.
- Atık maliyetlerini düşürmeye çalışır.
- Atık maliyeti devletin veya tüketicinin üstünde kalmaz.

Örneğin bir araba üreticisi ürettiği arabaların geri dönüşümünden sorumlu tutulursa, daha düşük geri dönüşüm maliyeti olan arabalar üretecektir. Bu, atık yönetimi masraflarını azaltırken, ürünün tekrar kullanılabilirliğini ve geri dönüştürülebilirliğini artıracaktır. Oysa yukarıda ayrıntılarıyla açıklanan uygulamalar sonucunda ülkemizde üretici sorumluluğu ilkesinin üreticiler için çok kıymetli olan bu atığın üreticiler tarafından daha kolay toplanmasını sağlayan bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Nitekim “Mutlu Akü ve Malzemeleri San. A.Ş.’nin APAK Yönetmeliği Hakkında Görüşleri” başlıklı Belge 25’de “*Geri dönüşüm hedefi olarak ilk yıl için %80 oranı yeterli değildir, hedef dışı %20’lik tolerans kayıtdışı faaliyetlerin devam etmesini sağlayacaktır. Bu hedef %100 olmalı ...*” ifadeleri yer almaktadır.

Soruşturma konusu olayda olduğu gibi geri toplama yükümlülüğü bulunan üreticilerin koordinasyon içinde olmaları, teşebbüslerin geri dönüştürülebilirliği artırmak için inovasyon geliştirme güdülerini azaltacaktır ki bu da çevre politikasının asıl amacını baltalayacaktır.

Atık Yönetimine İlişkin 2004 tarihli Komisyon Dokümanı¹²: 2003 yılında Rekabet Genel Müdürlüğü atık yönetimi pazarlarındaki temel rekabet sorunları hakkında bilgi almak amacıyla ulusal rekabet otoriteleri ile bilgi alışverişi sürecine girmiştir. Hazırlanan rapor 2004 yılının Eylül ayında Komisyon’un resmi sitesinde yayınlanmıştır. Raporda Rekabet Genel Müdürlüğü’nün atık yönetimi pazarlarında üç temel rekabet sorununa işaret ettiği görülmektedir:

- Çevresel anlaşmalar yoluyla yapılan fiyat belirleme, diğer hassas bilgilerin paylaşımı gibi rekabet karşıtı davranışlar mutlaka engellenmelidir.
- Birbiriyle rekabet eden birçok atık yönetim sisteminin çalışmasına olanak sağlayacak yasal çerçeveler oluşturulmalıdır.
- Somut ve ikna edici ekonomik gerekçeler sunulmadıkça bu alanda her türlü münhasır anlaşmalardan kaçınılması gerekmektedir.

¹² bkz. dipnot 4.

I.4.5.3. OECD Çevresel Regülasyon ve Rekabet Raporu

OECD tarafından hazırlanan 17 Kasım 2006 tarihli “Çevresel Regülasyon ve Rekabet” başlıklı raporun¹³ “Yönetici Özeti”¹⁴ başlığı altında aşağıdaki tespitlere yer verilmektedir.

“1- Rekabet ve çevre politikaları birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Her ikisi de piyasa aksaklıklarının düzeltilmesi ve sosyal refahın artırılmasını hedeflemektedir.

Rekabet ve çevre politikalarının hedefleri birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Bunların, sosyal refahın artırılması bağlamında temel amaçlarının ortak olduğu yönünde yaygın bir kabul vardır. Bu politikaların, yapılan müdahaleler bakımından da piyasa aksaklıklarının düzeltilmesi gibi ortak bir gerekçesi bulunmaktadır. Rekabet politikaları pazar gücünün sömürülmesi ya da elde edilmesi amacıyla yapılan eylemlerden kaynaklanan bozulmaları düzeltmeye çalışırken, çevre politikaları çevresel dışsallıkların düzenlenmesini amaçlamaktadır. (Genellikle teşebbüsler çevre koruması için yeterli bireysel dürtüyü taşımamaktadırlar.) İdeal olan, çevre politika yapıcılarının gereksiz bir şekilde rekabeti sınırlandıran çevre politikaları uygulamamalarıdır.

2- Çevresel düzenlemeler, çeşitli kanallar vasıtasıyla pazardaki rekabeti azaltabilir, fiyatların yükselmesine neden olabilir. Bu düzenlemeler giriş engelleri yaratabilecekleri gibi pazardaki yoğunlaşmanın seviyesinin artmasına da neden olabilir.

Çevresel düzenlemeler pazardaki yoğunlaşmanın seviyesini arttırabilir. Büyük yerel firmalar bu düzenlemelerden küçük, yabancı ya da potansiyel olarak pazara yeni girecek işletmelere göre daha az etkilenme eğilimindedirler. Mevcut kanıtların büyük bir kısmı büyük firmaların çevresel düzenlemelere uyum bakımından birim başına daha düşük bir maliyetle karşılaştıklarını göstermektedir. Ölçek ekonomilerinden kaynaklanan büyük firmaların küçük firmalar karşısında sahip olduğu bu rekabetçi avantajın pazardaki yoğunlaşmanın seviyesinin artmasına ve rekabetin azalmasına neden olabileceği tahmin edilebilir. Gerçekten de çevresel düzenlemelere uyumun artan maliyeti büyük firmalar için daha fazla kar anlamına gelebilmektedir.

Çevresel düzenlemeler giriş engellerini de arttırabilmektedir. Diğer pazara giriş engelleriyle birlikte çevresel düzenlemeler, yerleşik firmaların aşırı kar elde etmelerini sağlayan bir barınak sağlayabilmektedir. Bu başlıca üç şekilde olabilir. İlk olarak çevresel düzenlemeler pazara girişle birlikte ortaya çıkan batık maliyetleri arttırmaktadır. İkinci olarak yerleşik işletmeciler karşısında pazara yeni girenler aleyhine maliyet farklılaşması yaratarak -bu da açık bir rekabet avantajıdır- pazara girişleri caydırabilir. Bu örneğin karmaşık düzenlemelere nasıl uyulacağına ilişkin ‘öğrenilmesine’ bağlı olarak ortaya çıkabilir. Üçüncü olarak pazara giriş süreci yavaşlayabilir. Lisanslama ve yetkilendirme gibi prosedür gereklilikleri, pazara giriş yapanlar üzerinde maliyet unsuru olmalarının yanı sıra giriş işlemlerini de yavaşlatabilmektedir. Bu durum rekabetten kaynaklanan faydaların gecikmesine neden olacağı gibi, aynı zamanda pazara giriş teşviklerinin azalmasına da neden olabilecektir.

Bu etkiler, pazarda rekabetin azalması sonucunu doğurarak tüketici için nihai fiyatların da yükselmesine neden olabilecektir. Dolayısıyla var olan ya da uygulanması düşünülen çevresel bir düzenleme hakkında rekabetin azalmasından

¹³ DAF/COMP(2006)30 “Environmental Regulation and Competition”

¹⁴ s. 9-12

kaynaklanan maliyetler göz önüne alınmadan yapılan fayda-maliyet analizi eksik bir değerlendirme olacaktır.

3- Çevresel düzenlemeler rekabete aykırı uygulamalara da neden olabilecektir. Bu düzenlemeler, rakipleri dışlama ya da dezavantajlı konuma getirme amaçlarıyla kötüye kullanılabilir gibi, fiyat tespiti ya da diğer işbirlikçi davranışları da kolaylaştırabilecektir.

Çevresel düzenlemeler bazı 'yıkıcı' uygulamalar için olanak sağlayabilir. Teşebbüsler zaman zaman çevre koruma mekanizmalarını pazar gücü elde edebilmek amacıyla kötüye kullanabilmektedirler. Örnek vermek gerekirse, petrol şirketi olan Unocal, Amerika Birleşik Devletleri Federal Ticaret Komisyonu tarafından California çevre koruma programını -bu devletin Unocal tescilli rafinerileri kullanma zorunluluğu getirmesini sağlayarak- kötüye kullandığı gerekçesiyle cezaya çarptırılmıştır.

Almanya Rekabet Otoritesi Bundeskartellamt (BKA), atık yönetim pazarında tekel konumuna gelmesiyle birlikte aşırı yetkilendirme ücretleri uyguladığı ve pazara girişleri engellediği gerekçeleriyle Duales System Deutschland GmbH (DSD) adlı teşebbüs hakkında soruşturma yürütmüştür.¹⁵ BKA'nın incelemeleri DSD'nin kartel davranışları, hakim durumunu kötüye kullanması ve boykotlarını kapsamaktadır. DSD ayrıca AB Komisyonu tarafından da soruşturulmuş; soruşturma sonunda DSD'nin uzun vadeli tedarik sözleşmeleri sona erdirilerek pazara girişler önündeki engeller kaldırılmıştır.¹⁶ Bu kararın etkisi, DSD'nin kartel benzeri sahiplik yapısının sona erdirilmesiyle birlikte, DSD için atık toplayan teşebbüslere uygulanan ücretlerde %20

¹⁵ Almanya'da, atık ambalajların toplanması ve geri kazanımı ile ilgili olarak yönetmelikle yapılan bir düzenleme ile ambalaj üreticileri ve dağıtıcılar üzerinde doğrudan bir sorumluluk tahsis edilmiş; üretici ve dağıtıcılara ambalajları geri alma ve bunları yeni ürünlerin üretiminde ya da diğer alanlarda kullanma zorunluluğu getirilmiştir. Tek tek işletmeciler için külfetli olan bu yükümlülüğü yerine getirebilmek için üreticiler ülke genelinde yaygın olan ve sürekli faaliyet gösteren bir organizasyona katılabilmektedir. DSD bu alanda faaliyet gösteren ilk firma olarak kurulmuştur ve üreticilerin büyük bir çoğunluğu bu organizasyona katılmıştır.

Toplama ve geri kazanma sorumluluğu altında bulunan büyük şirketler DSD bünyesinde lisans ücretleri gibi konularda birlikte karar almışlar; atıkların geri kazanımı ile ilgili olarak rekabetçi bir pazarda faaliyet göstermektense, DSD ile işbirliği yapmayı tercih etmişlerdir. DSD'nin bu yapısı nedeniyle diğer toplayıcı ve geri kazanımcılar alternatif bir sistem kurma olanağı bulamamışlar; DSD'nin sahip olduğu geri dönüşüm altyapısının yeniden oluşturulması mümkün olmadığından (en azından etkin olmadığından) DSD'nin geri dönüşüm birimlerini kullanmak durumunda kalmışlardır. DSD ise alternatif işletmecilerin pazara girişini mümkün olduğu kadar engelleyebilmek amacıyla toplayıcılar nezdindeki bu konumunu kullanmıştır.

Sistemin ilk kurulduğu aşamada BKA, DSD'nin faaliyetleri ile ilgili olarak -ilgili çevre yönetmeliğinin gereklerini yerine getirdiği gerekçesiyle- herhangi bir inceleme yapmamıştır. Ancak geçen zamanla birlikte sistemin pazardaki rekabete ciddi bir şekilde sınırlama getirdiği açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak lisans ücretlerinde aşırı fiyatların oluştuğu ve alternatif toplayıcıların ya da kendi çözümlerini oluşturan firmaların pazara giremedikleri görülmüştür.

2001 yılında BKA, DSD hakkında idari soruşturma başlatmıştır. DSD rekabet mevzuatı kapsamında bir yasaklama kararı çıkmasının önüne geçmek için yapısal önlemler alma yoluna gitmiştir. Ambalaj üreticileri 2004 yılında bir finansal yatırımcıya devredilen DSD'nin önce yönetim kurulundan, sonra da ortaklık yapısından tamamen ayrılmışlardır.

¹⁶ Komisyon'un 21 Şubat 2001 tarihli DSD kararında (Commission decision of 20 April 2001, DSD, OJ 2001 L 166/1 (Article 82 EC)) ise atık ambalajların toplanması ve geri dönüşümü alanında faaliyet gösteren DSD'nin atık toplayan ve geri dönüşüm yapan firmalarla uzun süreli münhasırlık anlaşmaları incelenmiştir. Yapılan incelemede DSD'nin pazardaki durumu değerlendirilerek, uzun vadeli münhasırlık sözleşmelerinin yeni toplayıcıların pazara girişinin önüne geçtiği sonucuna varılmış ve bu firmalar için 2007'de çıkılacağı öngörülen ihalelerin tarihinin 2003'e çekilmesi kararlaştırılmıştır.

düşüş, lisans ücretlerinde %40 düşüş ve tüketicilerin yaklaşık 500 milyon Euro tasarruf etmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

Teşebbüsler, rakipleri üzerinde kendilerine nazaran daha fazla maliyet yükleyen dolayısıyla rekabet avantajı veren oransız çevresel düzenlemeleri desteklerler. Alternatif olarak, -göreceli olarak ucuz ve makul etkinlik gerekçeleri bulunmayan süreçlerle tekel gücü elde ederek- “ucuz dışlama” yöntemine başvurabilirler. Kamu düzenlemelerinin kötüye kullanılması yoluyla dışlayıcı davranış, iş süreçlerine yatırım yapılmasını gerektirmediği ve uygulanma bakımından kamu otoritesinin gücünden faydalandığı için göreceli olarak ucuzdur.

4- Rekabet otoriteleri olağan işlerini yürütürken çevresel düzenlemeleri göz önünde bulundurmakta fakat çevresel etkilere ya da çevre duyarlılığına özel bir önem atfetmemektedir.

Çevre düzenlemeleri iş hayatını birçok şekilde etkilemektedir. Bu nedenle rekabet otoriteleri olağan işlerinin yürütülmesinde bu düzenlemeleri göz önünde bulundurmalıdır. Birleşme incelemelerinde, lisans, yetki gereklilikleri ve çevre denetimi pazara girişleri belirgin bir şekilde yavaşlatabilir; birleşmenin potansiyel rekabetçi etkileri üzerinde belirleyici olan bu hususların göz önünde bulundurulması gerekir. Birçok ülkede rekabet otoriteleri, Birleşik Krallık Rekabet Otoritesi OFT'nin pazar araştırması bağlamında yaptığı gibi, çevre kural ve düzenlemelerinin rekabet üzerindeki etkilerini rutin olarak değerlendirme fırsatı bulmaktadır.

Buna karşın rekabet kuralları çevresel etkilere ya da çevre duyarlılığına özel bir önem atfetmemekte, çevre boyutu olan davalarda standart bir analiz yapıldığı görülmektedir. Söz gelimi İsveç atık pil dönüşüm şirketleri arasında gerçekleştirilen birleşme işlemi çevresel temelde değil, batan firma savunması bağlamında değerlendirilmiştir. Güney Afrika granit üreticilerinin arasında gerçekleştirilen birleşme işlemine, her ne kadar işlem ikincil olarak çevresel faydalar sağlıyor olsa dahi, birleşmeden kaynaklanan üretim etkinliklerinin rekabet karşıtı etkilerden fazla olması gerekçesiyle izin verilmiştir. Türk LPG terminal kararında olduğu üzere teşebbüslerin çevre kurallarının teşviki ile ortak girişim kurdukları hallerde, bu işlem ancak yatay anlaşmalara uygulanan muafiyet rejiminden yararlanabilmektedir. Teşebbüslerin çevre düzenlemeleri sonrasında oluşan davranışları da, yukarıda yer verilen DSD kararında olduğu üzere olağan rekabet hukuku uygulamalarına tabi tutulmaktadır.

5- Çevre politikaları, hedeflerini yerine getirirken rekabeti gerektiğinden fazla sınırlandırmayacak şekilde tasarlanmalıdır. Rekabet otoriteleri yasa koyuculara ve çevre konusundaki düzenleyicilere çevresel amaçlara ulaşılmasında rekabeti en az sınırlandıracak yolların bulunması hususunda yardımcı olmalıdır.

Rekabet ve çevre politikalarının etkileşimiyle ortaya çıkan sonuç, çevre politikası amaçlarına ulaşılırken rekabetin gerektiğinden fazla sınırlandırılmaması için bu politikaların koordinasyonunun gerekli olduğunu göstermektedir. Çevre politikalarının rekabet üzerindeki etkilerinin azaltılmasını sağlamak amacıyla bu politikaların tekrar tasarlandıklarına ilişkin birçok örnek bulunmaktadır. Sonuç olarak çevre alanındaki düzenleyici birimler çevre ile ilgili düzenleme tekliflerinde bu düzenlemelerin rekabet üzerindeki etkisini değerlendiren çalışmalar yürütmelidirler.

Böyle bir değerlendirmede rekabet otoriteleri yardımcı olabileceklerdir. Rekabet otoriteleri çevre düzenlemelerinin tasarlanmasında çok sınırlı bir rol üstlenegelmiştir ancak bunun gelişmekte olduğu görülmektedir. Örnek olarak, Office of Fair Trade yerel yönetimlere Birleşik Krallık atık işleme pazarında potansiyel sağlayıcı tabanının

nasıl genişletilebileceğine dair tavsiyede bulunmuştur. Japonya'da JFTC (Japon Rekabet Otoritesi) değiştirilmemesi halinde elektrik pazarında yerleşik işletmecilere pazara yeni girenler karşısında çıkar sağlayan ve rekabeti olumsuz etkileyen emisyon katsayısının yeniden belirlenmesinde Çevre Bakanlığı'na yardımcı olmuştur.

Rekabet otoriteleri çevre koruma önlemlerinin rekabetçi yapı üzerindeki etkileriyle ilgili olarak yasama sürecinde de etkili olmaktadır. Örneğin Finlandiya Rekabet Otoritesi, otomobillerin ve şişelerin geri dönüşümü ile ilgili mevzuatta, anılan pazarlarda çevresel amaçların yanı sıra rekabetin de tesis edilmesini sağlamak üzere değişiklik yapılmasını sağlamıştır. Benzer şekilde Çek otoritesi de monopol oluşturan ve yeni girişler için dezavantaj yaratan elektronik çöp geri dönüşümü planının yeniden gözden geçirilmesini sağlamak için uğraşmaktadır.”

OECD'nin yukarıda anılan raporunda Avrupa Birliği'nin bu konudaki yaklaşımı ise kısaca şu şekilde özetlenmektedir: “AB hukuku, çevresel hususların tüm Birlik politikaları ile bütünleştirilmesini öngörmektedir. Bu AB rekabet politikasını da kapsamaktadır. Bu bağlamda üye ülkeler ve teşebbüsler Birliğin çevresel politikalarının entegre edildiği rekabet kurallarına uyma yükümlülüğü altındadırlar. Bu bağlamda aralarında rekabeti makul olmayacak şekilde sınırlandırılacak işbirliklerine girmemeli, bu yönde kural ve uygulamalar oluşturmamalıdırlar.

Komisyunun rekabet politikası alanında temel hedefi rekabet karşıtı davranışların kaynağında engellendiği bir ortam yaratılmasıdır. Bu rekabet kurallarının uygulanmasının yanında rekabet politikası prensiplerinin de savunuculuğunu gerektirmektedir. Bu doğrultuda Avrupa Komisyonu rekabet savunuculuğu uygulamaları, birlik genelinde ve ulusal seviyede, daha rekabetçi bir yapı için düzenleyici süreçlere etki etmeyi hedeflemektedir. Komisyon her zaman rekabetin aktif bir savunucusu olmuştur ve 2005 yazından bu yana sistematik olarak yasal düzenlemelerin rekabet üzerindeki etkisini test etmektedir.

AB Rekabet Genel Müdürlüğü diğer piyasaların yanı sıra rekabet kurallarının çevresel boyutları olan alanlara da uygulanmasını aktif olarak desteklemektedir. Çevre sorunlarının önemi her geçen gün istikrarlı bir şekilde artarken, çevresel önceliklerin oluşması nedeniyle bu alanda çok çeşitli ekonomik aktiviteler ve pazarlar ortaya çıkmıştır. Bu gelişen pazarlar ve ekonomik aktiviteler çok çeşitli yatay işbirliği uygulamalarını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda kurucu anlaşmanın 81. maddesinde yer alan rekabeti engelleyen uygulama ve anlaşma yapma yasağının açıklığa kavuşturulması için bir kılavuza ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede Komisyon, 2001 yılında çıkarılan ve en çok karşılaşılan yatay anlaşmalara ilişkin kılavuz niteliğinde olan dokümana çevre anlaşmaları ile ilgili açıklamayı da eklemiştir.”

I.4.5.4. Atık Akü Yönetimi Konusunda Örnek Uygulama: COBAT

Atık akülerin çevreye zararlı etkilerinin önlenmesi ve geri kazanılması konusunda farklı ülkelerde farklı sistemler uygulanmaktadır. Bu alandaki en başarılı örneklerden biri olduğu kabul edilen ve yılda yaklaşık 191.000 ton atık akü toplayan İtalya'daki konsorsiyum COBAT aşağıda incelenmektedir.

İtalya'da hurda akülerin toplanması, geri kazanım tesislerine gönderilmesi ve diğer ülkelerden hurda akü ithalatı işlemleri İtalyan Hükümeti tarafından kurulan ve 1991 yılında faaliyete geçen COBAT Konsorsiyumu tarafından yerine getirilmektedir. COBAT'ın yapısı şu şekildedir: %40 akü imalatçı ve ithalatçıları, %40 atık akü geri kazanım fabrikaları, %10 akü satıcıları, %10 atık akü toplayıcıları.

1988 yılında çıkarılan 475/88 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre COBAT'ın amaçları şunlardır:

- *Atık pil ve akülerin toplanması ve stoklanmasının organize edilmesi*
- *Bunların geri dönüşüm tesislerine teslim edilmesi*
- *Geri kazanımın imkansız olduğu veya ekonomik olmadığı hallerde, toplanan atıkların çevre mevzuatı çerçevesinde yok edilmesinin sağlanması*
- *Kurşunun geri dönüşümü ve işlenmesi sürecinde teknolojik gelişmenin sağlanması amaçlı pazar araştırmaları, sektör çalışmaları ve teknik gelişmelerin teşvik edilmesi*

Anılan kanuna göre “Elinde deşarj olmuş batarya ya da kurşunlu atık bulunduran herkes bunları Konsorsiyuma doğrudan ya da Konsorsiyum tarafından görevlendirilen firmalara vermek zorundadır.”

İtalya'da 19 adet akü toplama merkezi, 6 adet geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır. COBAT 2002 yılında hurda akülerin %98'ini toplamıştır. İtalya'da %96 olan akü geri dönüşüm oranı dünyanın en yüksek oranları arasındadır. 1992'den bugüne kadar COBAT tarafından 1.918.138 ton atık akü toplanmış, bunun 1.074.000 tonu yeniden kurşun olarak elde edilmiştir.

İtalya'da depozito uygulaması yoktur. Müşteri tükenen aküyü geri getirdiğinde satış yeri aküyü almak zorundadır fakat herhangi bir ödeme yapmakla yükümlü değildir. Bunun yerine müşteri bir akü satın aldığı anda, akünün kapasitesine göre, iadesi olmayan fazla bir ücret öder (birim ücret). Birim ücret Çevre Bakanlığı tarafından yönetmelikle belirlenmektedir. Bugün 0,83 Euro olan 20-70 Ah oto aküsü üzerine getirilen birim ücret Avrupa'daki en düşük birim ücrettir. Birim ücret akü üreticileri tarafından toplanır ve (küçük bir işçilik ücreti çıkartıldıktan sonra) COBAT'a ödenir. Tüm üreticiler ile akü ithalatçıları bu parayı tahsil etmek ve COBAT'a ödemek zorundadırlar. Birim ücret tüm müşteriler ve tüm üreticiler için aynıdır. Yeni üretilip pazarlanan akülere eklenen birim ücret, akü üreticileri, akü ithalatçıları, bünyelerine doğrudan akü dahil edilen malların (örneğin oto araçları, traktör, forklift, telefon donanımı, UPS, alarm, oyuncak) ithalatçıları tarafından ödenir ve satışın tüm aşamalarında nihai alıcıya kadar uygulanır. Satışın her aşamasında birim ücret tutarı faturada gösterilmek zorundadır.

COBAT kontrol ve organizasyon işlevini yerine getirmektedir. Tüm akü toplayıcıları özel kuruluşlardır. COBAT'dan önce de faal olan toplayıcılar şimdi de COBAT'la çalışmaktadır. Büyük olanların (yaklaşık 110) COBAT'la bir sözleşmesi vardır ve topladıkları aküler için kendilerine ödeme yapılır. Küçük olanlar (1000'den fazla) aküleri çoğunlukla büyük firmalara veya COBAT'a satarlar, büyük firmalara göre daha az para alırlar. Büyük firmalara daha fazla ödeme yapılmasının nedeni bu firmaların yükümlülükleri olmasıdır: Örneğin ulaşılması zor veya uzak yerlere girip aküleri toplamak zorundadırlar. Çoğunlukla toplayıcılar taşıma işini kendi kamyonları ile yapar. Taşıma bedeli hurda akülerin fiyatından ayrı olarak COBAT tarafından ödenir.

Konsorsiyumun ilk tam faaliyet yılı 1992'dir. COBAT tüm ülkede 95 toplayıcı firma ile geçici sözleşmeler akdetmek suretiyle ilk toplama ağını kurmuş ve kurumsal düzeyde bilgilendirme kampanyasını başlatmıştır. 1993'de atık aküleri toplamak üzere bölgelerinde tek toplayıcı hakkı olmaksızın 77 toplayıcının seçilmesi için üç yıl süreli ilk ihale yapılmıştır. 1996'da görevlendirilen toplayıcılar için bölge tek toplayıcılığı ve toplayıcılara atık akü hareket verilerini bilişim ortamında kaydetme zorunluluğu getirilmiştir. 1998'de Avrupa ülkelerine de açık yeni bir kamu ihalesi yapılmıştır.

Bunun sonucunda 63 coğrafi alanda 84 toplayıcıdan oluşan toplama ağı kurulmuş ve her bir bölge için tek bir muhatap tayin edilmiştir.

Serbest rekabeti korumak için COBAT Yönetim Kurulu 28 Eylül 2000 günü aşağıda yazılı hususları karar altına almıştır:

- *Konuya ilişkin yürürlükteki hükümlerin öngördüğü şart ve izinlere sahip olan (istisnasız) herkes atık aküleri toplayabilir.*
- *Ufak çap toplama ve elverişsiz bölgeler için COBAT önceden tespit edilen tarihlerde kendi görevlilerini gönderir.*
- *Toplanan aküler toplayanların ekonomik menfaatine göre COBAT ya da görevlilerine teslim edilir ya da dış ülkelere satılır.*
- *Tüm toplayıcılar için aynı olan akü birim ücreti Avrupa pazarları fiyatları ve Londra Metal Borsası kurşun fiyatına göre belirlenir.*
- *Birim ücreti en düşük düzeyde tutmak için COBAT hurda aküleri, ister İtalya ister dış ülkelere en iyi şartlarla satmaya gayret eder.*

COBAT Yönetim Kurulu 18 Mayıs 2001 tarihinde ise şu hususlarda karar almıştır:

- *Atık aküleri toplamaya yetkili firmalar bu atıkları COBAT ya da COBAT'ın görevlendirdiği kişilere ya da İtalya veya İtalya haricindeki geri dönüşüm tesislerine devretmeye yetkilidir.*
- *Eğer atık aküler geri dönüşüm tesislerine doğrudan teslim edilecekse, bunlar özel anlaşmalarla düzenlenecek ve COBAT bunları sadece denetleyecek. Bu tür özel anlaşmalarla satılıp alınan miktarlar COBAT'a bildirilmelidir.*

20 Şubat 2002'de onaylanan 2001 tarihli yeni Avrupa Birliği Kanunu, Konsorsiyumun kararlarını benimseyerek, 15. maddesinde COBAT'ın özel kanununu değiştirerek, yürürlükteki düzenlemeler çerçevesinde yetkili olan bütün firmaların atık toplayabileceğini ve bu atıkları Avrupa Birliği'nin herhangi bir ülkesine satmakta serbest olduklarını tespit etmiştir.

Anılan kanuna göre kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren atık akü toplama işini yapan ancak Konsorsiyum tarafından görevlendirilmeyenler her halükarda toplanan ve geri kazanıma gönderilen tüm aküler hakkındaki bilgileri içeren MUD'un (standart atık bildirim formu) bir suretini COBAT'a vermekle yükümlüdürler. Yeni kanun COBAT'a İtalya bölgesindeki atık aküleri toplama, pazarlama ve geri kazanım faaliyetlerinin çevre ve kamu sağlığını koruyacak şekilde yapılmasını denetleme görevini vermiştir.

Sonuçta COBAT toplayıcılardan atık akü satın almaktadır ve geri dönüşümcüler de düşük fiyata COBAT'tan satın almaktadır. Toplayıcı COBAT'a ve COBAT da geri dönüşümcülere fatura kesmektedir. COBAT esas gelirini, toplanan hurda aküleri yaklaşık 60€/ton'dan geri kazanım tesislerine satarak temin etmektedir. Tüm kurşun aküler aynı toplama sistemi içinde yer almaktadır; endüstriyel, SLI, motorsiklet, stasyonel, OEM gibi piyasa akülerinin tamamı toplanmakta ve aynı ödemeye tabi tutulmaktadır. Sadece COBAT ile doğrudan ilişkisi olan Telekom veya Demiryolları gibi büyük kuruluşlar istisna teşkil etmektedir.

Görüldüğü gibi COBAT, piyasada faaliyet gösteren tüm aktörlerin temsil edildiği devlet tarafından oluşturulmuş bir yapıdır. Bu yapıda gerekli izinleri almış her firma toplama işini yapabilmekte, topladığı atık aküleri COBAT'a ya da geri kazanım tesislerine satabilmektedir. Tarafların ticari ilişkileri veya atık akü fiyatı COBAT

tarafından belirlenmemektedir. COBAT'ın görevi daha çok aktörler arasındaki organizasyonu sağlayarak, atık akülerin toplanmasından geri kazanımına kadar olan süreci izlemek ve denetlemektir. Birim ücret uygulamasıyla evsel atıklara karışmasının önüne geçilen atık aküler, Çevre Bakanlığı tarafından belirlenen yeterliliklere sahip kişilerce toplanmakta, ergitilmekte ve tüm bu sistem COBAT tarafından denetlenmektedir.

I.4.6. Savunmalar ve Değerlendirilmesi

Aşağıda hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerin savunmaları ve bunlara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Öncelikle hemen hemen tüm savunmalarda yer alan hususlar değerlendirilecek; daha sonra ortak olmayan savunmalara yer verilecektir.

I.4.6.1. Savunmalarda yer alan ortak iddialar

- Atık akünün mal olmadığı iddiası:

Savunmalarda atık akünün tehlikeli bir atık olduğu, tehlikeli atıkların mal olarak kabul edilemeyeceği ve Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı iddia edilmektedir.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 2. maddesine göre *“Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukuki işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler bu Kanun kapsamına girer.”* Aynı Kanun'un 3. maddesinde ise mal, *“ticarete konu olan her türlü taşınır ve taşınmaz eşya”*, hizmet, *“bir bedel veya menfaat karşılığında yapılan bedeni, fikri veya her ikisi birden olan faaliyetler”*, teşebbüs ise *“piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler”* olarak tanımlanmıştır.

Bu çerçevede açıktır ki ticarete konu olan her türlü eşya 4054 sayılı Kanun bakımından bir maldır. Atık akü de AKÜDER ve Aküçev tarafından oluşturulan “Atık Yönetim Planı” çerçevesinde ticarete konu olmaktadır. AKÜDER'in ‘Atık Yönetim Planı’na göre atık akü: müşteri →tali bayi/servis →bölge bayi →lisanslı taşıyıcı →lisanslı geri dönüşüm tesisi zincirini takip etmekte ve bu zincirin her aşamasında ticari koşullarda el değiştirmekte ve geri dönüştürülerek tekrar akü hammaddesi olarak üretim sürecine dahil olmaktadır. Dolayısıyla atık akü; diğer tehlikeli atıklarda olduğu gibi toplanması atık sahiplerince külfet olarak görülen ve ticari değeri olmayan bir atık değil, ergitilmesi sonucu ortaya çıkan kurşunun başta akü üretimi olmak üzere birçok sektörde hammadde olarak kullanıldığı ticari değeri olan bir atıktır. Dolayısıyla atık akülerin içerisinde çevreye zararlı maddelerin olması atık akülerin mal olma niteliğini değiştirmemekte ve bunların Rekabet Hukuku'nun konusu olamayacağı iddiasının da hiçbir hukuki dayanağı bulunmamaktadır.

Atık akünün mal olmadığı iddiası, yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve yukarıda yer verilen bazı belgelerde, bizzat taraflar tarafından çürütülmektedir. Belge 5'de *“Toplanacak atığın ekonomik değeri çok fazla, buna sahip çıkmalıyız”*; Belge 17'de *“Hurda akü yönetmelikte belirtildiği gibi tehlikeli bir atık değil, çok değerli bir kurşun hammaddesidir”*; Belge 22'de *“Atık akümülatörler, değerli bir atık olup piyasada alınıp satılır”*; Belge 24'de *“Atık akü ticari bir metadır. Bugüne kadar da ‘çöp’ olarak telakki edilen ve geri dönüşüm sistemi dışında kalan atık akü görülmemiştir”*;

Belge 2'de "Kurşunun değerli bir metal olduğu ve heba edilemeyeceği düşünüldüğünde ..."; Belge 55'de "Sıfır bedelli alınan akülerin kimlere peşkeş çekildiği ... sorulmaktadır"; Belge 57'de "Atıklarının değerli olduğunun farkında olmayan satıcılar da bulunmaktadır"; Belge 60'da "Akümülatörler ... atık olarak ekonomik bir değere sahiptir, çünkü atık akünün geri kazanımı ile elde edilen kurşun, doğal kaynaklardan elde edilmesinden daha kolaydır. ... Bu süreç atık akümülatörlerin ülke genelinde birebir toplanmasını sağlamakta, diğer atıklar ... gibi çöpe atılmasını ortadan kaldırmaktadır"; Yiğit Akü'de yapılan görüşme tutanağında "ekonomik bir değeri olan atık akünün değerlendirilmesinde ..." ifadeleri yer almaktadır.

Ayrıca sözlü savunma toplantısında Aküçev, Mutlu Akü, Türker İzabe ve İnci Akü adına yapılan savunmada "Bunun elbette, zehirli atıktır, çevresel zararları vardır, ama bir yönüyle de, içerisinde maden cevheri barındırdığı için tabii ki ticari meta olarak da değerlendirilmesi haklıdır" denilmek suretiyle atık akünün mal olduğu ifade edilmiştir.

- Yasal bir zorunluluktan hareketle el değiştirmek zorunda olan, çıktığı ve varacağı nokta belli, tüm aktörleri belirlenmiş ve yükümlülük altına alınmış bir alanda olan atık akünün mal olduğunun söylenemeyeceği iddiası:

Savunmalarda atık akünün yasal bir zorunluluktan hareketle el değiştirmek zorunda olduğu, piyasada serbestçe el değiştiremeyeceği, bu alandaki aktörlerin belirlenmiş ve yükümlülük altına alınmış olduğu gerekçesiyle de mal olarak değerlendirilemeyeceği iddiası yer almaktadır.

Günümüzde kamu otoriteleri, serbest piyasa rejiminin bir gereği olarak, toplumsal yaşama ilişkin faaliyetleri bizzat üstlenmekten ziyade, daha çok kural koyucu ve hakem olma görevini üstlenmektedirler. Bu bağlamda düzenleme ve denetleme, belirli bir faaliyet alanının kurallarının belirlenmesi ve bu kurallara söz konusu faaliyete iştirak eden aktörlerin riayet etmesinin sağlanması olarak tanımlanabilecektir. Sosyal düzenlemeler ise en geniş anlamıyla sosyal yaşama etki eden alanlarda kamu yararını korumaya yönelik olarak belirlenen ilkeler, alınan önlem, tedbir ve kararlardır. Bu çerçevede devletin sosyal hayattaki düzenleyici rolünün özellikle çevre, güvenlik, sağlık ve çalışanların durumu gibi konular üzerine yoğunlaştığı söylenebilecektir.

Bu açıklamalar çerçevesinde söz konusu iddia bakımından soruşturma konusu üretim faaliyetleri alanında öncelikle kamunun düzenleyici rolü hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir.

Sosyal düzenlemelerin gerekliliği, teşebbüslerin kar amacı güden birimler olması nedeniyle, devlet müdahalesi olmaksızın bu birimlerin faaliyetlerinden doğacak sosyal maliyetleri göze almayacakları inancından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kar güdüsüyle hareket edecek bir teşebbüs, çevreyi kirletme yönünde bir eğilim gösterebilecektir. Bunun önüne geçilebilmesi için ülkemizdeki düzenleyici otorite olan Çevre ve Orman Bakanlığı çevre politikalarının belirleyicisi olarak en önemli rolü üstlenmektedir.

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bu alandaki görev ve sorumlulukları "4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile belirlenmiştir. Anılan Kanun'un 2. maddesine göre Çevre ve Orman Bakanlığı'nın görevleri şunlardır:

"a) Çevrenin korunması, kirliliğinin önlenmesi ve iyileştirilmesi için prensip ve politikalar tespit etmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede, araştırmalar ve

projeler yapmak, yaptırmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek, uygulanmasını sağlayacak tedbirleri almak

b) Çevrenin korunması ve kirliliğinin önlenmesi amacıyla ülke şartlarına uygun olan teknolojiyi belirlemek, bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek

c) Ülke şartlarına uygun olan çevre standartlarını Türk Standartları Enstitüsü ile birlikte belirlemek, uygulamak ve uygulanmasını sağlamak

d) Atık ve yakıtlar ile ekolojik dengeyi bozan, havada, suda ve toprakta kalıcı özellik gösteren kirleticilerin çevreye zarar vermeyecek şekilde bertaraf edilmesi için denetimler yapmak; ülke genelinde tüm uygulayıcı kurum ve kuruluşların bu konudaki taleplerini değerlendirerek sonuçlandırmak; ülkenin atık yönetimi politikasını belirlemek ve bu konuda gerekli tedbirleri almak; tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetlerin durdurulması ile ilgili usul ve esasları yönetmelikle belirlemek

e) Çevrenin korunması ve kirliliğinin önlenmesi için çevre standartları ve ekolojik kriterler esas olmak üzere her türlü analizi, ölçüm ve kontrolleri gerçekleştirmek amacıyla laboratuvar kurmak, kurdurmak ve denetimlerini yapmak veya mevcut kamu kurum ve kuruluşlarının laboratuvarlarından yararlanmak

f) Ülkedeki kirlenme konuları ile kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel bölgeleri ve sektörleri tespit etmek ve izlemek, bu problemlerin teknik, idari ve finansman bakımından çözümünü sağlayan kaynağın bulunmasıyla ilgili çalışmalarını yönetmek veya yönlendirmek

... h) Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere, kalkınma planları ve bölge planları temel alınarak çevre düzeni planlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak, uygulanmasını sağlamak

... i) Çevre konusunda görev verilmiş olan özel kuruluşlar ile kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak; bu konuda faaliyette bulunan gönüllü kuruluşları yönlendirmek, desteklemek ve bakanlıklar arası işbirliği esaslarını yönetmelikle belirlemek

j) Çevreye olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti ülke bütününde izlemek ve denetlemek”

Maddeden de anlaşılacağı üzere Çevre ve Orman Bakanlığının yetkileri genel olarak, çevresel konularda politika belirlenmesi, kirliliğin önlenmesi amacıyla üretim ve üretici standartlarının belirlenmesi, çevre kirliliği konusunda izleme ve denetimin yapılması ve gerekli önlemlerin alınması ve çevre konusunda çalışan kurum ve kuruluşlar arasında organizasyonun sağlanması olarak özetlenebilecektir. Soruşturma konusu olay bakımından ise Çevre ve Orman Bakanlığının yetkisinin, yukarıda yer verilen maddenin (d) bendinde de belirtildiği üzere, klasik bir düzenleme yetkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bakanlık, üretilecek ürünlerin, üretim sürecinin nasıl, hangi yöntem ve teknolojilerle gerçekleştirileceğinin standartlarını belirlemekte, belirlenen standartlar doğrultusunda teşebbüslerin lisanslandırılması, yetkilendirilmesi ve denetlenmesi görevini yerine getirmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere liberal ekonomik yaklaşımın bir gereği olarak devlet, günümüzde sosyal ve ekonomik hayatın sağlıklı işlenmesini sağlamak bakımından kural koyucu ve denetleyici bir rol almaktadır. Hemen hemen tüm sektörlerde tüketicilerin, çalışanların, çevrenin vb. korunması amacıyla çeşitli kurallar getirilmektedir. Bunlar, yukarıda da ifade edildiği üzere, genellikle hangi hizmetlerin kimler tarafından, ne şekilde yapılması gerektiğine ilişkin ilkelerin belirlendiği kurallardır.

Söz gelimi kamu sağlığını ilgilendiren konularda sağlık işi ile ilgili ehil kişilerin faaliyet gösteriyor olması kamusal bir gerekliliktir. Çevre konusunda da zararlı olabilecek ürünlerin ehil kişiler tarafından toplanıyor, taşınıyor ya da bertaraf ediliyor olması aynı derecede önem arz eden bir konudur. Bu alanda faaliyet gösteren teşebbüslerin Çevre ve Orman Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu ilkeler çerçevesinde bu faaliyetlerini yürütmeleri ve bir takım düzenleyici kurallara uyuyor olmaları, bu alanın -soruşturma konusu bakımından atık akülerin toplanması ve geri dönüşümü işinin- ekonomik bir faaliyet olmadığı sonucuna varmamıza neden olarak gösterilemeyecektir. Aksinin düşünülmesi halinde çeşitli sosyal ve kamusal gerekçeler ile düzenlemeye tabi olan tüm sektör, pazar, mal ve hizmetlerin, sözcümleri hastane/sağlık hizmetlerinin, ticari bir faaliyet alanı olmadığı sonucuna varmak gerekecektir ki bunun kabulü mümkün değildir.

Rekabet Kurulu'nun düzenlemeye tabi bir alan olan telekomünikasyon hizmetleri pazarında yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında aldığı 25.10.2004 tarih ve 04-68/976-236 tarih sayılı kararında yer verilen,

“Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tüm mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetin tesisi ve korunması amacını hedefleyen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un kapsamı çerçevesinde, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı eylemlere karşı her piyasada olduğu gibi telekomünikasyon pazarında da Rekabet Kurulu'nun görevli ve yetkili bulunduğu”

ilişkin ifade bu bağlamda değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra Rekabet Kurulu'nun düzenlemeye tabi olan ve çevresel boyutları da olan incelemelerindeki yaklaşımı hakkında da bilgi vermek faydalı olacaktır.

Diyarbakır kömür pazarında S.S. Diyarbakır Kömür Temin Tevzi Kooperatifi dışında herhangi bir yerden kömür temin edilemediği, ayrıca anılan kooperatifin girişimiyle teşebbüslerin fiyat anlaşması yaparak 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddialarının değerlendirildiği 05-07/59-26 sayılı Rekabet Kurulu kararında;

“... İl Mahalli Çevre Kurulunun 31.5.2004 tarih ve 4 sayılı kararı gereğince; Diyarbakır'da yerli ve ithal kömür satışı yapabilmek için 'S.S. Diyarbakır Kömür Temin Tevzi Kooperatifine üye olunduğuna dair belge'nin talep edilmesinin, uygun standartlarda kömür satışı yapılmasını sağlamak için gerekli bir koşul olmadığı; bu düzenlemenin ilgili pazara girişi engelleyici ve dolayısıyla rekabeti sınırlayıcı sonuç doğurabileceği, bu nedenle ilgili anılan kararda yer alan 'S.S. Diyarbakır Kömür Temin Tevzi Kooperatifine üye olma zorunluluğu'nun kaldırılması gerektiği, bu amaçla Diyarbakır Valiliği ve Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na görüş bildirilmesi”

ifadelerine yer verildiği görülmektedir.

Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'ne ait İstanbul Hilton Oteli'nin özelleştirme yolu ile devredilmesi ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Turban Turizm A.Ş.'nin

bağlı ortaklığı olan Abant ve Bolu Çevresi Turizm A.Ş.'nin özelleştirilmesi işlemine izin verilmesi taleplerini değerlendiren Rekabet Kurulu¹⁷, Çevre ve Orman Bakanlığı düzenlemelerinin çevreye olan olumlu katkılarına da göz önünde bulundurmıştır. Bu kararlarda Rekabet Kurulu'nun, ekonomik unsurların yanı sıra çevresel etkiler gibi kamusal faydaları olan düzenlemeleri de dikkate aldığı görülmektedir.

Rekabet Kurulu'nun ekonomik etkilerin yanı sıra çevresel katkıları da değerlendirdiği 06-31/380-97 sayılı bir diğer kararında Aygaz A.Ş., İpragaz A.Ş. ve Pegagaz A.Ş. arasında kurulması planlanan ortak girişime izin verilmiştir. Alınan kararda kurulacak ortak girişimin, *“üç ayrı firmanın aynı bölgeye üç ayrı terminal kurması yerine, ortak bir terminal kurarak terminal ve pompalama hizmetleri vermesinin, maliyet avantajları yanında çevreye etkileri bakımından da olumlu olacağı”* kanaatine varılmıştır. Bu bağlamda Rekabet Kurulu, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında değerlendirdiği dosyalarda muafiyet verilmesinin bir unsuru olarak çevresel faktörleri de göz önünde bulundurmaktadır.

Yukarıda yer verilen açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, Rekabet Kurulu aksi yönde açık bir düzenleme olmadıkça, düzenlemeye tabi olsun ya da olmasın, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı eylemlere karşı her sektörde yetkilidir. Kurul aldığı kararlarda ise sektöre ilişkin düzenlemeleri göz önünde bulundurmakta ve 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamına giren anlaşmalara muafiyet tanınması koşulları arasında çevreye faydalı olma halini de değerlendirmektedir.

Rekabet Kurulu'nun bu yaklaşımının, Avrupa Birliği uygulamaları ile uyum içinde olduğu görülmektedir. “AB Anlaşmasının 81. Maddesinin Yatay İşbirliği Anlaşmalarına Uygulanmasına İlişkin Kılavuz”un¹⁸ “7. Çevresel Anlaşmalar” başlığı altında rekabet kurallarının çevresel nitelik taşıyan anlaşmalara nasıl uygulanması gerektiği konusunda açıklayıcı hükümlere yer verilmektedir. İlgili metinde çevresel anlaşmalar tanımlandıktan sonra hangi tip anlaşmaların 81. madde kapsamında ihlal olarak değerlendirileceği, hangilerinin değerlendirilemeyeceği yönünde ölçütlere yer verilmekte ve takip edilmesi gereken usuller hakkında bilgi verilmektedir. Metinde açıkça rekabet kurallarının çevresel nitelikteki anlaşmalara uygulanabileceği belirtilirken, bazı çevresel anlaşmaların hükümetler tarafından teşvik edilebileceği fakat kılavuzun devletlerin bu tip müdahalelerinin AB Kurucu Anlaşması bakımından üye ülke sorumlulukları hakkında herhangi bir değerlendirme yapmadığı ifade edilmektedir.

Atık akülerin toplanması ve bertaraf edilmesi ile ilgili AB Komisyonu'nun rekabet perspektifinden yaklaşımı “Pil ve Akümülatörler ile Atık Pil ve Akümülatörler Hakkında Direktif” çerçevesinde yukarıda değerlendirilmişti. Bu bağlamda AB Komisyonu da Rekabet Kurulu gibi, çevresel nitelikli anlaşmaların da rekabet kuralları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmekte, bunun yanı sıra atık akülerin toplanması ve geri dönüşümü konusunda üye ülkelerin yapacağı düzenlemelerin ve hazırlanacak atık yönetim planlarının rekabetin sınırlandırılmasından kaçınılacak şekilde düzenlemesini öngörmektedir.

- Üreticiye getirilen toplama yükümlülüğünün bir tercih değil yasal bir zorunluluk olduğu, bu nedenle rekabete açık bir alandan bahsetmenin doğru olmadığı iddiası:

¹⁷ 05-53/812-222 sayılı Rekabet Kurulu kararı

¹⁸ Guidelines On The Applicability Of Article 81 Of The EC Treaty To Horizontal Cooperation Agreements

Yapılan savunmalarda “AKÜDER üyelerinin toplaması gereken atık aküleri hurdacı ve TÜMAKÜDER üyelerinin toplamasında herhangi bir sakınca olmadığı, hatta bu şekilde AKÜDER üyelerinin de atık toplama yükümlülüğünden kurtulacağı” tespitinin APAK Yönetmeliği ile taban tabana zıt olduğu ve kabulünün mümkün olmadığı, yönetmelikte (12. madde) AKÜDER ve bunların bayilerinin atık akülerini AKÜÇEV A.Ş.’ye, TÜMAKÜDER üyeleri ve bayilerinin de TÜMAKÜDER’in yetkilendirdiği hurdacılara vermek zorunda olduğunun belirtildiği, yönetmeliğin zorunlu kıldığı bu hususun yerine getirilmesini temin için alınan tedbirlerin bu maddeden yetkilendiği, bu alanın yönetmeliğe göre sadece kendi faaliyet alanları olduğu, başkalarına zaten yasal olarak kapalı olduğu” iddia edilmektedir.

Yönetmelikle getirilen satılan akünün atığının toplanması yükümlülüğü, Bakanlık tarafından ulusal atık taşıma formları aracılığıyla takip edilmektedir. Yukarıda yer verilen ve soruşturma sürecinde Çevre ve Orman Bakanlığı’ndan alınan belgede¹⁹, AKÜDER üyesi İnci Akü’nün yükümlülüğü izlenmektedir. Belgeden de görüldüğü gibi İnci Akü’nün bayilerinde biriken atık aküler, Aküçev tarafından değil, TÜMAKÜDER’in yetkilendirdiği olan MNC Akü tarafından satın alınmış; satın alınan bu atık akülerin bir kısmı AKÜDER üyesi Aslan Kurşun’a, bir kısmı ise AKÜDER üyesi olmayan Ulukök Kurşun’a teslim edilmiş ve toplanan bu miktar İnci Akü’nün atık akü toplama yükümlülüğünden düşülmüştür.

Benzer şekilde; Belge 21’de yer alan, (o tarihte AKÜDER üyesi olmayan) IPC’nin müşterilerinde oluşan atık akülerin bedelsiz olarak Aküçev tarafından teslim alınması için Aküçev ile IPC arasında imzalanan “Atık Akü Toplama ve Taşıma Sözleşmesi”nin 4. maddesi “IPC, Bakanlığa karşı yükümlülüğünü bu faturaları göstererek yerine getirir.” şeklindedir. Sözleşmede yer alan bu hüküm, savunmada iddia edilenin aksine ve yukarıda yer verilen tespiti doğrular şekilde, AKÜDER üyelerinde oluşan atık akülerin hurdacılar tarafından toplanması ile AKÜDER üyelerinin toplama yükümlülüğünün yerine gelmiş olacağını göstermektedir.

Görüldüğü gibi AKÜDER üyesi akü üreticilerinin bayilerinin topladıkları atık aküleri üreticilerine veya Aküçev’e teslim etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durum bizzat Bakanlık tarafından tutulan atık takip belgeleri ile tespit edilmektedir. Yapılan bu tespitin gerekçeleri ve ayrıntıları yukarıda yer almaktadır. Bu çerçevede ana ve tali bayilerin atık akülerini lisanslı olmak kaydı ile istedikleri geçici depolama tesisi, taşıyıcı veya geri kazanım tesisine teslim edebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

- 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesinde belirtilen şartların sağlandığı ve taraflara bireysel muafiyet tanınması gerektiği iddiası:

Savunmalarda;

- Söz konusu uygulamanın genel anlamıyla akü sektöründe önceden tamamen başı bozuk bir şekilde bırakılmış olan atık akü yönetimi, toplanması, nakliyesi, dönüşüm ve bertarafı konularında Avrupa direktiflerine ve uyum yasalarına göre gelişme ve iyileşmeler yaşanması yoluyla Kanun’un (a) bendindeki “malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmelerin sağlanması” koşulunu sağladığı,
- Sistemin yenisinin alınması gerektiğinde tüketicinin elindeki zehirli atık niteliğindeki maddeyi alması ve elbirliği ile bertaraf etmesi sebebiyle tüketicinin

¹⁹ Şekil 1’de yer almaktadır.

bu gelişme ve faaliyetten para ile ölçülemeyecek değerde bir yarar sağladığı ve bu yolla Kanun'un (b) bendindeki "tüketicinin bundan yarar sağlaması" şartını gerçekleştirdiği,

- *Piyasanın APAK Yönetmeliğinin devreye girmesiyle birlikte teknik olarak bölünmüş olduğu, aktörlerin birbirlerinin alanına girememeleri ve dolayısıyla birbirlerinin rekabetini engelleyememeleri sebebiyle Kanun'un (c) bendinde yer alan "ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması" şartının gerçekleştiği,*
- *AKÜDER üyeleri ile AKÜÇEV A.Ş.'nin APAK Yönetmeliği ile getirilen atık akü toplama kotalarını dolduramadıkları, dolayısıyla zorunlu olandan fazla bir alana taşılması söz konusu olmayacağından Kanun'un (d) bendinde getirilen "rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlandırılmaması" şartının da yerine getirildiğinin görüleceği*

iddia edilmektedir.

Bu iddia yukarıda I.4.4. başlığı altında değerlendirilmiştir.

- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın teşviki ile AKÜDER'e üye oldukları iddiası:

Savunmalarda APAK Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak hareket ettikleri, bu Yönetmelik hükümlerine uymamanın Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından cezai müeyyidelere bağlanmış bir husus olduğu, Yönetmelik hükümlerine uyma zorunluluğu ile hareket etmenin Rekabet Hukuku'na aykırı davranmış olma olarak değerlendirilemeyeceği iddiaları yer almaktadır.

Öncelikle belirtilmelidir ki yukarıda yer verilen ve 4054 sayılı Kanun çerçevesinde ihlal olarak tespit edilen hiçbir eylem, dayanağını APAK Yönetmeliği'nden veya Çevre ve Orman Bakanlığı'nın telkin ya da teşvikinden almamaktadır ve yine yukarıda açıklandığı üzere hiçbir rekabet sınırlaması teşebbüslerin Yönetmelik'ten kaynaklanan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için gerekli değildir.

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın APAK Yönetmeliğinin çıkmasının ardından atık akülerin çevreyle uyumlu yönetiminin sağlanması için TÜMAKÜDER ve AKÜDER tipi oluşumları desteklemiş olduğu doğrudur. Ancak bu husus, yukarıda yer verilen hiçbir tespiti değiştirmemektedir. Bakanlık bu derneklere üye olmayı zorunlu tutmuş dahi olsa Rekabet Hukuku açısından durum değişmemektedir. Zira salt AKÜDER üyeliği, ihlal tespitine dayanak yapıyor değildir. Nitekim yürütülen soruşturma tüm AKÜDER üyeleri hakkında değil, Aküçev'i kuran AKÜDER üyeleri hakkındadır. Yukarıda Aküçev ve kurucu ortakları tarafından oluşturulan sistem tüm boyutlarıyla incelenmekte ve bunun rekabeti nasıl olumsuz yönde etkilediği tüm ayrıntılarıyla ortaya konmaktadır.

Anılan Bakanlık, atık akülerin ekolojik dengenin bozulmasını önleyerek toplanmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla kurulan her türlü dernek veya oluşumun desteklenmesi Bakanlığın görev tanımı gereğidir. Ancak yukarıda ayrıntılarıyla ortaya konulduğu üzere sorun Aküçev'in kurulmasıyla birlikte oluşturulan sistemle ilgilidir ve bu sistem Rekabet Hukuku açısından sakıncalar içeren bir sistemdir. Yukarıda yer verilen belgeler incelendiğinde, tablo çok net bir biçimde ortaya çıkmakta ve bu belgelerde tarafların rekabeti sınırlama amacı çok açık bir biçimde görülebilmektedir.

Bu belgelerden biri, soruşturma muhatabı teşebbüslerin kurmakta oldukları sistemin Rekabet Hukuku bakımından yaratacağı sakıncaların farkında olduğunu göstermektedir. Hakkında soruşturma yürütülen tüm teşebbüslere gönderilen ve

Aküçev'in Rekabet Hukuku bakımından değerlendirildiği Belge 127'de; "Aküçev'in ortaklık yapısının dahi başlı başına rekabet hukuku bakımından sakıncalı olduğu ...", "Ancak her halükarda anılan oluşumun atık akü piyasası dolayısı ile dikey pazar olarak kurşun geri dönüşüm piyasalarında hakim durum yaratacağına hiçbir şüphe bulunmamaktadır." ifadeleri yer almakta ve Kanun'un hakim durumun kötüye kullanılmasını yasaklayan 6. maddesinin (a) ve (d) bendlerine dikkat çekilmekte ve "Şirket'in RKHK'nda öngörülen müeyyide ve cezalar ile karşı karşıya kalmasına sebep olacağını belirtmek isteriz. Kaldı ki bir an için hakim durum oluşmayacağı düşünülse dahi yapılan önerinin genel olarak RKHK m.4'de düzenlenen rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma olarak kabul edilerek şirketin bu halde dahi cezalandırılacağı açıkça ortadadır." ifadeleri yer almaktadır.

Bir yönetmelikten kaynaklanan yükümlülüğün gereklerinin, yürürlükteki kanunlara aykırı olmayacak şekilde yerine getirilmesi gerektiği muhakkaktır. Şöyle ki, eğer üreticiler ya da sektörde faaliyet gösteren diğer işletmeciler, APAK Yönetmeliği'nde yer alan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla biraraya geldiklerini iddia ediyorlarsa, işletmeciler bunu Rekabet Kanunu'nun getirdiği sınırlamalar içerisinde yapmak zorundadırlar. Zira APAK Yönetmeliği'ne uymak zorunda olduklarını iddia eden teşebbüsler, Rekabet Kanunu'na da uymakla yükümlüdürler.

Sonuç olarak tekrar etmek gerekirse, ihlal olarak kabul edilen hiçbir eylem dayanağını APAK Yönetmeliği'nden ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nın teşvikinden almamaktadır. Bakanlık teşviki atık akülerin çevreyle uyumlu yönetiminin sağlanması amacıyla yöneliktir ve bu konuda bir sistem oluşturulmasını ve derneklerin kurulmasını desteklemekle sınırlıdır. Kaldı ki kararda bu husus değerlendirilmiş ve ceza takdirinde hafifletici sebep olarak dikkate alınmıştır.

Son olarak rekabet ihlallerinde kamu otoritelerinin teşviki hususuna ilişkin olarak Avrupa Birliği yaklaşımı hakkında bilgi verilecektir. Atık Yönetimi Konusunda 2004 tarihli Komisyon Dokümanı'nda²⁰ şu ifadeler yer almaktadır: "Üreticilere yükümlülük öngörüldüğü durumlarda, teşebbüslerin md. 81 ve 82 altındaki sorumluluğu ancak anti-rekabetçi davranışta bulunmanın mevzuatta emredildiği durumda kalkar. Kamu otoritelerinin desteklediği, teşvik ettiği veya buna olanak tanıdığı durumlarda teşebbüslerin sorumluluğu kalkmaz."

- Eğer rekabet hukukuna bir aykırılık varsa, amaca ve kasta bakılması gerektiği, rekabet hukukunu ihlal etmek kastıyla hareket etmedikleri iddiası:

Rekabet Hukuku'nda bir anlaşmanın Kanun'un 4. maddesi kapsamında hukuka aykırı sayılabilmesi için, amacının veya etkisinin rekabeti sınırlayıcı olması yeterlidir. Soruşturma konusu olayda Aküçev; bölge bayileriyle imzaladığı sözleşmeler ve bayilerden aldığı taahhütnameler yoluyla atık akülerin Aküçev dışında hiçbir kuruluşa satılmamasını sağlamakta, atık akülerin fiyatlarını -nihai satıcıdan geri dönüşüm tesisine kadar- tespit etmekte ve Aküçev dışındaki kaynaklardan atık akü toplayan geri kazanım firmalarına Aküçev kanalıyla atık akü verilmemesini karara bağlamaktadır. Aküçev ortaklarının bu yöntem üzerinde anlaşmaları, rekabeti sınırlama "amacını" göstermektedir. Amacı rekabeti sınırlama olan bir anlaşmanın tespiti halinde, "etkisinin" gösterilmesine gerek yoktur. Kaldı ki, fiyat rekabetinin kısıtlanması Rekabet Hukuku'nda *per se* yasak olarak kabul edilmektedir. Bu tür bir ihlalin etki açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı tartışmasızdır. Soruşturma sürecinde yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve yukarıda yer verilen birçok

²⁰ bkz. dipnot 4.

belgede rekabeti sınırlama amacı çok açık bir biçimde görülebilmektedir. Belge 41, Belge 58'den tarafların, eylem ve davranışlarının Rekabet Kanunu'na aykırı olduğunun farkında oldukları da anlaşılmaktadır.

- Soruşturmanın başlamasından sonra soruşturmada rekabete aykırı olduğu iddia olunan hareket ve eylemlere son verdikleri iddiası:

Savunmalarda iddianın delili olarak Aküçev Genel Müdürü İsmail Hakkı Ceylan'ın "2.4.2007 tarihinden itibaren AKÜDER üyelerinin kendilerinden ve satış örgütlerinden toplayacağı atıklarla ilgili fiyatları kendilerinin belirleyeceği" ifadelerine atıfta bulunmaktadır.

Öncelikle bu iddianın da dayanaksız olduğu ve tarafların haklarında soruşturma açılması kararından sonra da rekabet ihlallerine devam ettikleri belirtilmelidir. Haklarında soruşturma açılması kararından sonra bayilere %40 prim verilmesi uygulamasına başlayan Mutlu Akü, Yiğit Akü ve İnci Akü arasındaki koordinasyonun devam ettiği belgeleriyle ortaya konulmuştur. Savunmada ifade edildiği gibi tali bayi-bölge bayi arasında belli bir tarihten sonra Aküçev tarafından fiyat tespiti yapılmaması, o tarih itibarıyla ihlallere son verildiği anlamına gelmemektedir. Zira yukarıda belgeleriyle ispat edildiği üzere üreticiler koordinasyonlu olarak fiyat tespit etmeye devam etmişlerdir.

Dolayısıyla soruşturma kararından sonra da atık akü ticareti bu pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin özgür ticari seçimleri sonucunda ve piyasada oluşacak arz-talep dengesine göre şekillenmemiş; bu sefer Aküçev tarafından değil, bizzat akü üreticileri tarafından koordinasyonlu olarak belirlenen fiyatlara göre şekillenmiştir. Belge 3'de yer alan "Fiyat artışını Aküçev kanalıyla veya üreticilerin duyurması ile tek fiyat olarak uygulamak" ifadelerinden de anlaşıldığı gibi uygulamada fiilen hiçbir değişiklik olmamıştır.

- Akü üreticilerinin bölge bayilerinden, bölge bayilerinin de kendi bayilerinden taahhütname almalarının ve Aküçev'in bölge bayileriyle sözleşme imzalamalarının dayanağının madde 12(a) ve madde 29'da belirtilen yükümlülüklerden kaynaklandığı iddiası:

Savunmalarda "bayilerden taahhütname alınmasının yaptırımının olmadığı, bayilerin atıklarının büyük kısmını daima faturasız alım yapan hurdacılarla satmayı tercih ettikleri, birçok bayinin de taahhütname ve sözleşmeleri imzalamadığı, bu işlemin kağıt üzerinde kaldığı ve hiçbir üreticinin de bundan dolayı bayilerine herhangi bir yaptırımda bulunmadığı, APAK Yönetmeliği'nin 12(d) maddesinin raporda yorumlandığı şekilde uygulanması için Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yönetmelikte gerekli değişiklikleri yapması ve herkesin anlayacağı bir ifade kullanması gerektiği" iddiaları yer almaktadır.

Yönetmeliğin 12. maddesinin (a) ve (d) bendleri Çevre ve Orman Bakanlığı atık takip raporları çerçevesinde yukarıda değerlendirilmiş ve akü satıcılarının APAK Yönetmeliği gereği atık akülerini üreticilerine teslim etmek zorunda olmadığı; bunların lisanslı olmak şartıyla, atık akülerini istedikleri taşıyıcıya, geçici depolama tesisine ya da geri dönüşüm tesisine teslim edebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Yönetmeliğin 29. maddesi ise "Atık Akümülatörlere Depozito Uygulaması ve Sorumluluklar" başlığını taşımaktadır. Yönetmeliğe göre depozito sisteminin sadece tüketiciler için uygulanacağı ve bayi-üretici arasında depozito ilişkisinin kurulmasının söz konusu olmadığı hususu da yukarıda değerlendirilmiştir.

Yönetmeliğin 4. maddesinde yer alan depozito tanımı son derece açık olup, 29. madde de aynı şekilde nihai satışa ilişkindir. Aküçev tarafından oluşturulan sistemde ise depozito uygulaması, bayi ve üretici arasında da kurulmakta ve satışını yaptığı akü kadar atık aküyü üreticiye verme zorunluluğu şeklinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Yönetmelik gereğince tüketici ve üretici arasında -atık akülerin geri dönmesini sağlamak için- kurulan depozito ilişkisinin, Aküçev tarafından üretici ve bayi arasında kurulmak suretiyle atık akü toplayabilmek için bayilere karşı kullanılan bir baskı aracına dönüştüğü görülmektedir. Bazı savunmalarda Çevre ve Orman Bakanlığı yetkililerinin görüşlerinin de kendileriyle aynı yönde olduğu ifadesi yer almaktadır. Oysa yukarıda yer verilen bazı belgelerden konunun Bakanlık tarafından yukarıda yapılan tespitlerle örtüşen şekilde değerlendirildiği görülmektedir (Belge 23, Belge 44).

Bu çerçevede bayilerden taahhütname alınmasının ve bunlarla sözleşme imzalanmasının APAK Yönetmeliği'nden kaynaklanan hiçbir dayanağı bulunmamaktadır. Bu hususa ilişkin olarak yapılan tüm tespitler yukarıda ayrıntılarıyla yer almakta olup, burada tekrar edilmeyecektir. Bölge bayilerinden taahhütname alınmasının hayata geçirilmediği ve kağıt üzerinde kaldığı iddialarına ilişkin olarak ise, söz konusu taahhütnamele atık akünün Aküçev dışında başka bir toplama kanalına teslimini önlemek suretiyle rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacının varlığı tespiti altında, 4054 sayılı Kanun bakımından rekabet ihlalini ortadan kaldıracak nitelikte olmadığı vurgulanmalıdır. Zira uygulamaya geçmemiş olsa dahi, bayilerden taahhütname alınması piyasayı kapatmaya yöneliktir ve tarafların amacını göstermektedir.

I.4.6.2. Aküçev, Mutlu Akü, Türker İzabe ve İnci Akü²¹ adına yapılan savunmalar

- Husumetin hukuka uygun olarak yöneltilmediğine ilişkin iddialar:

Birinci, ikinci ve üçüncü yazılı savunmalarda "AKÜDER Tüzüğü, Aküçev Hissedarlar Sözleşmesi ve Aküçev Ana Sözleşmesinin rekabeti bozucu hiçbir düzenleme içermediği, APAK Yönetmeliği ile yüklenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacı ile yapılmış olmaları sebebiyle, bu sözleşmeler bakımından yazılı bir hukuk kuralının yerine getirilmesine ilişkin hukuka uygunluk nedeninin gerçekleşmiş olduğu ve 4054 sayılı Kanun kapsamında ihlal ve idari suç oluşturmayacağı, Aküçev'in faaliyetlerinin hakim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi çerçevesinde değerlendirilebileceği, bu sebeple husumetin Aküçev A.Ş. tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerektiği" iddia edilmektedir.

Aküçev'in atık akü pazarında hakim durumda olduğu tespiti yukarıda yapılmıştır. Ancak ayrıntısına yine yukarıda yer verildiği üzere, Aküçev kartel benzeri bir oluşumdur ve Aküçev'in faaliyetleri yoluyla Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasının (a), (b) ve (d) bendleri açık bir biçimde ihlal edilmektedir. Tarafların anlaşma yoluyla önemli bir pazar gücü elde etmiş ya da hakim duruma geçmiş olmaları bu teşebbüsler hakkında Kanun'un 6. maddesinin uygulanması gerektiği sonucunu doğurmamaktadır. Aküçev oluşumu 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bir anlaşma niteliğindedir ve özü itibarıyla kartel benzeri bir oluşumdur. Yapılan değerlendirmeler neticesinde Aküçev'in 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu

²¹ İnci Akü, ikinci yazılı savunmadan itibaren diğer anılan teşebbüslerle ortak savunma yapmıştır. Şirketin ilk yazılı savunmasında yer alan iddialar yukarıda değerlendirilen hususlar kapsamındadır.

sağlayan ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan bir işbirliği anlaşması olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla doğaldır ki bu soruşturmanın muhatabı da bu anlaşmanın tarafları olarak Aküçev kurucu ortakları olacaktır. Bu çerçevede Aküçev'in kurulmasıyla sadece hukuki bir yükümlülüğün yerine getirildiği ve bu nedenle bu sözleşmelerin Rekabet Hukuku düzenlemelerinin dışında değerlendirilmeleri gerektiği iddiası hukuki dayanaktan tamamen yoksundur.

İlk yazılı savunmada ayrıca *“dernek tüzel kişiliği tarafından alınmış olan kararlar ve hukuki düzenlemeler bakımından husumetin tüzel kişiliğe yöneltilmesi gerektiği, bu nedenle AKÜDER tüzel kişiliği tarafından alınan Aküçev A.Ş.’nin kurulmasına ilişkin “atık aküleri toplayıp taşıyacak kar amacı gütmeyen ticari bir şirket kurma” kararına katılan sekiz kurucu üyeye husumet yöneltilmesinin RKHK m.16/2’deki para cezalarının uygulanmasında husumete ilişkin düzenlemeye uygun olmadığı, benzer durumlarda Rekabet Kurulu’nun teşebbüslerin üye olduğu dernekleri teşebbüs birliği olarak kabul ettiği ve husumeti doğrudan dernek tüzel kişiliğine yönelttiği, (örneğin 4.3.1999 tarih ve 99-13/99-40 sayılı BİAK Kararında Reklamcılar Derneğinin teşebbüs birliği olarak değerlendirildiği), ilgili kararın alınması bakımından husumetin teşebbüs birliği olarak AKÜDER tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerektiği, bu kararın da hiçbir şekilde rekabeti bozucu nitelikte olmadığı”* ifade edilmektedir.

İkinci yazılı savunmada ise *“Aküçev Hissedarlar Sözleşmesi ve Aküçev Ana Sözleşmesi’nin 21 tarafı olduğu, husumetin bunlardan sadece Aküçev ile Aküder’in kurucu üyeleri olan 8 akü üreticisi şirkete yöneltilmesinin hukuka uygun olmadığı”* iddia edilmektedir.

Bilindiği gibi Rekabet Kurulu’nun 20.12.2006 tarih ve 06-92/1164-M sayılı kararı uyarınca AKÜDER, AKÜDER üyesi tüm teşebbüs ve teşebbüs birlikleri ve Aküçev hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. Yani savunmada iddia edildiği gibi husumet başlangıçta AKÜDER ve Aküçev’e yöneltilmiş ve önaraştırma sürecinde Aküder’in faaliyetlerinin 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan bu tespit ve değerlendirmeler sonucunda soruşturma Aküçev ve Aküçev’i kuran 8 teşebbüs hakkında açılmıştır. Diğer bir ifadeyle soruşturma muhatapları Aküçev’in yanısıra *“Aküçev’in kurucuları olan AKÜDER üyeleri”* olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla taraf vekilinin iddia ettiği gibi Rekabet Kurulu’nun AKÜDER ve AKÜDER’in tüm üyelerini muhatap alması gerektiği yönündeki iddia hukuki dayanaktan yoksundur.

Savunmada atıf yapılan kararda bir teşebbüs birliğine soruşturma açılmış olmasının bu soruşturmayı bağlayan herhangi bir yönü bulunmamaktadır. Rekabet ihlalleri her olay bazında ayrı ayrı değerlendirilerek, soruşturma muhatabı belirlenmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi önaraştırmada yapılan tespitler çerçevesinde rekabet ihlallerinin Aküçev’in kurulmasından ve onun eylemlerinden kaynaklanması nedeniyle ne AKÜDER, ne de Aküçev kurucuları olan AKÜDER üyeleri dışındaki AKÜDER üyeleri hakkında soruşturma açılmamıştır.

Aküçev’in diğer 13 hissedarı hakkında da soruşturma açılması gerektiği iddiasına ilişkin olarak, öncelikle vurgulanmalıdır ki bu 8 teşebbüs hakkında soruşturma açılmasının gerekçesi bunların Aküçev’de hissesi bulunması değildir. Aksi takdirde Rekabet Kurulu tarafından bir şirket hakkında soruşturma açıldığı zaman, bu şirkette hissedar olan tüm teşebbüsler hakkında da soruşturma açılması gerekirdi ki bunun kabulünün mümkün olmadığı açıktır.

Aküçev kuruluş sözleşmesi 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlayan ve rekabeti

sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan bir işbirliği anlaşması niteliğindedir. Anılan maddenin başlığı da “Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar”dır. Dolayısıyla Aküçev’in bizatihi kurulması kararı bu teşebbüslerin aralarında yaptıkları rekabeti sınırlayan bir anlaşmadır. Bilindiği gibi Aküçev’in kurulması kararı bu 8 teşebbüs tarafından alınmıştır. Aküçev Ana Sözleşmesi, “belirleyici etki” ve “ortak kontrol” kavramları bağlamında değerlendirildiğinde de, Aküçev’in bu teşebbüsler (A grubu hissedarlar) tarafından kontrol edildiği görülmektedir.

- Atık Yönetim Planı'nın ve atık akü toplayıcıları ile yapılacak sözleşmelerin değiştirildiği iddiası:

Üçüncü yazılı savunmada “AKÜDER Atık Yönetim Planı'nın değiştirildiği, yeni planın 19.09.2007 tarih ve 5633 sayılı yazı ile Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylandığı, atık akü toplayıcıları ile yapılacak sözleşmelerin değiştirildiği, AKÜDER Tüzüğü ve Aküçev Ana Sözleşmesinde ihlal oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik kaymaların veya dönüşümlerin oluşma olasılığının ortadan kaldırılması için gerekli değişikliklerin yapılması sürecinin başlatıldığı, bunları kanıtlayıcı delillerin sözlü savunmada sunulacağı” ifade edilmektedir.

Öncelikle vurgulanmalıdır ki gerek Atık Yönetim Planı'nda, gerekse tüzük ve ana sözleşmede yapılacak değişiklikler, “yeni” bir durumu ifade etmektedir. Bir başka deyişle bu hususlar, kararda tespit edilen eylem ve kararların ihlal niteliğini değiştirmemektedir. Ayrıca bu hususlar hakkında yeterli/detaylı bilgi ve bunları kanıtlayıcı deliller ne yazılı olarak, ne de sözlü savunmada sunulmamıştır. (Taraflar ikinci yazılı savunmalarını yaptıktan sonra Mutlu Akü, İnci Akü ve Aküçev tarafından sırasıyla 7.2.2008, 8.2.2008 ve 14.2.2008 tarihlerinde gönderilen yazılarda Aküçev'in faaliyetlerini durdurduğu bildirilmiştir.)

Taraflar zaten “AKÜDER Atık Yönetim Planı”nda ve bu plan çerçevesinde yapılacak tüm sözleşmelerde gerekli değişikliklerin yapılarak gerekçeli kararın tebliğini takip eden 60 gün içinde Rekabet Kuruluna tevsik etmek” yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede yapılacak bildirim uyarınca ortaya çıkan yeni durum değerlendirilecektir.

- Rekabetin bir ölçüde kısıtlanmasının kaçınılmaz olduğu iddiası:

Üçüncü yazılı savunmada “Türkiye atık akü piyasasında Aküder ve Aküçev A.Ş. çatısı altındaki akü üreticilerinin çevre ve insan sağlığının korunması amaçlarının etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi bakımından APAK Yönetmeliği'ndeki yükümlülüklerinin yerine getirilebilmesi bakımından rekabetin hiç veya gerektiği kadar kısıtlanmadığı bir toplama, taşıma ve geri dönüşüm sistemi kurmalarının gerçeklere uygun olmadığı, rekabetin bir ölçüde kısıtlanmasının kaçınılmaz olduğu, çevre ve insan sağlığına duyarlı olan şimdiki sistemin elde edilebilmesi için sıkı bir işbirliği içinde kontrol edilebilir bir sistemin kurulmasının zorunlu olduğu, AB düzenlemelerinin Türkiye'nin gerçekleri dikkate alınmadan aynen uygulanmasının doğru olmadığı, bu nedenle Türkiye atık akü piyasasının ağır durumu karşısında, çevre ve insan sağlığına yönelik etkin bir korumanın sağlanabilmesi için yeterli olabilecek bir atık akü yönetim sisteminin, AB ülkelerinden daha ağır koşulları, sınırlamaları ve daha sıkı kontrol edilmesinin gerektiği” iddiaları yer almaktadır.

Bu iddia yukarıda “Bireysel Muafiyet İncelemesi” başlığı altında değerlendirilmiş ve Aküçev'in muafiyet alamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ticari bir değeri olan atık akülerin aynı zamanda tehlikeli bir atık olması sebebiyle, atık akülerin toplanmasına yönelik olarak oluşturulacak planlarda rekabetin kısıtlandığı kimi durumlar mümkün olabilir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Rekabet Hukuku uygulamalarında çevresel amaç ve düzenlemeler dikkate alınmakta, bununla birlikte çevre politikası amaçlarına ulaşılırken rekabetin gerektiğinden fazla sınırlandırılmaması amaçlanmaktadır. Bu sebeple, çevresel amaçlarla rekabetin kısıtlanması ancak ve ancak, sağlanacak çevresel faydaların rekabet üzerindeki olumsuz etkiden fazla olması ve bu çevresel amaçlara ulaşmak için rekabetin kısıtlanmasının bir zorunluluk olarak ortaya çıkması durumunda söz konusu olabilir. Buna ilave olarak söz konusu çevresel faydalara ulaşmak için daha az anti-rekabetçi olan başka bir yöntemin bulunmadığı ve ilgili piyasada rekabetin tamamen ortadan kaldırılmadığı durumlar, olay bazında yapılacak değerlendirme sonucunda Rekabet Hukuku anlamında kabul edilebilir bir uygulama olabilecektir.

- Aküçev bayilerinden yeteri kadar atık akü toplayamadığı için dış kaynaklardan atık akü alan geri kazanım firmalarının Aküçev'in topladığı atık akülerden pay alamayacağına kararlaştırıldığı, ancak bu kararın hiçbir zaman uygulanmadığı.

Şikayetçi TÜMAKÜDER'in geçici tedbir talebi üzerine alınan 07-18/166-56 sayılı Rekabet Kurulu kararında AKÜDER üyesi bazı geri dönüşüm firmalarının TÜMAKÜDER tarafından yetkilendirilen teşebbüslerden atık akü almaları, yani kararın tam anlamıyla uygulanmaması gerekçesiyle geçici tedbir kararı alınması talebi reddedilmiştir. Ancak yukarıda da değerlendirildiği gibi bu husus, alınan kararın Rekabet Hukuku anlamında ihlal olma niteliğini değiştirmemektedir.

- Rekabeti engelleyen bazı düzenlemelerin yapıldığı ancak bunların hayata geçmediği iddiası:

Sözlü savunmada "soruşturma heyetinin tespit ettiği birtakım ihlal olarak nitelendirilebilecek durumların ortaya çıktığının doğru olduğu, bunların gayet açık ve net bir şekilde saptandığı, ancak bunların hemen hemen hepsinin teşebbüs aşamasında kalan, sonuç doğurmayan ve ilgili piyasada rekabeti engelleyen hadiseler olmadığı, birtakım düzenlemelerin yapıldığı ancak bunların hiçbir zaman hayata geçmediği, her ne kadar Aküçev fiyatın belirlenmesi konusunda birtakım irade açıklamalarında bulunmuşsa da, birçok olayda bayilerinin fiyatı kendilerinin belirledikleri, hurdacılara mal verdiklerinin görüldüğü" ifade edilmiştir.

İhlal olduğu tespit edilen karar ve eylemlerin sektördeki tüm aktörlerin –geri dönüşümcüler, hurdacılar, üreticiler- faaliyetleri bakımından doğurduğu sonuçlar yukarıda ayrıntılarıyla ortaya konmuştur ve bunlar sonucunda rekabetin önemli ölçüde kısıtlandığı açıktır. Bununla birlikte uygulamaya dönüşmemiş olsa dahi söz konusu kararların amaç yönünden anti rekabetçi olduğu tespiti altında, bunların Rekabet Hukuku anlamında ihlal olma niteliği değişmeyecektir.

I.4.6.3. Aslan Kurşun adına yapılan savunmalar

Aslan Kurşun'un ilk yazılı savunmasında "AKÜDER'e üye olmalarının ana sebebinin kuruluşlarınca ülke içinden hurda akü temininin sağlanmasının yanı sıra yurt dışından da tedarik yapabilmeleri için hurda akü ithalatı yasağının kaldırılması konusundaki beklentilerinin olduğu, Çevre ve Orman Bakanlığı kirleten öder prensibi ile hurda akülerin akü üreticileri tarafından organize olarak toplanmasının sağlanmasını amaçlayarak akü üreticilerini de görevlendirince, geri kazanımcı olarak hurda akü temini ile ilgili bu organizasyona katılmamaları halinde hurda akü temininin imkansızlaşabileceğini düşündükleri, bu sebeple belli başlı akü üreticilerini ve geri kazanımcıları bünyesinde barındıran ve bu özelliği nedeniyle ülkemizdeki hurda akülerin tamamına yakınına toplayabilecek olan AKÜÇEV A.Ş.'nin kuruluşuna

katıldıkları, bu ticari zorunluluk ile kurucu oldukları, büyük bir kapasiteye sahip olan tesislerinin ihtiyacını karşılamak için Bakanlık teşvik ve destekli bu organizasyonla işbirliği yapmak zorunda oldukları” ifade edilmektedir.

Teşebbüsün ikinci yazılı savunmasında “*asgari para cezası verilmesine dahi gerek görülmemesi gerektiği”* ifade edilmektedir.

Teşebbüsün üçüncü yazılı savunmasında ise “*firmalarının soruşturma heyetince de saptandığı üzere Aküder ve Aküçev örgütlenmelerindeki tavrıyla her aşamada 4054 sayılı Kanunu ihlal eder hiçbir davranışta bulunmayıp bu oluşumlar sebebiyle ciddi zararlar görmesine rağmen heyetin asgari para cezası uygulanması yolundaki görüşünün soruşturma raporu içeriğine aykırı olduğu”* iddia edilmiştir.

Yukarıda Aslan Kurşun’un Aküçev içindeki konumunun, hakkında soruşturma yürütülen diğer teşebbüslerden farkı ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bunlar anılan teşebbüse diğer taraflara oranla çok daha az oranda (onbindebeş) ceza takdir edilmesinin gerekçeleridir. 4054 sayılı Kanun’un 16. maddesine göre “*Bu Kanunun 4, 6 ve 7nci maddelerinde yasaklanmış davranışlarda bulunanlara ... Kurul tarafından saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde onuna kadar idari para cezası verilir.”* Aslan Kurşun netice itibarıyla Kanun’un 4. maddesine aykırı olarak kurulmuş olan Aküçev’in kurucularından biridir. Dolayısıyla diğer taraflar gibi 16. maddeye göre cezalandırılacağı muhakkaktır. Kanun’un aynı maddesinde Kurul’un idari para cezasına karar verirken dikkate alacağı unsurlar yer almaktadır. Kurul Aslan Kurşun’a ceza verirken bu unsurları dikkate alarak diğer taraflara oranla daha az ceza takdir etmiştir.

I.4.6.4. Akas Akü ve Esan Akü adına yapılan savunmalar

Akas Akü ve Esan Akü adına yapılan yazılı savunmalar yukarıda yer verilen ortak savunmalar kapsamında değerlendirilmiştir.

- Rekabet ihlali olduğu kabul edilse bile bundan zarar görenlerin kayıtdışı çalışan hurdacılar ve bunlarla çalışan ufak firmalar veya şahıs işletmeleri olduğu iddiası:

Sözlü savunmada “*Bir an için rekabet kurallarının çiğnendiği düşünülse bile bundan zarar görenlerin kayıt dışı olarak son derece sağlıksız koşullarda çalışan birkaç tane hurdacı veya o hurdacılar ile çalışan ufak firmalar veya şahıs işletmeleri olduğu, burada kayıt dışı çalışan kişilerin haklarının ihlal edilmiş olmasının konuşulmasına katılmanın mümkün olmadığı”* ifade edilmiştir.

Öncelikle vurgulanmalıdır ki 4054 sayılı Kanun’un amacı “rekabetin korunması”nı sağlamaktır. Dolayısıyla Rekabet Kurulu’nun bir piyasada rekabet ihlali bulunduğu tespitini yapması ve bir karar tesis edebilmesi için, o piyasada çalışan “büyük firmalar”ın zarar görmesi gibi bir gerekliliğin bulunmadığı izahtan varestedir. Kaldı ki ihlal olduğu tespit edilen karar ve eylemlerin sektördeki birçok aktörün faaliyetleri bakımından doğurduğu sonuçlar yukarıda ayrıntılarıyla ortaya konmuştur.

- Fiyat belirlenmesinin organize olmanın doğal sonucu olarak ortaya çıktığı iddiası:

Fiyat belirlenmesine ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler, yukarıda I.4.3.1 başlığı altında yer almaktadır.

I.4.6.5. Yiğit Akü adına yapılan savunmalar

- Lisanslı ya da lisanssız hurdacıların atık aküleri kayıt dışı bir şekilde topladıkları, haksız kazanç sağladıkları, kendilerinin ve diğer AKÜDER üyelerinin kotalarını dolduramayarak Çevre ve Orman Bakanlığı nezdinde suçlu duruma düşmelerine sebep oldukları iddiası:

Lisanssız çalışan hurdacıların atık aküleri kayıt dışı bir şekilde topladıkları, haksız kazanç sağladıkları ve bunun sonucunda kendilerinin ve diğer AKÜDER üyelerinin kotalarını dolduramayarak, Çevre ve Orman Bakanlığı nezdinde suçlu duruma düşmelerine sebep oldukları şeklindeki iddianın muhatabının Rekabet Kurulu olmadığı muhakkaktır. Sektörü bu anlamda denetleyecek ve idari olarak cezalandıracak kamu organları Maliye Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığı'dır.

- Kurşun fiyatlarının Ekim 2007 dönemlerinde düşmesinden sonra, diğer tüm aktörlerin (lisanslı/lisanssız hurdacı ve toplayıcıların) atık akü toplamayı kesmelerine rağmen kendilerinin yasal zorunluluklarını yerine getirmek için atık akü toplamaya devam ettikleri, bunun da faaliyetin ticari olmadığı en temel göstergesi olduğu iddiası:

Öncelikle kurşun fiyatında meydana gelen düşüş ve yükselişlerin bu soruşturmanın konusu olmadığı ve fiyatların düşmesinden sonra da üreticilerin atık akü toplamaya devam etmelerinin yukarıda yer alan tespitlerle çelişen herhangi bir yönü bulunmadığı vurgulanmalıdır. Zira üreticilerin bunu ucuz olduğu için topladıklarına ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır.

Soruşturma kapsamında iddia edilen husus, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (b) bendinde yer verilen "mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü" ihlalinin gerçekleştiğidir.

Ayrıca akü üreticisi olan Yiğit Akü'nün APAK Yönetmeliği'nden kaynaklanan yükümlülüğü gereği atık akü fiyatları ne olursa olsun atığını toplatmaya devam etmesi, Yönetmelik açısından bir zorunluluk olmakla birlikte; bu husus atık akünün, fiyatı piyasa koşullarına göre artan veya azalan, ancak her halükarda, ergitilerek kurşun elde edilen, bu suretle kurşunu hammadde olarak kullanan başta akü üreticileri olmak üzere diğer tüm sektörler ve geri kazanım firmaları tarafından talep edilen ticarete konu bir mal olma niteliğini değiştirmemektedir.

- APAK Yönetmeliği'ne göre tüketicilerin atık akülerini bedelsiz olarak vermek zorunda olduğu, üreticilerin bayilerini ellerindeki atık aküleri kayıt dışı çalışanlara vermelerini önlemek amacıyla mecburen fiyat belirlendiği, ticari bir kaygı ile hareket edilmediği iddiası:

Sözlü savunmada "APAK Yönetmeliği'ne göre son kullanıcının atık aküsünü bedelsiz olarak satıcıya vermek zorunda olduğu, Avrupa'daki sistemde, insanların aküleri ömrünü tamamladığı ve atık hale geldiği zaman, bu atık akünün geri kazanılması ile ilgili, her ülkeye göre değişen miktarlarda geri kazanım bedeli ödemek zorunda oldukları, Türkiye'de ise tüketicinin hiçbir şekilde bir para almadan veya bir para ödmeden, atık aküsünü vermekle bu sistemdeki görevini yerine getirdiği, aslında tüketicilerden bedelsiz olarak alınan bu atık akülerin bir fiyat belirlenerek geri toplanmasının sadece ve sadece APAK Yönetmeliğindeki kotaların doldurulması amacıyla belirlendiği, üreticilerin bayilerini ellerindeki atık aküleri kayıt dışı çalışanlara vermelerini önlemek amacıyla mecburen fiyat belirlendiği, ticari bir kaygı ile hareket edilmediği" ifade edilmiştir.

APAK Yönetmeliği'nin 13. maddesine göre tüketiciler, akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmelere/ bayilere/ son satıcılara aracının aküsünü

değiştirirken eskisini ücretsiz teslim etmekle, eskisini teslim etmeden yeni akü alınması halinde ise bayiye depozito bedelini ödemekle yükümlüdür. Yönetmeliğin 29. maddesine göre ise atık akülerin tüketiciler tarafından akümülatör ürünlerinin dağıtımını ve satışını yapan işletmelere verilmesi durumunda, akü satışı yapan bu işletmeler, ürün için belirlenen depozito bedelini tüketiciye ödemek zorundadırlar. Yani yeni akü alımı yapmayan bir tüketici elindeki atık aküyü bayiye getirdiğinde atık aküyü bedelsiz olarak değil, aksine depozito bedeli karşılığında verebilecektir. Tüketici sadece yeni akü satın alırken eski aküsünü ücretsiz olarak teslim etmek durumundadır. Dolayısıyla oluşturulan bu depozito sistemi ile tüketicilerin atık akülerini teslim etmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Aküçev'in kapatılamayacağı görüşünde olduğu iddiası:

Yapılan yazılı savunmalarda yer almamakla birlikte, Yiğit Akü vekili tarafından gönderilen ve 26.3.2008 tarih ve 1876 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal eden yazıda, Kurumumuza bildirilen Aküçev'in faaliyetlerinin durdurulmasına ilişkin yazıların bir suretinin de Çevre ve Orman Bakanlığı'na gönderildiği, Bakanlığın cevaben yazdığı 6.3.2008 tarihli yazısında *"atık akülerin toplanmasının ve kotaların tutturulmasının bir zorunluluk olduğu, aksi halde 32 ve 35. maddelerde belirtilen cezaların uygulanacağı"*nin söylenerek talimat verildiği ifadeleri yer almakta ve Bakanlığın anılan yazısı ek olarak sunulmaktadır.

Sözlü savunmada da "Çevre ve Orman Bakanlığı'nın çok sert bir yazıyla 'buna ara veremezsiniz, aynı şekilde toplamaya devam edeceksiniz, atık yönetim planınıza, Bakanlığımızca onaylanmış plana uygun olarak toplamaya devam edeceksiniz' dediği" ifade edilmiştir.

Bakanlığın anılan yazısında aynen şu ifadeler yer almaktadır:

*"... Bilindiği gibi Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği'nin 'Atık Akümülatörlere Depozito Uygulaması ve Sorumluluklar' başlıklı 29. maddesi gereğince atık akümülatörlerin Yönetmeliğin 29. maddesinde belirtilen oranlar doğrultusunda toplanması zorunludur. **Bu çerçevede depozito yükümlüğüne tabi olan üye firmalarınızca atık akümülatörlerin toplanması ve bertaraf edilmesine yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi zorunlu olup, Yönetmeliğin 29. maddesinde belirtilen oranların sağlanmaması durumunda akümülatör üreticileri için Yönetmeliğin 32 ve 35. maddelerinde belirtilen cezalar uygulanacaktır. ..."***

Görüldüğü gibi yazıda yer verilen ifadeler Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından üreticilerin yükümlülüklerinin hatırlatılmasından ibarettir. Bu yazıdan Bakanlığın Aküçev'in kapatılamayacağı görüşünde olduğu sonucunu çıkarmak mümkün değildir.

- Piyasada atık akü bulma sıkıntısının kendileri için de geçerli olduğu iddiası:

İkinci yazılı savunmada "Kudret Metal'in de hammadde sıkıntısı yaşadığı dolayısıyla şikayette bulunanların iddia ettiği şekliyle 'atık akü bulamıyoruz' beyanlarının kendileri açısından da geçerli olduğu, bu durumun aslen atık akü ithalatının durmuş olmasından kaynaklandığı, buna lisanslı olmayan hurdacıların APAK Yönetmeliği'ne aykırı olarak topladıkları atık aküleri stoklaması ve karaborsa oluşturma çabaları da eklendiğinde atık akü temininde zorlukların arttığı" ifade edilmektedir.

Türkiye'de atık akü geri dönüşümünde kapasite fazlası bulunduğu tespiti yukarıda da yapılmaktadır: "Türkiye'de yılda yaklaşık 85.000 ton atık akü oluşmaktadır. Lisanslı

geri dönüşüm tesislerinin toplam atık akü işleme kapasitesi ise yılda yaklaşık 148.000 tondur. Kapasite fazlası atık aküyü daha da değerli hale getirmektedir. Ülkemizde atık akü ithalatının yasak olması nedeniyle akü üreticileri ve geri dönüşüm tesisleri bunu sadece iç piyasadan temin edebilmektedir.” Aküçev bu durumdan ya da geri kazanım firmalarının genel olarak düşük kapasiteler ile çalışmalarından sorumlu tutulmamakta; Aküçev’in aldığı “geri dönüşüm tesislerinin başka kaynaklardan atık akü almaları halinde, Aküçev’in topladığı atıklardan pay alamayacakları” kararının geri dönüşüm firmalarının faaliyetleri üzerindeki zorlaştırıcı etkisi gösterilmektedir.

J. SONUÇ

01.02.2007 tarih ve 07-11/67-M sayılı Kurul kararı uyarınca Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş., Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş., Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. hakkında yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen rapora, toplanan delillere ve incelenen dosya kapsamına göre;

1. Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş. ve Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. tarafından kurulan Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş.’nin kuruluş sözleşmesinin;

a. 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlayan ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan bir işbirliği anlaşması olduğuna,

b. Anlaşmanın bu haliyle, 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesindeki koşulları taşımadığına, dolayısıyla aynı Kanun’un 4. maddesine aykırı olduğuna, söz konusu anlaşmaya bireysel muafiyet tanınamayacağına,

OYBİRLİĞİ ile,

2. Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş., Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. ve Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş.’nin, Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. vasıtasıyla koordinasyon sağlayarak;

a. Atık akülerin fiyatlarını el değiştirdiği her aşamada (nihai satıcıdan geri dönüşüm tesisine kadar) tespit ederek 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki

b. Bölge bayileri ile imzaladığı sözleşmeler ve bayilerden aldığı taahhütnameler yoluyla atık akülerin Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. dışında hiçbir kuruluşa satılmamasını sağlayarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki

c. Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. dışındaki kaynaklardan akü toplayan geri kazanım firmalarına Aküçev kanalıyla atık akü verilmemesini karara bağlayarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamındaki

eylemleri gerçekleştirmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiğine, OYBİRLİĞİ ile,

3. Bu nedenle aynı Kanununun 16. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, 2006 yılı sonunda oluşan gayri safi gelirleri üzerinden;

– Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti.'ye takdiren %1'i (yüzde bir) oranında olmak üzere 49.588,78 YTL,

– Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş.'ye takdiren %0,05 (onbinde beş) oranında olmak üzere 7.874,66 YTL,

– Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti.'ye takdiren %1 (yüzde bir) oranında olmak üzere 53.402,74 YTL,

– İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye takdiren % 2,5 (yüzde ikibuçuk) oranında olmak üzere 2.179.261,75 YTL,

– Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş.'ye takdiren %3 (yüzde üç) oranında olmak üzere 324.896,11 YTL,

– Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş.'ye takdiren %2 (yüzde iki) oranında olmak üzere 3.545.563,66 YTL,

– Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş.'ye takdiren %3 (yüzde üç) oranında olmak üzere 316.337,19 YTL,

– Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş.'ye takdiren %2 (yüzde iki) oranında olmak üzere 1.029.232,42 YTL

tutarında olmak üzere idari para cezası verilmesine OYÇOKLUĞU ile,

4. Yukarıda adı geçen şirketlerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındaki eylemlerine son vermelerine ve bu çerçevede atık akülerin fiyatlarını tespit etmemelerine, tali ve bölge bayilerinin talep olması halinde atık akülerini lisanslı toplayıcılara satabilmeleri gerektiğine OYBİRLİĞİ ile,

5. a. "AKÜDER Atık Yönetim Planı"nda ve bu plan çerçevesinde yapılacak tüm sözleşmelerde gerekli değişikliklerin yapılarak gerekçeli kararın tebliğini takip eden 60 gün içinde Rekabet Kuruluna tevsik edilmesine, bu süre içinde de rekabeti ortadan kaldıran faaliyetlerden kaçınılmasına,

b. Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş.'nin ana sözleşmesinde düzenlenen faaliyet konusunun değiştirilmesine ya da hukuki varlığının sona erdirilmesine, buna ilişkin işlemlerin gerekçeli kararın tebliğini takip eden 60 gün içinde yapılarak, Rekabet Kuruluna tevsik edilmesine,

OYBİRLİĞİ ile

karar verilmiştir.

KARŞI OY GEREKÇESİ
(20.05.2008 tarihli ve 08-34/456-161 sayılı Kurul Kararı)

İlgili Kurul Kararının 3. maddesine aşağıdaki gerekçelerle katılmıyorum:

- 1- Aküçev Atık Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş., esasen AB'ye uyum ve çevre duyarlılığı çerçevesinde hazırlanan APAK yönetmeliği hükümlerine istinaden teşkil edilmiş; Aküçev'in kurulması ve faaliyete geçmesi bütünüyle Çevre ve Orman Bakanlığı yönetiminin dahli ve denetimi altında gerçekleşmiş, dolayısıyla böyle bir yapılanma ve işleyiş düzeni, Aküçev'i oluşturan üyeler tarafından tamamen, kamu iradesiyle getirilen bir zorunluluk olarak telâkki edilmiştir.
- 2- Akü üretimi ve ithalatı ile uğraşan teşebbüslere getirilen ve her yıl itibariyle (ilk yıl %70, ikinci yıl %80, üçüncü yıl %90) artan oranda geri dönüşümün sağlanmasını amaçlayan atık akülerin toplanması işi, soruşturma konusu uygulamadan başka bir yol ve yöntem ile sağlanamayacak kadar zor ve karmaşık bir faaliyettir: Bakanlık yetkililerince, neredeyse, piyasa konusu bir meta olarak bile tanımlanmayan atık akülerin toplanması işlemi, eğer ilgili ürün ve piyasa ile ilgili yeterli bir organizasyon, uygun bir tedarik ve satış fiyatı ve gerekli sözleşmeler gibi unsurlar olmadıkça gerçekleştirilemeyecek niteliktedir.
- 3- Diğer yandan, kamu otoritesi tarafından getirilen ve regülasyonlar yolu ile hukukî teminat altına alınmaya çalışılan atık akülerin toplanması ve dönüştürülmesi ile ilgili mükellefiyetler, ilgili piyasayı bölüşmek, tedarik ve satış fiyatlarını belirleyerek elde edilen kârları arttırmak, mevcut piyasa dengesini anlaşıma yapanlar lehine sürdürebilmek gibi, kartel tipi anlaşma yapan teşebbüs birliklerinde var olduğu kabul edilen amaç, ticari kaygı ve kasıt unsurlarına imkân vermeyecek niteliktedir. Aküçev'i oluşturan teşebbüslerin asli faaliyet alanı atık akü toplamak, bu pazarda başarılı olup ekonomik amaçlarına ulaşmak değildir ve bu bağlamda, atık akü ve ilgili pazardaki faaliyetler, tarafların aslî ekonomik/ticari hedeflerine ulaşması bakımından yeterli bir araç olmaktan ziyade, yerine getirilmesi ve uyulması gereken bir sorumluluk ve /veya bir zorunluluk alanıdır.
- 4- Konunun, ülkemiz ve kamu yönetimi düzenlemeleri açısından bir yenilik olduğu açıktır. Mevcut uygulamanın, başlangıç dönemi olması bakımından rekabete aykırı yönlerinin bulunduğu, zamanında, gerekli bilgilendirme ve müdâheleler olabilse idi, (Nitekim soruşturma süreci içinde, kısmen de olsa, taraflar, rekabete aykırılık teşkil eden bazı düzenleme ve uygulamalardan vaz geçtiklerini, bu konuda Kurul tarafından getirilecek şart ve yeniden düzenleme kararlarına uyacaklarını beyan etmişlerdir!) kamu yararı/regülasyon ve rekabetçi düzen dengesinin sağlanabileceği ve uygulamanın muafiyet alabileceği hususu izahtan vârestedir.
- 5- Bu bağlamda, diğer şart, unsur ve özelliklerden arındırılıp sadece formal olarak bakıldığında, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğuna ve rekabeti ihlal ettiğine karar verilebilecek Aküçev'e, eğer bir ceza verilecek

ise, bu ceza en alt düzeyden olmalı ve/veya sadece teşebbüs birliğinin kendi bilançosu üzerinden hesap edilmeli idi. Çünkü, ceza verilirken benimsenen genel yaklaşımdan farklı olarak, bu dosya, teşebbüs birliğini oluşturan teşebbüsler yerine, sadece teşebbüs birliğine ceza verilmesinin daha uygun olacağı, böyle bir yola gitmenin hem hakkaniyet açısından hem de usulen gerekli olduğunu içeren özellikler taşımaktadır. Kurul bu yönde hareket etmemiş, atık akü pazarındaki rekabete aykırı bir teşebbüs birliği anlaşma ve eylemine, başka bir ciro üzerinden, normal akü pazarındaki teşebbüs ciroları üzerinden ceza vermiştir. Kısaca, tanımlanan bir pazarda ve belli bir ürünle ilgili olarak belirlenen ihlal için, farklı bir ürün pazarındaki cirolar üzerinden ceza verilmiştir.

- 6- Ayrıca, özellikle, cezaların artırılmasına veya azaltılmasına sebep olabilecek değişkenlerin bilinmesi hakkaniyet açısından gereklidir. Cezalar verilirken kasıt, niyet, ihlalin süresi, teşebbüsler açısından ortaya çıkan aşırı kârlar ve diğer sonuçlar ile yine bu süreç sonucundaki “hasar”ın belirlenmesi önemlidir. Bu konudaki belirsizlikleri önlemeye ve ceza verirken gözetilmesi gereken hususları belirlemeye dönük yönetmelik (4054 sayılı Kanun’un, 23.01.2008 tarihi itibarıyla değişen idari para cezalarına ilişkin 16. maddesi hükümleri çerçevesindeki, Kurul tarafından çıkarılması gereken, cezaların belirlenmesine ilişkin yönetmelik!) halen çıkarılamamıştır. Dolayısıyla, ilgili Yönetmelik ortada yok iken verilen cezaların, usul açısından da hukuka uygun olmadığını düşünüyorum.

Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Başkan

(20.05.2008 tarih, 08-34/456-161 sayılı Kurul Kararı'na)

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş. ve Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. tarafından kurulan Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş.'nin kuruluş sözleşmesinin;

- a- 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında kurucu taraflar arasındaki rekabetçi davranışların koordinasyonunu sağlayan ve rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkilere sahip olan bir işbirliği anlaşması olduğuna,
- b- Anlaşmanın bu haliyle, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesindeki koşulları taşımadığına, dolayısıyla aynı Kanun'un 4. maddesine aykırı olduğuna, söz konusu anlaşmaya bireysel muafiyet tanınamayacağına,

2. Akas Akü ve Malz. Sanayi Ltd. Şti., Esan Akümülatör ve Malz. San. Tic. Koll. Şti., İnci Akü Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kudret Metalize Sanayi Tic. A.Ş., Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş., Türker İzabe ve Rafine Sanayi A.Ş., Yiğit Akü Malz. Sanayi Tic. A.Ş. ve Aslan Kurşun Sanayi ve Tic. A.Ş.'nin, Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. vasıtasıyla koordinasyon sağlayarak;

- a- Atık akülerin fiyatlarını el değiştirdiği her aşamada (nihai satıcıdan geri dönüşüm tesisine kadar) tespit ederek 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki,
- b- Bölge bayileri ile imzaladığı sözleşmeler ve bayilerden aldığı taahhütnameler yoluyla atık akülerin Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San ve Tic. A.Ş. dışında hiçbir kuruluşa satılmamasını sağlayarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki,
- c- Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma San. ve Tic. A.Ş. dışındaki kaynaklardan akü toplayan geri kazanım firmalarına Aküçev kanalıyla atık akü verilmemesini karara bağlayarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamındaki,

eylemleri gerçekleştirmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiğine karar verilmiştir.

Dosya kapsamın göre hakkında soruşturma açılan ve 4054 sayılı Kanunu ihlal ettikleri kanaatine varılan teşebbüslerin eylem ve işlemlerinde, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yönlendirme ve talimatlarının etkisi gayet açıktır.

Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından, Rekabet Kurumu'na yazılan cevap yazılarının içeriğinden de, Bakanlığın teşebbüslerin üzerindeki etkisinin varlığı görülmektedir.

Aküder'in ve Aküçev'in kurulması fikri ve telkini Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan gelmiş, bu konu ile ilgili Çevre ve Orman Bakanlığı'nda 33 toplantı yapılmış ve yine Bakanlığın yönlendirme ve telkinleri ile hazırlanan "Atık Yönetim Planı", Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Bu toplantılar sırasında Rekabet Hukuku'na ilişkin olarak ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik, Çevre ve Orman Bakanlığı yetkilileri "***biz bu konuyu Sanayi Bakanlığı'ndan sorduk herhangi bir sorun yaratmaz***" şeklinde yanıtlar verdikleri de savunmalarda yer almaktadır.

Bu durumda dosya konusu fiil ve işlemlerde Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yönlendirme, talimat ve etkisinin gayet açık olduğu bir gerçektir.

Bunun yanında; İnci Akü, Mutlu Akü, Türker İzabe ve Aküçev tarafından gönderilen yazı içeriklerine göre;

İnci Akü;

31.08.2004 tarih ve 25569 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe giren Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği gereği toplamakla yükümlü oldukları atık aküleri toplama işleminde uzun zamandan beri sadece taşıma organizasyonu konusunda çalışmakta olduklarını Atık Akü Toplama ve Taşıma San. Ve Tic. A.Ş.(kısaca Aküçev) ile 27.12.2007 tarih, SR/07-18 sayılı Soruşturma Raporu doğrultusunda, 07.02.2008 tarihi itibariyle taşıma organizasyonu amaçlı olarak da çalışmama kararı aldıklarını,

Mutlu Akü ve Türker İzabe;

Kurumunuzca yürütülen araştırma süresinde yapılan uyarılar dikkate alınarak, AKÜÇEV ile çalışmamız sadece taşıma organizasyonu seviyesine çekilmişti. Ancak kurumunuzun raporların da uygulamalarının problem olabileceği görüşünün devamı nedeni ile AKÜÇEV ile tüm çalışmalarını durdurma kararı aldıklarını,

Aküçev;

12.02.2008 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla Aküçev Atık Akü Toplama ve Taşıma Sanayi ve Ticaret A.Ş. faaliyetlerini durduklarını,
belirtmişler,

Aküçev ayrıca Yönetim Kurulu'nun 12.02.2008 tarih ve 016 sayılı kararını da yazı ekinde dosyaya ibraz etmiştir.

Diğer taraftan teşebbüsler üzerindeki önemli bir baskı unsuru da, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın APAK Yönetmeliği'nden kaynaklanan idari para cezasına muhatap olmaları gerçeğidir.

Bütün bunlara rağmen teşebbüsler atık akü toplama ile ilgili olarak Aküçev ile çalışmayacaklarını ve Aküçev' in faaliyetlerini durduklarını ifade etmektedirler.

Soruşturma konusuna yönelik fiil ve işlemlerde Çevre ve Orman Bakanlığı'nın etkisi, teşebbüslerin idari para cezasına muhatap olmaları ihtimali ve faaliyete son vermiş olmaları göz önüne alındığında bütün teşebbüsler hakkında lehlerine olabilecek bu hususların dikkate alınması ve asgari hadden en aşağı miktar üzerinden ceza tayini yapılması gerektiği düşüncesiyle bu yönden çoğunluk kararına katılmıyorum.

Tuncay SONGÖR
İkinci Başkan